

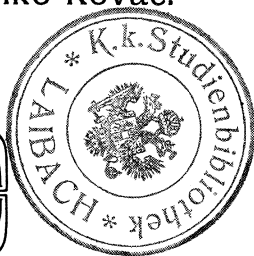
ROMARICA.

Povest iz naroda.

Spisala M. Buol.

Poslovenil o. Veselko Kovač.

V Ljubljani, 1911.

Založila Katoliška Bukvarna.

Tiskala Katoliška Tiskarna.

Vse pravice pridržane.

Predgovor.

Kar podajam v tej kratki povesti, ni moja domišljija. Njena glavna vsebina je resnična, le pozorišče povesti je malce izpremenjeno. Gotovo živi v Gornji Pustriški dolini še marsikdo, ki bi dobro vedel, kdo je ta »romarica«. Najbolj pa bi vedela ona sama, kajti iz njenih ust sem slišala to povest.

Pisateljica.

I.

Prijeten vonj dišečega kadila se je še razprostiral po temnih ladjah prostorne kolegiatske cerkve in okoli tisočletne podobe svetega križa v velikem oltarju so valovili mehki kadilni oblački kakor skrivnostna tančica. Duhovščina je ravnokar dokončala večernice. Večina pobožnega ljudstva je že odšla iz cerkve; le nekaj žensk je še klečalo semintja po praznih klopeh.

Pri velikih vratih je stal mlad mož ter opazovaje zrl v mračno cerkev. Bil je to mladenič bolj krepke kakor lepe postave, širokih pleč in po glavi so se mu vsipali kodrasti lasje. Tudi njegovo obličje ni bilo posebno lepo; toda resni, nekam skrbni pogled njegovih modrih oči je pa vseboval nekaj izredno prikupljivega, nežnega in milega.

Zdaj vstane tam v sprednji klopi mlado dekle, se parkrat prekriža ter poškropivši tla z blagoslovljeno vodo zapusti božji hram pri stranskih vratih. Tudi mladenič stopi hitro iz cerkve. Ko je pa videl, kam je dekle zavilo, je žalosten obstal pred cerkvenimi vrati.

Mladenka je hitela proti bolnišnici.

»Ah, Micika, ali si ti?« je odgovorila stara služabnica dekle, ko je ta stopila v bolnišnico; »danes zjutraj ga je zopet hudo prijelo.«

Micika ni odgovorila ničesar. Kakor v domači hiši, s tako gotovostjo je stekla po stopnicah navzgor, krenila v hodnik ter ne da bi potrkala na vrata, stopila v bolniško sobo. Pravcata bolniška sobica je bila to: dve postelji, druga poleg druge, nad vzglavjem sv. razpelo, posodica z blagoslovljeno vodo pri vratih, miza in ob njej dva stola, to je bilo vse pohištvo.

Na postelji je sedel mož sivih las ter srepro zrl predse.

Deklica je stopila k njemu, ga lahko prijela za rame ter ga vprašala:

»Kako se počutite, stric Miha?«

Mož jo je v odgovor samo topo pogledal. Deklici se je poznalo, da je bila vajena takih sprejemov. Postavila je stol k postelji ter sedla poleg bolnika.

Micika, najmlajša Silvestrova hči, je bila zalo dekle, pravi vzor ženske lepote v Pustriški dolini: velike, zale postave, cvetočih lic in živahnih, temnih oči. Kostanjevorujave lase je imela spleteno v dve debeli kiti, strnjeni s srebrno iglo v močan svitek. Glavo ji je pokrival črn klobuk z ozkimi kraji.

Pa tudi mož, na katerega je zrlo dekle tako sočutno, ni bil vedno tak ubožec. Pred leti daleč na okoli ni bilo brhkejšega in veselejšega mladeniča. Leta 1809 je bil v vojski s Francozi med najdrznejšimi domobranci. Tako

hladnokrvno je meril na sovražnika, da se je nekoč sivolas starec pohvalno izrazil o njem: »Strelja jih kakor kljunčače«; in takrat je Miha jedva stopil v mladeniško dobo. »Silvestrovi so pač posebne vrste ljudje«, so starcu pritrtili navzoči bojovníki.

Dolgo je divjal v Pustriški dolini obupen boj na življenje in smrt. Ko pa se je generalu Macdonaldu po neštèvilnih izgubah navsezadnje vendar posrečil naskok na liensko sotesko, niso Francozi poznali nobenega usmiljenja več. Kakor smrtni angel je divjal general Broussier, požigajoč in moreč. Tudi starodavni trg Innichen s svojo veličastno baziliko je imel postati žrtev ognja in meča. Tedaj pa je prišel kanonik kolegiatskega samostana, rojen Francoz — imenoval se je slučajno tudi Broussier — sovražniku nasproti in ga prosil, naj milostno prizanese kraju, ki je zdaj njegova druga domovina. Častitljivi mož je bil uslišan: trgu je sovražnik prizanesel; le oni, ki so se pregrešili najbolj, so bili obsojeni na smrt.

V dvorani kolegiatskega samostana visi še dandanes slika kanonika Broussierja, predstavljajoč ga kot mladega moža z milim, prikupljivim obrazom.

Med obsojenimi je bil tudi Miha Kolar, najmlajši Silvestrov brat. Dasi je bil general trd in neizprosén, se je vendar dal še enkrat omehčati. Z ozirom na mlada leta je pomilostil Miha

pod pogojem, da prisostvuje smrti svojih bojnih tovarišev.

Pred cerkvijo sv. Mihaela so stali obsojenci, njim nasproti pa smrtonosne cevi francoskih pušk. Samo en glasen pok — in na tleh so ležali mrtvi štirje hrabri Tirolci in rdeča kri jim je lila iz globokih ran. A poleg teh junakov se je zgrudil na tla še nekdo drugi: bil je to smeli Silvestrov Miha, ki je v boju tako neustrašeno zrl smrti v oči. Nezavestnega so ga nesli domov.

Od tega dne je Miha trla božjast.

Sčasoma se je njegovo žalostno stanje tako poslabšalo, da se je zdelo starejšemu bratu najboljše, spraviti ga v bolnišnico; to je tudi storil. Tukaj domačim ni bil več na potu. Sestre so se pomogle in zapustile domačo hišo, brat se pa tudi zanj ni dosti zmenil. Bilo mu je že preveč, da je moral plačevati hrano za Miha v bolnišnici; da bi ga pa včasih obiskal, ni prišlo na misel niti njemu niti komu drugemu iz Silvestrove hiše.

Le mlada Micika je bila drugačna.

Sicer še ni bilo dolgo, odkar je zvedela za svojega bolnega strica v bolnišnici; doma namreč ni nihče črhnil besedice o njem, niti kaj je z njim, niti kje je. Toda, ko je izvedela zanj, ga je večkrat obiskala, pa tako, da nihče izmed domačih ni vedel o tem. Stara postrežnica v bolnišnici je bila vedno vesela njenega prihoda; včasih tudi bolnik. Toda Miha je bil večinoma duševno in telesno preslab, da bi opazil

in spoznal svojo mlado sorodnico. In ob takih dnevih je Micika nesrečnega strica le nekaj časa molče zrla, pomohila svoje prste v blagoslovljeno vodo ter blagoslovila bolnika kakor se blagoslavlja otrok.

Tudi danes je bil Silvestrov Miha popolnoma zmešan. »Ne pozna me,« je rahlo šepnila Micika sama sebi in izpustila njegovo velo roke iz svoje; »nič mu ni mar, ali pridem ali ne; kako se mi smili, ubožec! In če pomislim, da je bil nekdanj tudi on brhek in mlad in če pomislim . . .« Naenkrat je prekinila svoj tihi, pa resni samogovor. Groza jo je izpreletela — obmolknila je. Strašna misel ji je morala pravkar šiniti v glavo.

Tedaj so se pa odprla vrata. Bled, ne posebno lep, toda razumen obraz je pogledal v sobo.

»Vidiš jo, pa je res tukaj,« je zaklicala in vstopila praznično oblečena ženska. »Ali res nimaš pametnejšega opravila, da vedno ždiš pri Mihi?« se je hudovala nadalje ter napol resno, napol v smehu žugala Miciki s povzdignjenim prstom.

»Pusti me, Veronika,« jo je kljubovalno zavrnila Micika. »Saj veš, kako pozno sem izvedela za strica; zato hočem zdaj popraviti zamujeno s pogostimi poseti. Povem ti pa tudi kar naravnost, da bi rada videla, kako trpi, kadar ga prime bolezen. Me li razumeš, Veronika?!«

»Budalost! Njemu to itak nič ne koristi, ti pa lahko naležeš njegovo bolezen. Mislim, da popolnoma zadošča, če jaz večkrat obiščem tvojega strica; saj sem tako vsak dan tukaj.«

»Da, Veronika, tudi ti imaš svoj križ!« je zamišljeno zašepetala Micika.

Nekoliko starejša prijateljica je v odgovor nalahno vzdihnila:

»Kaj hočeš? Kar pošlje Bog, mora človek radovoljno sprejeti. Oče mi dajejo v tem najlepši zgled. Ne bilo bi lepo, ako bi tarnala.«

Tarnati in jadikovati Veronika res ni bila vajena; še manj pa njen oče, mizarski mojster Potočnik, dasi sta oba imela dovolj križev in težav. Starega Potočnika je nadlegoval hud protin, njegovi ženi je pa že nekaj let sem duh tako otemnel, da so jo morali zapreti v bolnišnico, v skrbeh, da se ji ne bi pripetilo kaj hudega. Takrat v bolnišnici še ni bilo usmiljenk. Sitna kuharica in dobrosrčna, pa nekoliko osorna dekla sta stregli bolnikom. Potočnikova Veronika je obiskala svojo nesrečno mater vsak dan, včasih še po večkrat; in na tem pozorišču človeške reve in bede sta se seznanili in sprijaznili Veronika in Micika.

In kako hvaležna je bila Micika za to prijateljstvo!

Svoja mladostna leta je preživela na samoti in brez veselja. Njen oče, prileten vdovec se je oženil drugič in Micika je bila edini otrok tega zakona. Mati ji je zgodaj umrla; polsestre, ki

so bile že odrastle, ko je prišla ona na svet, so jo gledale po strani. Oče jo je sicer prisrčno ljubil, toda bil je resen mož, z besedo nič manj skop kakor z denarjem. In to ne pomeni malo, kajti v celi okolici ni bilo varčnejšega gospodarja kakor on.

Dolgo sta se mladenki pogovarjali ob bolnikovi postelji. Govorili sta precej tiho, dasi nikogar ni bilo blizu. Pogovor se je vsekakor sukal okoli Micikinih razmer, kajti njena lica so postajala rdeča in njene ustne je obdajal lahek smehljaj, ki pa je imel v sebi nekaj boleznega. — Naenkrat je naglo obstala in odšla iz sobe. Zunaj si je obrisala z velikim višnjevimi robcem rosne oči ter se napotila proti domu.

Ne daleč od Innichena izvira reka Drava. Na njenem levem bregu se dviga proti nebu prijazno gorovje srednje velikosti, na katerem je posejano vse polno kmetiških posestev in poslopij. Silvestrova kmetija, Micikin dom, je bila takrat ena izmed najlepših na celem hribu. V sredi rodovitnega polja se je bliščalo nad dolino prijazno poslopje, do katerega ni segal posvetni duh. Urne noge je moral imeti, kdor je hotel priti iz trga do Silvestrovih v eni uri.

Zamišljeno se je pomikala Micika nekaj časa po strmi poti, kar je zaslišala za seboj človeške korake. Obrnila se je in zagledala onega mladeniča, ki jo je opazoval pri cerkvenih vratih.

»Oprosti, Kandid, danes se mi nekoliko mudi,« se je vljudno opravičevala Micika ter lahkih nog hitela naprej.

»Ah, ne boj se! Ne bom te zadrževal,« ji je prijazno odgovoril Kandid, pospešil korake in jo kmalu dohitel. »Meniš, da se meni ne mudi? — Dolgo sem te čakal, najprej v cerkvi, potem pa še pri bolnišnici.«

»Kdo ti je pa velel, da čakaj?« mu je odgovorila Micika nekoliko manj prijazno.

»Kaj bi se! Ne bodi tako razdražljiva,« jo je prosil mladenič. »Nobene prijazne besede ne slišim več iz tvojih ust, v bolnišnico pa vedno hodiš obiskat Miha, ki se ti še ne zahvali ne za to.«

»Verjemi mi, da se mi Miha zelo smili,« je hitro odvrnilo dekle; »res pa je: naj ga obiščem ali ne, mu je često pač vseeno. Drugače bi bilo seveda, ako bi mu mogla prinesiti kaj dobrega; obnaša se kakor otrok. Danes sem videla na trgu Laha s polnim košem hrušek, prav poceni jih je prodajal; toda, veš, nisem imela v žepu krajcarja. Jed in obleko imam, drugega pa prav nič. Očeta si ne upam prositi, za strica že celo ne; saj že tako vedno tarnajo, da Miha noče umreti.

Mladenič je potegnil iz žepa svileni mošnjo, v katero so bili vpleteni stekleni biseri, in rekel nekako boječe:

»Micika, če bi prihodnjo nedeljo zopet videla kakega Laha . . .«

»Ne drzni se!« je viknila deklica žalostno.

Mladenič je globoko vzdihnil; a ni se mogel odločiti, da bi vtaknil mošnjo zopet v žep. Bridko se mu je storilo in rekel je užaljeno:

»Torej ne maraš vzeti od svojega soseda niti najmanjšega daru? Dobro, pa tudi jaz ne maram ničesar od svoje sosede. Tu imaš mošnjiček, le vzemi ga nazaj. Ali ne veš več, kdo mi ga je spletel? Ali se ne spominjaš?«

Miciki je šinila na lice sumljiva rdečica. Pred šestimi leti je bilo. Cerkovnica doli v trgu jo je naučila plesti take denarne mošnjičke. Dala ji je tudi nekaj svile, iz katere je naredila dva. Enega je podarila očetu, drugega pa je obdržala zase. Ne dolgo potem je prišel iz trga sosedov sin Kandid, ki se je že nekaj let pri mojstru Potočniku učil mizarstva. Pravil ji je, da ni več učenec, ampak pomočnik, mojster mu je tudi že obljubil plačo. To je Miciki tako globoko seglo v srce, da je brez vsakega pomisleka šla po mošnjiček ter mu ga stisnila v roke rekoč: »Vzemi tole, Kandid, da ne izgubiš denarja.« In pri teh besedah je oba izpreletela rdečica.

Micika se je spomnila vsega tega, kakor da se je pripetilo včeraj. Oči so ji zarosile; a kmalu se je premagala.

»Daj mi ga!« je rekla jezno in iztrgala svojemu spremljevalcu predmet spora iz rok. — »Bog ti povrni namesto bolnega strica!« je še pristavila ne-

koliko prijaznejše ter hitro vtaknila mošnjiček pod predpasnik.

»Saj skoraj nič ni v njem, le borih deset krajcarjev . . .«

Glasu, s katerim je Kandid izgovoril te besede, se je poznala žalost, kajti dobro je vedel, zakaj si je Micika tako hitro premislila. Mošnjička, tega edinega darilca, ni več hotela pustiti v njegovih rokah.

Po kratkem molku je Kandid zopet vzdihnil:

»V božjem imenu! Že vidim, da me več ne maraš.«

Micika pa se je takoj obrnila proti njemu ter mu prijateljsko položila roko na rame, rekoč:

»Ne misli, Kandid, da imam kaj zoper te. Ampak vem, kaj želiš; tega pa ne morem — ne morem.«

Kandid je zmajal z glavo: »Pa res ne vem, kaj ti vendar je. Že nekaj časa sem nisi več taka, kakor si bila poprej; včasih se mi pa zdiš popolnoma zmešana.«

»Če je tako, potem me pa pusti pri miru,« ga je zavrnila ona občutno; »pri zmešanem človeku menda ni prijetno biti.«

»Pri tebi se mi zdi vedno prijetno,« je odgovoril Kandid odkritosrčno.

Dekle pa je povzdignilo sklenjeni roki ter prosilo s tresočim glasom:

»Pojdi proč, Kandid, lepo te prosim, pojdi!«

Mladenič je naposled umel, da ji je njegova navzočnost mučna, zato je ni hotel dalje nadlegovati.

»Z Bogom!« se je naglo poslovil ter odhitel navzdol.

II.

»No, vendar enkrat prideš!« je vpila starejša Silvestrova hči Školastika pred hišnimi vrati svoji sestri, ki je ravno prihajala proti domu. »Gostilničar »Pri roži« sedi že precej dolgo v sobi. Pravi, da bi rad govoril s teboj.«

»Naj še nekoliko potrpi, da se preoblečem,« je odgovorila Micika.

»Takemu gostu se vendar pokažeš v praznični obleki!«

Micika se je zaničljivo namrdnila. Nemara bi bila tudi sama odgovorila s slično opazko, da ni v istem hipu stopil na prag visok mož modrih las ter jo prijazno pozdravil: »O Mici, kako se vam kaj godi?«

To vsakdanje vprašanje je spremljal tako izzivajoč pogled, da je Micika kar ostrmela. Toda kmalu se je zavedla ter poučila predrzneža, češ naj jo le imenuje Miciko, ker po njenih žilah se ne pretaka gosposka kri.

»Ne razburjajte se tako hitro,« jo je miril krčmar. »Želim vam le dobro. Samo zaradi vas sem namreč prišel sem gor, ko imam vendar doma dela več ko preveč. Pri meni je letos res kakor v večnosti. Od vseh strani prihajajo gostje, tako da mi včasih kar šumi po

glavi. In ravno zdaj mi je zbolela Zefka, ki streže v gosposki sobi. Prišlo mi je na misel, da bi bila Silvestrova Micika za tak posel kakor nalašč, ker je poskočna. Verjemite mi, plača ne bo slaba, poleg tega pa še napitnina . . .«

Miciki so se zasvetile oči, vendar je odgovorila mirno:

»Ne delajte tako neslanih dovtipov, gospod krčmar.« Pri teh besedah je hotela stopiti v hišo.

Toda kakor hitro je prišla za kljuko, jo je zagrabil krčmar za roko ter ji šepnil na uho:

»Imej pamet, Micika. Kaj dobrega pa imaš tu pri očetu. Škoda bi bilo, da bi tako dekle, kakor si ti, samotno cmeričilo na gorski kmetiji. Ti si za boljšo družbo . . .!«

Jeza in strah sta Miciko tako prevzela, da se ji je zdelo, da sliši krčmarjevo prilizovanje in zaupno tikanje le v polsnu. Odločno mu je iztrgala svojo desnico in odhitela v sobo ter za seboj zapahnila vrata.

Krčmar je zardel kakor kuhan rak, a kmalu nato obledel kakor zid. Škripal je z zobmi. Kakor zdivjana zver je upiral svoje strašne oči v zaprta vrata.

»Čakaj, ne ubežiš mi,« je zamrmral nato sam pri sebi.

To je bila nekaka maščevalna prisega.

Toda precej nato je stopil vun pred hišo, kjer ga je Školastika očitvidno pričakovala, in bil je zopet veselega in prijaznega lica kakor navadno.

»Micika je odločno dekle!« je krčmar dovtipno nagovoril Školastiko.

»Recite rajši: odurno,« je popravila Školastika, kateri ni ugajalo osorno sestrično obnašanje; potem je pa še dostavila zaupno: »Veste, gospod gostilničar, to ima po svoji materi. Midva starejša, Vid in jaz, nisva taka. Ona je le najina polsestra, kar vam je menda znano.«

On je prikimal. »To pač vidim. — Če bi smel, bi seveda vas naprosil . . .«

Za trenotek je obmolknil ter jo vprašajoče pogledal. Da je Silvestrova Školastika nekoliko prismojena, mu je bilo znano, a ni prav vedel, v koliko sme njeni prismojenosti zaupati. Sramežljivo in polglasno je pristavil potem:

»Skoro sem se bal, da bi to moje proseče vprašanje Školastiki utegnilo biti neljubo.«

»Kaj še! Kaj vam pride na misel,« je hehetala Školastika in rdečica je zalila njena že postarna lica. Nato je postala še zaupljivejša in začela tarnati, da na očetovem domu pač nima prijetnega življenja. Naposled je gospodu krčmarju nasvetovala, naj si vendar kmalu poišče gospodinje, ker jo tako potrebuje.

»Seveda,« je vzdihnil Šinkovec, »ko bi ne bil tako sramežljiv: toda tako težko izpregovorim s kakim dekletom.«

Pri teh besedah je pomenljivo namežiknil in preden mu je utegnila Školastika odgovoriti, se je urno obrnil,

zaklical par besedi v slovo ter stekel po praznem, strmem polju nizdol.

Po rebri pa so se razlegali odmevi neke pesmi, katere posameznih besed pa ni bilo mogoče razločiti.

Školastika je poslušala petje in se smejala na vsa usta. Mislila je pa sama pri sebi, kako je vendar škoda, da se tako čeden in bogat mož pred dekleti tako sramuje.

Šinkovec, sedanji krčmar »Pri roži«, je bil res vedno čeden, a ne vedno bogat. Z majhno culico na rami je prišel pred leti iz Ciljske doline in služil v T. več let za pastirja, pozneje pa pri nekem kmetu za hlapca. Slednjič je prišel v Innichen h krčmarici »Pri roži« za hlapca. Bil je lep, postaven mladenič, priliznjenega vedenja. Imel je krasen glas, s katerim je ob nedeljah kratkočasil in zabaval goste v domači hiši. Čez nekaj časa se je poročil z gostilničarko. Priletna žena je kmalu umrla in mladi krčmar »Pri roži« je bil naenkrat premožen mož. Razširil je poslopje, privabil od vseh strani dobrih gostov ter delal za povzdigo svoje obrti na vse krip-lje. Kljub temu pa v Innichenu ni mogel priti do prave veljave. Tržani so ga imenovali zaničljivo »Cilertalca«, kar je pomenilo toliko kakor priseljensec iz Ciljske doline. Njegova gostilna tudi ni bila na dobrem glasu.

Gori v hribih, kjer je vladala le tiha samota, se ljudje sploh niso mnogo brigali za to, kar se je govorilo in razpravljalo doli v trgu. Vendar je Micika

Šinkovca dobro poznala. Potočnikova Veronika jo je namreč večkrat resno svarila pred njim.

»Ne bilo bi prav prikrivati ti take stvari,« ji je dejala Veronika nekoč; »saj nisi več otrok; moram ti povedati. Sicer sama tega nisem videla, a nekdo, ki gotovo ne laže, mi je ukazal, naj ti povem. Šinkovec, ta priseljenec, ti je namreč, ko prideš v trg, večkrat za petami. V cerkev tudi gotovo ne hodi zavoljo Boga, pa tudi zavoljo častihlepnosti ne.«

Veronika je svoji mlajši prijateljici potem še omenila, kako razuzdano je krčmar »Pri roži« vedno živel. Micika naj se torej varuje, ter ga kratko in odločno zavrne, ako bi se ji predržnil približati.

V sobi za zapahnjenimi vrati se je Micika spustila v glasno ihtenje. Toda njen jok je bil brez solza, zakaj bil je posledica silne razburjenosti in hudega gneva, ne pa srčnega ginjenja. Ko se je nekoliko pomirila, jo je obšel gorak čut hvaležnosti za Veronikino svarilo. — Tudi če bi je nihče ne bil svaril pred Šinkovcem, bi ponosna Silvestrova hči nikdar ne bila šla »K roži« za služabnico. Toda ni še poznala toliko sveta, da bi mogla gostilničarjevo ponudbo prav razumeti; zato bi utegnila biti z njim prijazna in mu nemara — nič hudega sluteč — celo dajati pogum. Pa za zvesto, svarečo prijateljico je bil še nekdo, »nekdo, ki gotovo ne laže«, je rekla Veronika. Kdo neki je bil to?

Micika je sedela mirno s sklenjenima rokama ter premišljevala; naposled je šepnila sama sebi: »Kandid!«^{*})

Ko sta bila še otroka, ga je klicala kakor vsi sosedge na bregu skratka »Kandl«. Toda odkar je na praznik cerkvenega patrona sv. Kandida v pridigi slišala kak pomen ima to ime, je klicala sosedovega sina s pravilnim, polnim imenom. Ravno zdaj ji je misel na Kandida, iz čegar oči je odsevala nekajljena nedolžnost, nenavadno ugajala. Kaka razlika med Kandidom in krčmarjem Šinkovcem. Da je Kandid pošten in zvest, to je čutila zlasti v tem trenutku. Vedela je, kje ji je iskati varstva: ni torej čuda, da je v bridkosti mislila nanj. Kako rada bi bila svoje pusto domovanje na hribu zamenjala z drugim, boljším.

Še enkrat je globoko vzdihnila, vstala in se preoblekla. Ko se je pripričala, da je oholi krčmar že odšel, je šla v hlev, da opravi živino.

Školastika je med tem imela opraviti v kuhinji. Bila je sicer slaba kuharica, a ker je bila starejša, je imela pravico nadomeščati mater.

Solnce se še ni skrilo za obzorje. V hribih pa so imeli navado ob nedeljah večerjati prej kakor druge dni. Pri Silvestrovih so bili precej premožni, a pri mizi se to ni poznalo. Danes, na angelško nedeljo, pa seveda ni bilo preveč,

^{*}) Kandid pride od lastne besede »candidus«, ki pomeni: svetel, bel, čist, pošten.

ako je plavalo v ječmenovi juhi tudi par klobasic, kupljenih v trgu pri mesarju, ki je o velikih praznikih prodajal take reči po zelo zmerni ceni. Kmalu so bili vsi pri mizi: hišni oče, suh, star mož, visoke rasti; na desnici sta mu sedela sin Vid in hlapec, na levici pa obe hčeri.

Micika je bila v velikem strahu, da ne bi sestra med obedom napeljala pogovora na gostilničarjevo ponudbo. Hotela je namreč o vsi zadevi govoriti z očetom na tihem. K sreči je bila Školastika danes nenavadno molčeča, le semintja se je zadovoljno nasmehnila. Želi me za natakario, si je mislila; toda od natakario do gospodinje je večkrat le en sam korak!

Toda oče se za ljubeznivi obisk ni brigal; brat Vid in hlapec sta pa ravnokar prišla iz doline ter gostilničarja niti opazila nista. Micikina bojazen je bila torej prazna: krčmarjeve ponudbe ni nihče vzel v misel.

Hitro po večerji je vstal gospodar, stopil v domačo kapelo tik hiše ter pozvonil k molitvi. Hčeri sta se morali dobro podvizati, da sta pomili posodo in Vid ni imel časa, da bi se nekoliko odpočil na klopi, kajti oče Kolar se je natanko držal stare krščanske hišne navade.

Kapela na Silvestrovi kmetiji je bila stara zidava. Izpočetka je bila posvečena sv. Silvestru. Tega svetnika namreč posebno časte v gorenji Pustriški dolini. V prejšnjih časih je prihaja-

lo baje mnogo romarjev v to svetišče, tako, da je svetnikovo ime sčasoma prešlo tudi na kmetijo poleg kapele. Toda že od pamtiveka je bila na oltarju podoba lavretanske Matere božje in le precej odrgnjena slika na steni je spominjala na prvotnega patrona.

Poleg domačih je molila v kapeli tudi sosedova Lizika, mlajša Kandidova sestra. Kadar je le utegnila, je prišla k Silvestrovim, kajti doma ni imela nič prijetnega. Bila je nadležna, pomilovana vredna mladenka: otrok in starka obenem. Bila je shujšane in sključene postave, upalega lica in na tenkih ustnicah ji je ležal bolesten izraz. Zdravja ni nikdar poznala. Vendar je bila srečna, dokler je imela še mater. Še celo veseli Silvestrovi Miciki se je včasih zdelo, da mora biti pač zelo prijetno slišati tolikrat iz materinih ust sočutno vprašanje: »Dete, ali te boli?«

Marsikako prijetno urico sta deklici takrat preživeli skupaj. Najbolj prijetno je pa bilo, ko je Kandid, brhki mizarški učenec, prišel iz trga ter z njima veselo kramljal. Liziki je bil vedno ljubši kot starejši brat Jurij, ki se za njo ni mnogo brigal. Micika je večkrat dejala z resnim obrazom: »Prav takega, kakor je vaš Kandid, bi rada imela.«

Želela si je seveda takega brata; ko pa je nekoliko odrastla, so ji prišle druge, resnejše misli. Kandid pa takih misli in želj ni nikdar izražal. Zdelo se mu je to samoumevno. Večkrat je razodeval materi svoje načrte in ob takih

prilikah ni pozabil nikdar omeniti, da uresničenje teh načrtov zavisi od Silvestrove Micike. Pravil je, da hoče postati spreten in priden mizar-umetnik, kakor je njegov mojster Jakob Potočnik. Izdelati hoče tudi nov oltar za župno cerkev, ker stari ni več lep. To bi mu gotovo pridobilo dober glas in mu prineslo mnogo naročil. Potem si kupi lepo hišo in vzame mater in Liziko k sebi. Micika bo obema že zvesto stregla. Mati pa, ki je dobro vedela, kako prijazno in ljubeznivo občuje sosedova hči z njenim bolnim otrokom, je prikimala rekoč:

»Kajpada, Micika bi bila prava zate!« — Včasih je resno pristavila: »Res, Kandid, za Liziko boš moral ti skrbeti. Ko se Jurček oženi, saj veš kako bo potem.«

In res, komaj je stara Kramarica za vedno zatisnila svoje skrbne oči, so minili tudi za Liziko srečni dnevi. Jurij se je oženil in v Kramarjevo hišo je prišla bogata, a trdosrčna gospodinja. Duševno in telesno zaostalo dekle je postalo sužnja v domači hiši. Od zdaj je bila njena edina tolažba Kandid, ki jo je prišel obiskat vsako nedeljo. Vselej se mu je posrečilo ubožico potolažiti, češ, da naj le nekoliko potrpi, ko on vzame Miciko, se ji bo pri njima že boljše godilo. Miciki je bilo pa dobro znano, o katerem času Kandid navadno prihaja domov. Zato je tudi ona prihajala takrat k sosedovim ter kramljala z njimi: bili so kakor dobri otroci

ene matere. Ko je pa Kandid zopet odhitel v dolino, ga deklici nista mogli dovolj prehvaliti, češ, da ga na vsem božjem svetu ni boljšega, pridnejšega in razumnejšega človeka, kakor je Kandid.

Tako je bilo nekdam; zdaj je pa postalo drugače. Zdaj se je Micika sosedovega sina izogibala, kjer je le mogla, in če je kdo kaj omenil o njem, je takoj obmolnila.

To je izvedela tudi Lizika. Skrbelo jo je, ker jo brat nekega popoldne ni obiskal. In ko jo je Micika po večerni molitvi spremila na dom, jo je vprašala Lizika, ali ni morda videla v trgu Kandida.

»Zakaj bi se neki morala vedno ozirati za Kandidom,« je razdraženo odgovorila Micika.

Lizika je nad tako rezkim odgovorom osupnila in pričela jokati in tožiti, rekoč:

»Prej nisi mogla prehvaliti Kandida; zdaj pa ne maraš nič več slišati o njem; saj vendar ni storil nič hudega.«

»Kaj hudega res ni učinil; a prav pa vendar imaš, da nič več ne maram slišati o njem.«

Vprašajoče je pogledala Lizika Miciki v oči:

»Ali pojdeš v samostan?«

»Meniš, ker ne mislim na možitev? — Saj tudi ti ne misliš na možitev, na samostan pa gotovo tudi ne.«

»O z menoj je vse drugače,« je zahtela Lizika, »jaz sem na svetu samo zato, da nosim križ.«

»Vsi smo zato na svetu,« je odgovorila Micika ter se poslovila od žalostne prijateljice.

Domov prišedši je našla očeta samega v sobi, sklonjenega nad staro knjigo »Življenje svetnikov«. Sedla je poleg njega in čakala, da se zbudi. Bogleve kako dolgo bi bila morala še čakati, da ni skočila mačka s peči na mizo — prav poleg sive glave dremajočega gospodarja.

Tedaj pa se je sklonil pokonci in si mel zaspane oči; Micika se je pa navidez jezila nad poredno mačko, ker je zbudila trudnega očeta. Pravzaprav je pa bila živali hvaležna, kajti hotela je porabiti to ugodno priliko, da se pogovori z očetom, ga prosi pomoči ali vsaj za dober svet.

Ko se je oče dodobra predramil, je začela Micika nalahko:

»Kaj ne, oče, velik predrzneš je ta Šinkovec?«

»A — a, tako?« se je začudil oče malomarno. Miciki je postalo takoj jasno, da Šinkovec svoje ponudbe pri očetu niti omenil ni.

»Pomislite, oče, za natakario bi me rad dobil!«

Prvi hip se je starcu čelo čmerno nagrbančilo; pa kmalu se je zopet zjasnil njegov obraz in s poudarkom je izrazil svoje mnenje, češ, mož si najbrž ni upal z resnico na dan:

»Rekel bi, ne vem kaj, da misli na ženitev.«

Micika je planila kvišku, hoteč ugovarjati očetu. Ali je mogoče, da smatra njen oče Šinkovca za resnega snubca? Toda ko je nekoliko premislila in se ozrla na snežnobelo, nad mizo sklonjeno glavo poleg sebe sedečega očeta, je utihnila. Izprevidela je, da ji oče vsled starosti ne more biti več opora in da ima dolžnost prizanašati mu in ne povzročati kakih skrbi. Žal ji je bilo, da je sploh omenila to stvar.

Njeno razburjenost je pa oče vendar opazil.

»Ne zamerim ti,« je rekel premišljeno, »če ti Šinkovec ne ugaja. Žalostno bi bilo, če bi ne bilo na svetu boljših ljudi. Ker pa že govoriva o tem, vedi, da bi mi bilo prav, ako ga vzameš.«

»O, saj je še čas!« je odgovorila Micika in se prisiljeno zasmejala.

»Verjamem,« je pristavil oče; »toda jaz nimam več časa. Na svetega Lovrenca dan sem jih dopolnil petinsedemdeset. Rad bi te videl preskrbljeno, ko me Gospod pokliče k sebi.«

Micika je uprla oči v tla.

»Samo pritrđi,« je nadaljeval oče. »Kramarjev Kandid je izučen mizar in si lahko osnuje lastno delavnico, kjer in kadar hoče. In da te rad vidi, to ni nič novega; in da je pošten mladenič, to tudi veš . . .«

Zopet sta oba molčala.

»Micika,« je povzel zopet oče čez nekaj časa, videč, da hči le trdovratno

molči, »naj se li pomenim s Kandidom ali Liziko?«

Tedaj pa je prekinila Micika očeta razdraženo:

»Ne, oče, vprašati mora on prej, ne pa mi!«

»O, kaj bi se, — kolikokrat me je že vprašal! Skoro vsako nedeljo preži name, ko grem v cerkev! Ravno danes teden mi je pravil, da je v Toblahu ravnokar izpraznjena neka mizarska delavnica in da bi rad tam nastopil. ‚Samo ženske še nimam,‘ je pristavil. ‚Pa si jo izberi,‘ sem mu odgovoril, ‚saj jih dobiš na izbiro.‘ ‚Ne, oče Peter,‘ mi je odgovoril on, ‚saj veste, na katero mislim.‘ Tako torej, Micika, ti tudi veš; premisli in stori, kakor se ti zdi bolj prav.«

Mirno in razsodno je govoril oče Peter. Prestrašil se pa je, ko ga je hči prekinila z glasnim ihtenjem.

»Omožim naj se? S Kandidom naj se omožim? Ne, tega ne, tega pa že celo ne!«

»Ali se ti meša?« — Z rokama oprt na suha kolena je oče začudeno gledal svojo obupano hčer.

Siloma je Micika skušala prikriti jok. Potem pa je vstala in se zravnala pred očetom v vsej svoji velikosti, resno, skoraj grozeče.

»Oče!« je rekla z globokim poudarkom; »kako mi morete v svoji vesti svetovati možitev? Saj se ne morem omožiti . . . ne smem se omožiti . . . z menoj bi bil vsakdo revež . . . Sem

namreč najmlajša na Silvestrovi kmetiji!»

V sobi je nastala tišina. Stari je obledel kakor zid.

»Micika, kdo ti je razodel to?« je oče čez dokaj časa vprašal zamolklo.

Ona pa ni zinila nobene besedice več. Zakrila si je obraz z rokami ter odhitela iz sobe.

III.

V dolini, kakor tudi na samotnih gorskih kmetijah je bila znana o Silvestrovi kmetiji in njenih prebivalcih čudna in strašna pravljica. Pripovedovali so, da je tu nekoč gospodinjala silno bogata, a trdosrčna ženska, katera ni dala niti najrevnejšemu siromaku niti drobtinice kruha. Tisti čas pa — koliko je že od tega, ni nihče vedel — je razsajala na Furlanskem grozna lakota. Kar trumoma so prihajali ljudje v Pustriško dolino. Povsod so bili baje gostoljubno sprejeti, le kmetica na Silvestrovini je trdosrčno odgnala neko revno žensko s sestradanim dojenčkom na rokah. Nekateri so celo trdili, da ji je obljubila kos kruha, a v posmeh prinesla iz hiše — kamen. Zasmehovana sirota je nato — hudo užaljena — preklela kmetico in njeno najmlajše dete. In glej nesreče — kmalu nato je hudobna žena dobila slabotno, sključeno in poleg tega še božjastno dete; sama je pa umrla strašne smrti.

Težko je presoditi, koliko je resničnega na tej pripovedki; zakaj vsak jo je pripovedoval nekoliko drugače. Toliko je pa gotovo, da je bil, odkar pomnijo ljudje, najmlajši otrok pri Silvestrovih božjasten. Mihaelovo žalostno stanje je bilo vsem znano. Istotako so vedeli ljudje, da je na tej hudi bolezni umrla najmlajša sestra njegovega očeta. Videl pa je to siroto le malokdo; ker so se je domači sramovali, so jo imeli vedno zaprto v hiši. In stari ljudje na bregu so skrivnostno in s strahom govorili o neki bajti tam gori v gozdu, kjer je nekoč prebivala tudi ena takih Silvestrovih sirot, dokler je ni nagla smrt rešila hudega položaja.

Nikomur niso bile te žalostne povesti bolj znane kakor Petru Kolarju, gospodarju na Silvestrovini. Govoril seveda ni rad o tem, verjel je pa vse, kar so ljudje pripovedovali. Še le ko mu je podarila — bilo je o Velikem Šmarnu — druga žena krepko in zalo deklico, je začela tleti v srcu postaršnega moža iskrica sladkega upanja. Zdelo se mu je, da nebeška Kraljica vendar odvrne od nedolžnega deteta strašno kletev. Deklica se je duševno in telesno res krasno razvijala. Vse, česar se je lotila, ji je šlo lepo in veselo izpod rok. Nobena pot ji ni bila predolga, nobeno delo pretežavno. Zato je bilo očetovo upanje vedno večje. Pri vsem tem je pa z vso dušo skrbel za to, da nič ne izve o tem, kar ji je pretilo. Vsakemu, s komur je Micika občevala,

je strogo prepovedal, črhniti kaj o nesrečni pravljici. Saj so ji celo strica Miha, ki je hiral v bolnišnici, prikriivali, kar se je dalo.

Katra, mlada soseda Kramarica, pa je v svoji blebetavosti že odrastlemu dekletu izdala skrivnost — strašno tajnost. Nekoč je namreč pri Silvestrovih posebno dolgo klepetala. Hvalila je Micikin cvetoči obraz ter večkrat zaporedoma dejala: »Dal Bog, da bi ostalo vedno tako, kakor je!« Slednjič pa je zmajala nezaupljivo z glavo in skrivnostno vzdihnivši pristavila: »Najbrž pa ne ostane vedno tako!« Ko je mladenka vsled teh besed osupnila, je opomnila Kramarica, da se Micika le nalašč tako dela, kakor da bi ničesar ne vedela. Soseda je odšla, a njene besede niso dale Miciki miru; s strahom je poizvedovala, kaj pomeni Kramariciino govorjenje. Školastika pa, ki je dozdej molčala le iz strahu pred očetom, je bila neizmerno vesela, da more že napol izdano skrivnost popolnoma razodeti. Najprej se je navidez hudo razsrdila nad Katrino klepetavostjo, takoj nato pa je z vso vnemo pripovedovala celo žalostno zgodbo od prababice počenši pa do siromašnega strica Miha.

Od tistega časa — bilo je tega dobro leto dni — se je Micika popolnoma predružačila. Oče, ki ga skrbi za Miciko niso več posebno nadlegovale, tega niti opazil ni, tembolj pa Kandid. Ker je obiskovala strica v bolnišnici, si je

mislil, da je naposled vendar zvedela, kaj ljudje govore o Silvestrovih; a tega ni vedel, zakaž je postala proti njemu naenkrat tako odurna. Da utegne biti njena prihodnjost huda, tega ni pozbil; toda mislil si je, ta ali oni križ Bog tako prej ali slej naloži meni in moji ženi, in če nama naloži ravno tega, pa ne bo naložil drugega. Poleg tega je Kandid želel vzeti k sebi svojo bolno sestro in le predobro je vedel, da bi ga pri tem dobrem delu nihče bolje ne podpiral kakor Micika. Morebiti je bila ravno njena izredno velika naklonjenost do Lizike vzrok, da je Kandid tako resno mislil nanjo.

Morebiti! Težko, da je on sam prav vedel, kdaj je začel Miciko rad imeti. In da mu Micika ne odreče svoje roke, o tem ni nikdar dvomil. Šele zadnji čas mu je upanje začelo upadati. A obupal zato vendar še ni.

Drugo jutro po maši, h kateri je Kandid navadno hodil, je stopil Kolar k njemu ter mu suhoparno povedal, da se je Micika končno odpovedala. Starčev pogled je bil topot nenavadno mračen. Vzrokov ni navedel, Kandid pa tudi ni vprašal po njih. Za to, kar je želel izvedeti, ni potreboval nikogar drugega: Micika sama naj mu razjasni.

In tako je prihodnjo nedeljo — kakor sicer večkrat — stal pred bolnišnico in žalostno pričakoval Miciko.

Ko je ves zatopljen v svoje misli srepe zrl v tla, je naenkrat planila iz

hiše dekla in ga prosila, naj gre brž po duhovnika, kajti Silvestrov Miha umira. Kandid je ubogal; in ko sta čez nekaj časa prihitela on in duhovnik pred bolnišnico, sta zvedela, da je bolniku že odleglo; le hujše ga je topot prijelo kakor navadno.

Ne da bi kaj opravil, se je Kandid precej nato vrnil domov.

Popoldne je šel na hrib. Samo Liziko je dobil doma. Ta mu je izrazila svoje veselje nad tem, da jo je prišel obiskat; pravila mu je, kako zelo jo je strah, ker ni daleč naokoli žive duše. Tarnala je, da je nekaj dni sem zelo oslabela, da jo trga po zobeh, tako, da ne more spati, da ji je želodec opešal; da gre večkrat lačna od mize, ker ji svakinja ne privošči niti najbolj preprostih lahkih jedi; razen tega ji pa še vedno očita bolezen, češ, da se ji gabi pred bolniki.

Med tem je prišla mlada gospodinja iz cerkve. Bila je to ženska majhne in krepke rasti, črnih las in živahnih, temnih oči. Njena starejša hčerka je stopicala pred njo. Mrko je pozdravila svaka in se sumljivo ozrla na oba, hotoč iz njunega obnašanja razbrati, kaj sta se ravnokar pogovarjala. Mala deklica se sicer ni nič zmenila za Kandida, a vseeno jo je mati prijela za roko in rekla: »Le z menoj, Rezika, pusti Kandida in Liziko v miru. Ta dva se ne moreta nikdar dovolj nažlobudrati.«

Ostala sta zopet sama na leseni klopi pred hišo. Z bratsko, uprav oče-

tovsko potrpežljivostjo je Kandid že stotič poslušal vse številne tožbe svoje bolne sestre. Medtem pa je zrl tja čez globoko zarezo, ki je ločila Kramarjevo kmetijo od Silvestrove. A obenem so mu uhajale tudi misli tjekaj. Ali je Micika že prišla iz trga? Kdo ve, če ne gleda ona ravno v tem trenutku tudi semkaj? In ali slutiti, ali si more misliti, kako hudo srčno bol mu je povzročila? — — —

»Kako se ti godi, Lizika? — Dober dan, Kandid!« se je hipoma nekdo oglašil izza hišnega vogla.

Mladenič se je prestrašil. Micika je stala pred njim.

Bila je bleda in njeno obličje je izražalo nekaj bolestrnega. Take Kandid še ni nikdar videl. Sicer pa ji na obrazu ni bilo brati zadrege, da, skoro vesela je bila; nemara le na videz.

»Lizika se danes prav slabo počuti,« je odgovoril Kandid na Micikino vprašanje.

»Saj se ji pozna,« je pristavila Micika sočutno. »Zadnje dni so jo zobje tako boleli, da ni vedela, kaj bi počela. — Danes pač ne boš mogla priti k nam v kapelo.«

Lizika je žalostno odkimala.

»Sem si mislila. Zato sem pa tudi prišla sem. Imam neko prošnjo — pravzaprav ne jaz, ampak Školastika. Ubeliti hočemo namreč nekaj platna, pa naš veliki travnik leži preveč proti severu. Poskusili bi na vašem, če dovo-

lite. Saj ne bo trajalo dolgo, kvečjem štirinajst dni.«

Kramarjev travnik je bil največji in najbolj solnčen na vsem hribu. Ker je na njem izviral tudi precejšen studenec, je bil za belenje platna kakor nalašč. Sosedje so ga že od nekdaj rabili v to svrho vsako leto, ko je bila košnja pri kraju. Ko je živela še stara Kramarica, ni bilo treba dolgo moledovati za dovoljenje; Katra je bila bolj natančna in je za to navadno zahtevala kako protiuslugo.

Lizika je vstala in šla v hišo, da pove svakinji, po kaj je Micika prišla. Tudi Micika je hotela za njo, toda mahoma ji je velel Kandid:

»Počakaj tu!«

Tako polno je bilo njegovo srce dušne grenkote, da je poudarek, s katerim je izrekel te besede, izpremenil milo prošnjo v osoren ukaz.

Molče in v vidni zadregi je obstala Micika pred njim.

»Liziki nisem še ničesar povedal,« je nadaljeval Kandid z ravnotako osornim glasom. »Ne vem, kako naj to storim!«

»Ali naj ji povem jaz? — Zdi se mi, da si že misli kaj takega.«

»Potem pa pustiva to stvar,« je rekel Kandid odločno. »Iz srca bi bil ubožici privoščil, da bi prišla odtod; toda že ne sme biti tako. Pa ne govoriva več o tem.«

»Uboga Lizika,« je rekla Micika sama pri sebi; a v mislih je imela nekoga drugega, ne pa nje.

Čez nekaj časa je vprašal Kandid s tresočim glasom: »Micika, povej mi vsaj, zakaj?«

Ona je odkimala; nastal je molk. Potem mu je položila roko na rame in rekla:

»Ko sva bila majhna, sem si večkrat mislila: takega bi imela rada za brata. — Ali ne more biti zopet tako, dragi Kandid?«

Mladenič se je sočutno ozrl nanjo; ni vedel, kaj bi ji odgovoril... Kar nenkrat pa je začelo Miciki lice utripati in njen pogled je postal čudno zbeغان; stegnila je roke, kakor da išče pomoči; začela je mahati okrog sebe. Glava se ji je nagnila nazaj in — zdaj je omahnila.

Toda mladenič jo je naglo vjel v svoje krepke roke ter jo polagoma spustil na travo.

Kandid je bil že dolgo pripravljen na ta grozni trenutek, zato se ni zbeгал. Vedel je tudi nekoliko, kako se mora ravnati s takimi bolniki. Hladnokrvno je ukrenil, kar se je pač dalo. Nato je pokleknil poleg nezavestne mladenke ter ji pod glavo položil svojo desnico, da ne bi tako silno butala ob tla. Mirno in neustrašeno je zrl v spačeno, njemu toliko drago obličje.

Medtem je prišla Lizika iz hiše.

Kakor okamenela je obstala pred vratmi in prestrašeno zrla na nezavest-

no prijateljico; slednjič je tiho vprašala:

»Kaj pa ji je?«

Toda brat ni vedel, kaj bi ji odgovoril.

»Ali naj prinesem kisa?«

Kandid je odkimal.

»Ali naj prinesem kaj drugega, ali naj skuham kamilično vodo?«

Kandid je položil prst na usta in zamahnil z roko. Bal se je namreč, da ne bi prišla svakinja iz hiše in začela vpiti. Zdelo se mu je bolje, da naj se Lizika vrne v hišo. Sestra je radovoljno ubogala. Ni pa vedela, kaj brat pravzaprav hoče in kaj se je zgodilo.

Minilo je četrť ure. Micika je ležala kakor v spanju. Na obraz se ji je zopet povrnilo nekaj prejšnje miline. Mladenič ji je pa še vedno podpiral glavo s svojo roko.

Naposled je izpregledala.

»Ali bi šla rada domov, Micika?« jo je vprašal Kandid nalahno nagnivši se nekoliko k njej.

Potem jo je dvignil, prijel za komolec in jo peljal počasi proti poti.

Veselilo ga je, da je spravil siroto s pozorišča, kjer jo je napadla božjast, preden jo je opazilo kako tuje, brezčutno oko. Ko sta prišla v jarek, ki je bil precej gosto zaraščen, ji je velel, naj sede na kamen, da se odpočije.

»Kam me pelješ?« ga je vprašala Micika.

»Domov,« jo je pomiril Kandid.

»O, ne še, ne še!« se je branila Micika; »oče bi utegnili kaj spoznati.«

Nato je povabila oči in žalostno zašepetala:

»Kandid, zdaj veš, z a k a j . . . !?«

IV.

Ves naslednji teden se je Micika prizadevala, kar se je le dalo, da bi očetu utajila grozno nesrečo, ki jo je zadela. To je bilo dobro zanjo, zakaj vsled tega njen razvneti duh ni imel časa pečati se z brezupnim razmotrivanjem o žalostni prihodnosti, ki jo čaka. Svoji polsestri, s katero je bivala v isti sobi, seveda ni mogla prikriti svojega žalostnega stanja. Školastika je kar osupnila, ko ji je Micika pravila o svoji nesreči. Obljubila je, da hoče molčati, a zraven pristavila, da v naprej ne mara več spati v isti sobi. Ni pač pomislila, da je za božjastnega človeka strašno hudo, če mora biti ponoči sam. »Misliti moram najprej nase,« je dejala ravnodušno.

Nekaj časa se bolezen ni pogosto ponavljala in tudi, kadar jo je prišlo, ji je kmalu odleglo. Tudi je vselej že naprej čutila, kdaj bo bolezen prišla, tako da se je mogla v pravem času umakniti v sobo.

Nekega dne se je pa zgodilo drugače. Bilo je proti koncu zime. Micika je sedela z domačimi v skupni sobi, kar se je naenkrat zgrudila vznak.

Ko je zopet izpregledala, ni vedela, ali je noč ali dan. V tem polsnu je pa slišala zamolkle, a vendar razločne besede, ki so se ji zdele kakor nekako razodenje z drugega sveta . . .

»Prišla je na svet o Veliki Gospojnici, ko blagoslavljajo zelišče, in pri krstu je dobila ime Marija; zato sem si mislil: Zdaj bo prokletstvo nehalo. Kdo drugi naj namreč stori konec prokletstvu, če ne Mati božja?« — — —

Ko se ji je duh zopet popolnoma zbistril, se ni mogla več spomniti, kdo je bil navzoč pri njeni nezgodi. Še manj je pa vedela, kaj se je zgodilo pozneje. Spominjala se je le še onih besedi, katere je liki dragocen zaklad ohranila v svojem srcu.

Od tega dne je bil stari Kolar ves potrt; zamišljeno je postopal okrog hiše, top za vse, kar se je godilo okoli njega. To je pa povzročilo na Silvestrovi kmetiji veliko izpremembo. Vid, od katerega je prej stari Kolar zahteval strogo pokorščino, se je čutil zdaj gospodarja v hiši. Kar je zaukazal Vid, je storila tudi Školastika. Za boleha-vega očeta se ni mnogo brigala. »Ga je pač zadela kap,« je menila, skomigajoč z rameni.

Školastiki je bilo po volji, da bolezen, ki je nadlegovala polsestro, za ljudi ni bila več skrivnost. Zdaj je lahko tarnala vsakemu, kdor jo je hotel poslušati, kako težek križ da ima z očetom in sestro. Posebno rada je tožila svoje težave krčmarju »Pri roži«, zakaj

vselej, kadar je šla v trg, je stopila nekoliko tja. Nikoli ni pozabila izraziti svojega obžalovanja, češ, da zdaj, ko jo doma tako potrebujejo, ne more misliti na službo pri njem.

»Ste pač lahko veseli, da Micika ni prišla k vam za natakario,« je pristavila včasih prav zgovorno. »Kaj bi počeli s tako?«

Šinkovec je pa zatrjeval s prijaznim nasmehljajem, da mu za Miciko ni žal, pač pa za Školastiko; trdno pa upa, da še ni izpregovorila zadnje besede. Zadnje besede je izrekel s takim naglasom, da se je zdelo, da ima v mislih prihodnjo gospodinjo, ne pa natakario.

Posledica teh pogovorov je bila, da se je Školastika mladi Kramarici zapupno bahala, kako lepo ženitovanjsko ponudbo ima, a se mora žrtvovati za sestro.

»Micika je seveda le polsestra,« je vzdihnila Školastika. »O, res ni bilo prav, da so se oče vdrugeč oženili.«

»Kaj bi pa bilo potem?« jo je tolažila Kramarica. »Vid bi imel božjast namesto nje. Saj eden izmed vas jo tako mora imeti. To je v resnici velika nadloga! V taki hiši bi ne marala biti.«

»Saj tudi jaz nisem rada,« je odgovorila Školastika žalostno. — »Katra, kaj misliš, ali naj ga, vzamem, ako me vpraša še enkrat?«

Tudi Kramarica je imela nekaj rahločutja. Čeprav ni mogla verjeti na resnost Šinkovčeve snubitve, se vendar ni marala smejati Školastiki v lice,

ampak navedla je le neki splošen izrek o zakonskem življenju, češ, da tudi zakonski nimajo nebes na tem svetu in kdor še nima zakonskega jarma na sebi, naj se ne da nepremišljeno vpreči vanj.

Bilo je lepega poletnega večera. Na skalnem temenu in globokih razpokah visokih Dolomitov je še na debelo ležal lanski sneg. Srednje pogorje je pa že zelenelo. Prijeten veter je vel po dolini. Ta naravna krasota je zvalila po dokončanem delu Potočnikova »fanta«, sina Romana in vrlega pomočnika Kandida vun na prosto, na izprehod po prijazni poti, ki se vije po travniku tja proti Toblahu.

Čez dober četrť ure sta dospela na državno cesto in krenila nazaj proti domu.

Nedaleč od trga jima je prišla nasproti ženska postava. Pod pazduho je imela dežnik, v roki pa majhno culo. Videti je bilo, da je namenjena daleč.

»Ta je pa pozna,« je opozoril Roman svojega spremljevalca. Toda v istem trenutku je vzkliknil Kandid:

»Za božjo voljo, to je Silvestrova Micika!«

In res je bila Micika.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus!« ju je pozdravila Micika bližajoč se jima. A namesto da bi ji odzdravil, ji je zastavil Kandid pot rekoč:

»Za božjo voljo, kam pa greš?«

»Na božjo pot,« je veselo odgovorilo dekle.

»Ali se ti meša? Ali ne vidiš, da je solnce že za gorami? — Kam si pa pravzaprav namenjena?«

»K Materi božji v Zagorju.«

»Nikar se ne šali!« je opomnil Roman, toda ona je pristavila resno:

»Dobro vem, da bom morala hoditi do zore; pot je dolga. — S krajšimi božjimi poti sem že nekaterikrat poizkušala, a brez uspeha. Mati božja pa mi mora pomagati, prej jo ne neham prositi.«

»Pa sama hočeš iti? Vso noč sama?« se je milosrčno čudil Kandid.

»Ne skrbi! Domači vedo, da grem in jim je prav,« mu je odvrnila ona. — Potem je pa pristavila prijaznejše:

»Veš, sama grem samo do Gorice. Od tam pojde namreč nocoj zaobljubljena ‚kužna‘ procesija v Zagorje.«

»Same te ne pustim; rajši grem sam s teboj,« je rekel Kandid odločno.

Micika pa je smeje se odkimala:

»To bi bila lepa božja pot! — Z Bogom, mladeniča!« je še pristavila in šla svojo pot naprej.

Že je postajalo temno. Micika je veselo in urno hitela naprej. Na njeni levici so kipeli kvišku gorski velikani, kojih zobčasti grebeni so veličastno odsevali na jasnem nočnem nebesnem svodu. Daleč naokoli je vladala grobna tišina. Le molitev samotne popotnice je motila nočno tihoto.

Kako vesela je bila Micika te samote, te krasne zvezdnate noči! Zdelo se ji je, da hiti vsaka besedica njene

molitve neovirana tja gor pred prestol nebeške Pomočnice, koje oddaljeno svetišče jo je s tako neodoljivo silo vleklo nase. Obenem se ji je v srcu vzbujala vesela nada, da se čudovito ozdravljena povrne k svojim. Obletavale so jo tudi misli o prihodnjosti, pač nedolžne sanje njenega nepopačenega srca, sanje o tihem in delavnem življenju v sreči . . .

Tako je hitela Micika globoko zamišljena proti svojemu cilju, zdajpa zdaj so zašepetale njene ustnice gorečo molitev v zahvalo, da jo angelj varih spremlja na samotni nočni poti.

Že je zagledala Gorico, cilj svojega potovanja, ko se ji je zazdelo, da čuje za seboj človeške korake. Ozrla se je nazaj in zdelo se ji je, da je v daljavi — cesta tvori namreč tu dobre pol ure hoda popolnoma ravno črto — videla moža, ki je stopal v isti smeri. Bil je podoben nekaki senčni prikazni, zakaj ko se je ozrla drugič, ga ni bilo več.

Dospela je do prvih hiš v vasi. V zvoniku je odbila ura polnoč. Kljub tako pozni uri je bilo vendar pol vasi na nogah. Cerkevna vrata so bila na stežaj odprta, na oltarju so gorele sveče: vaščani so bili pripravljene na odhod.

Goriško »kužno« romanje ima svoj začetek v 17. stoletju. Takrat je tam strahovito razsajala črna kuga in stiskani vaščani so prvič romali k Materi božji v Zagorje. Komaj pa so Zagorjani zvedeli o njih nameri, so se takoj oborožili in zasedli gorski prelaz, čez ka-

terega so morali iti. Bali so se namreč okuženja. Toda kaj se je zgodilo? Ko so romarji nič hudega sluteč med molitvijo in petjem dospeli na vrh sedla, so Zagorjani spali krog ognjišč, oni so pa brez zapreke in odpora šli naprej in prišli k Materi božji v Zagorje. Od tega dne ni kuga zahtevala v Gorici nobene žrtve več.

Odsihdob se vrši vsako leto v začetku poletja, ko so noči najkrajše, veliko romanje iz Gorice. Opolnoči se romarji vzdignejo. Dospevši o jutranji zori na gorski prelaz, zažgo par majhnih kresov v spomin na oni ogenj, ki je nekoč svetil njihovim pradedom, ko so prvič romali v Zagorje. Potem se sedejo okoli ognjišč, da se malo okrepijo in odpočijejo od molitve in hoje.

Tu na prelazu so opazili letošnji goriški romarji tuje dekletke, sedeče na kamnu ob strani. Med tem, ko so se drugi pogovarjali, je dekletke molčalo. Tudi grižljeje kruha ni vzela v usta. Njeno vedenje je vzbudilo pozornost romarjev. Ženske so se šepetajoče izpraševale in ugibale. Naposled je ena vstala, se približala neznanki ter jo prijazno vprašala, če ne želi morda kaj malega prigrizniti, da se malo okrepi, zakaj pot bo še naporna in dolga.

»Gospod se morajo tudi postiti,« je odgovorila Micika in se ozrla na duhovnika, ki je sedel pri ognju in molil brevir.

»O, gospod morajo maševati. To je kaj drugega,« je ugovarjala Goričanka.

»Nemara ste se pa zaobljubili, ker nočete ničesar zaužiti. Potem vas seveda ne bom nadlegovala.«

Med tem pogovorom se je zbralo okoli Micike že več romaric. Poizvedovale so, odkod prihaja.

»Iz Innichena?« so se čudile zaporedoma. »To je pa dolga pot. Gotovo imate kako posebno prošnjo!«

»Seveda jo imam,« je v odgovor Micika globoko vzdihnila.

»Nikar ne obupati, ljubo dekle,« jo je tolažila prijazna starka; »zagorska Mati božja rada pomaga, to lahko trdim iz lastne izkušnje. Ko sem bila v vaših letih, sem neprestano bolehal. Vsak dan me je napadla druga bolečina. Ravno takrat sem služila v Zagorju in ni pretekla nedelja, da bi ne bila šla k Materi božji posebej potožit svojih križev in težav. Enkrat pa — bilo je na praznik Marijinega rojstva, dobro se še spominjam, kakor da je bilo včeraj — ko sem prišla iz cerkve, sem opazila starega moža, ki je stal pred cerkvijo in me nagovoril: ‚Dekle, pozna se ti, da nisi zdrava.‘ — ‚Prav imate,‘ sem mu odgovorila, ‚toda pomagal mi ni še noben zdravnik.‘ — ‚Čakaj,‘ je odvrnil starec, ‚ti bom pa jaz pomagal.‘ — To rekši se je sklonil in utrgal malo cvetlico — taščica se imenuje — in mi naročil, naj pridno pijem zavrelico od takih rož. Zahvalila sem se mu ter odšla proti domu. Ko sem se pa po par korakih ozrla nazaj — pomislite — ni bilo nobenega človeka več na onem mestu.

Naj reče kdo kar hoče, o tem ostanem trdno prepričana, da je bil ta mož angelj, ki mi ga je poslala nebeška Mati. Odkar sem rabila to zdravilo, sem popolnoma zdrava. Le pogledjte me! Kje ste še videli žensko, ki bi pri svojih oseminšestdesetih letih mogla iti še na tako težavno božjo pot?»

Micika se je nasmehnila. Zgodba, ki jo je pripovedovala ženica s tako živahnostjo, ji je dala novega poguma. »Molite zame,« je prosila Micika okoli stoječe in dobre Goričanke so ji to radevolje obljubile.

Solnce je plavalo že visoko na nebu, ko so romarji s križem na čelu procesije stopali v Marijino svetišče. Duhovnik je pristopil in pričel sv. mašo.

Do solz ginjena je klečala Micika med sveto mašo pred oltarjem in zdelo se ji je, da bo uslišana . . .

Ko je po maši večina romarjev šla iz cerkve, je vstala tudi ona, a ni šla vun, ampak začela je ogledovati zaobljubljene podobe, ki so tako mnogoštevilno visele po stenah.

Ženica, ki ji je na sedlu pripovedovala svojo zgodbo, jo je spremljala ter razlagala posamezne podobe. Micika je pazljivo sledila njenim zamolklim besedam in z rosnimi očmi zrla zanimive slike.

Kar naenkrat ji je postalo temno pred očmi. Onesvestila se je . . . Ko se je zopet zavedla, je ležala v majhni, z deskami obiti sobici; mislila je, da je doma. Le počasi se ji je vračal spomin.

Bila je v cerkvenikovi hiši. Cer-
kvenikova žena ji je povedala, da so
drugi romarji že odšli, ona naj pa še
počije toliko časa, da dodobra okreva.

Micika se je vzdignila. Hotela se je
zahvaliti dobri ženi, toda beseda ji je
zastala v grlu in oči so ji zalile solze.

V.

V delavnici mojstra Potočnika je
bilo živahno. Dva učenca sta imela do-
sti opravka pri stružnici, eden je pa
sta¹ s ponvijo polno kleja poleg Roma-
na, ki je vdelaval novi, lično izdelani
omari, majhne predale. Poleg okna, na
najbolj svetlem prostoru, je likal Kan-
did malo, z vloženo umetno risbo okra-
šeno mizico. Mojster, nekoliko upog-
njen, postaren možiček, ne baš lepega,
a tem duhovitejšega obličja, je pa se-
del pri mizi globoko zamišljen v nek
načrt. Zlobni protin mu je noge skoro
popolnoma ohromil; a zato je pa imel
še dober vid in spretne roke.

Jakob Potočnik je bil daleč naoko-
li najboljši mizar-umetnik. Delal je pa
še vedno v starem slogu, ki se ga je
naučil v mladih letih, ki je pa bil zdaj
že zelo malo v navadi. Večkrat se je
prepiral s svojim vrlim pomočnikom
Kandidom radi okusa, ki ga je ta imel
za gotski slog. Pa Kandid si ni dal do-
povedati. Gotski oblok se mu je priku-
pil, da sam ni vedel, kako. Vsak prosti
čas je porabil za risanje v »svojem«
slogu. V duhu je že gledal, kako bo na-

stalo iz teh ličnih in pravilnih črt polagoma nekaj velikega: nov oltar za kolegiatsko cerkev. Bil je namreč prepričan, da je vse, kar je koničasto, gotsko, vse, kar je gotsko, lepo, vse pa, kar je lepo, prikladno stari in častiljivi cerkvi njegove domačije.

Toda le tiho in skromno je sledil Kandid svojim idealom v umetnosti. Vkljub nesoglasju glede sloga je bil staremu Potočniku otroško udan. Že kot šolarček je nekoč rekel: »Jaz postanem mizar«; toda oče ni hotel o tem nič slišati; dejal je, naj le ostane doma in se priuči kmetiškem delu, ker za rokodelstvo je učnina prevelika. Tedaj je pa posegel vmes mojster Potočnik in vzel dečka k sebi rekoč: »O učnini se pogovorimo pozneje.« In od tedaj ni nihče več znil o tem. Potočnik ni nikoli rekel drugače kakor: »moja fanta«, ali pa »moji otroci«, kajti s Kandidom ni ravnal niti boljše niti slabše kakor z Romanom in Veroniko.

»Hudir!« je naenkrat prekinil stari mojster globoki molk, ki je precej dolgo vladal v delavnici. To je bila pa tudi edina kletvica, ki so jo poznala Potočnikova usta. Obenem je poskočil tako, da so mu očala odletela z nosa.

Kandid je hitro priskočil in mu jih pobral.

»Bog ti povrni, fant,« se je zahvalil Potočnik.

Potem je podrgnil parkrat z roko po kolenu. Lice mu je pri tem bolešno utripalo.

»Ni sile; samo moja zver je nekoliko poskočila,« se je pošalil starec.

Zver je namreč imenoval svoj protin*) v nogah, ki se je ravnokar zopet oglašil.

»Počasi, oče, počasi! Odpočijte se nekoliko,« ga je prosila Veronika, ki je ravnokar prinesla nekoliko južine.

»Kje imaš pa pamet!« se je zadržal oče nad njo. »Če bi jaz počival, bi morali vi vsi skupaj od gladu umreti.«

»Oho, oče!« je ugovarjal Roman.

Stari pa mu je takoj prestrigel besedo:

»Tiho! Komaj je prijel za oblič, pa že misli, da je on mojster, jaz pa naj bi lepo mirno pobral svoja šila in kopita. Le počasi, mladeniča, nalašč se ne umaknem . . .«

Zopet ga je zbadlo v nogah, da je poskočil.

»Ali naj vam kaj prinesem, da si bode te drgnili noge?« se je zopet oglašila hči.

»Pusti me pri miru! Veš, zver se posmehuje tebi in tvoji lekarni. Poglej rajši tjakaj! Ali ne vidiš, da mu je ugasnila lučka?«

Mojster Potočnik je imel v mislih svetilko pred podobo sv. Jožefa. To soho patrona poštenega rokodelstva je izrezljal še v mladih letih.

Medtem ko je Veronika prižigala svetilko pred sveto podobo, je mojstru

*) Protin. nemški (vulgo) Bock = kozel. Odtod dovtip.

nekoč odleglo. »Tako je prav,« je rekel zadovoljno in zopet začel risati.

Roman in Kandid sta se muzala. Saj sta bila vajena očetovega zmerjanja. To gromenje je bilo le bolj za šalo. Resnično slabe volje ga ni še nihče videl. Bil je pač mož, ki je prenašal svoje bolečine z veselo udanostjo. Toda sladkih besed ni poznal ne v občevanju z Bogom in ne v občevanju z ljudmi.

»France, segrej klej,« je ukazal Roman učencu poleg sebe.

Ta je takoj hitel s ponvijo v kuhinjo; a na pragu je iznenaden odskočil in zašepetal v delavnico: »Milostljivi prihajajo!«

»Milostljivi« — tako nazivlje ljudstvo prošta nad tisoč let starega samostana v Innichenu . . . Naslednik Otona brižinskega, čegar oblast se je raztezala nad vsem gorenjem Podravjem, je imel svoj sedež med prelati v deželnem zboru tirolskem in velik vpliv. — Doma med svojimi župljani pa tedanji prošt ni mnogo gledal na svoje dostojanstvo, ampak je občeval z njimi kakor ljudomil župnik na kmetih s svojimi udanimi ovčicami. — Dva kanonika — v prejšnjem času jih je bilo dvajset — sta mu bila edina duhovna pomočnika. Le veličastna samostanska cerkev, zidana v romanskem slogu, je še vedno spominjala na nekdanje srečnejše čase.

Prošt in Jakob Potočnik sta bila stara prijatelja. Vsa mizarska naročila v cerkvi in prošnji je dobil Potočnik.

Proštov prihod je spravil vso delavnico pokonci. Stari mojster je snel čepico raz svojo plešasto glavo in se opravičeval, da vsled protina na nogah ne more vstati, ostali so pa spoštljivo poljubili visokemu prišlecu roko. Roman je ponudil gospodu naslonjač in vprašal z dostojnim glasom:

»Milostljivi, kaj nam je naklonilo to veliko čast?«

»Ne vprašaj tako nerodno; saj si lahko mislim,« je zarežal oče nad njim.

»Oho, mojster Jaka, slaba vest!« se je pošalil prošt, potem pa vprašal, kako je z izpovednico, ki jo je naročil za gluhe izpovedance.

»Jutri jo vzamemo v delo, prav gotovo jutri,« je obljuboval Potočnik in se zbežan praskal za ušesi.

»Že prav! Samo če bi se človek smel zanesti na vašo besedo,« se je pritoževal prošt. »Obljubili ste mi jo za praznik sv. Petra in Pavla.«

»Res je,« je pritrdil mojster, »toda, milostljivi gospod, pomislite, da tudi Bogu marsikaj obljubimo, česar ne izpolnimo.«

»To je vse res, Jaka, toda Bog je pa tudi veliko bolj potrpežljiv, kakor prošt v Innichenu. — Toliko pa le skrbite, da bo o porciunkuli gotova.«

»Čez teden dni jo dobite. Saj bom tudi sam vesel, ker bom imel bolj pripraven prostor za izpoved. V cerkvi se že težko izpovedujem; sluh mi je oslabil. Torej, kakor rečeno: jutri ukažem

fantoma, da pričneta, krčmar ,Pri roži' naj pa nekoliko počaka.«

»Ali si je naročil zopet novega pohištva?« Prelatu se je obličje nekoliko zatemnilo.

»Da, pa še kakšno! Iz samega orehovega lesa!« je opomnil navdušeno Roman.

»Vsekakor dobro gospodari,« je pripomnil nekako zamišljeno proš.

Potočnik je povzdignil obe že itak visoki rami nad ušesa, jih povesil ter rekel z izrazom polnim dvoma: »Ne vem!« Roman je pa dejal kar naravnost, da bo Šinkovec tako dolgo zidal in naročal pohištvo, da bo prišel na boben.

»Saj ima vendar venomer polno hišo gostov,« je zopet opomnil proš.

»Da, da! Sedaj pričakuje celo nekega laškega grofa,« je odvrnil mojster ter se zaničljivo namuzal; kot mož stare korenine je bil namreč Potočnik velik nasprotnik vsega tujega. Potem pa je z glavo majaje pristavil: »Rad bi le vedel, kaj vleče človeka, ki si lahko vsega privošči, v naš trg?«

Kandid, ki se dosedaj ni vtikal v pogovor, je pogledal Romana in mu zasšepetal:

»Ti, ako bi bil jaz tak gospod, bi me nihče ne spravil iz Innichena.«

Dasi je mojster Potočnik ravnokar trdil, kako močno mu je opešal sluh, se je vendar takoj obrnil proti Kandidu in zavpil nevoljno:

»Neumnež, kdo te pa odganja proč?«

»Kaj, Kandid hoče iti proč?« je zavzeto poizvedoval prošt.

»Seveda, milostljivi,« je v odgovor mrmral Potočnik. Nato pa je potrkal parkrat s kazalcem po čelu, kakor bi hotel reči, da se Kandidu meša: »Veste, gotski slog mu noče iz glave.«

Kandid je priznal, da misli iti bližnjo jesen v Greden, ker bi se rad priučil rezbarstvu. Pogajal se je že z nekim slovečim mojstrom, ki mu je že obljubil, da ga bo pozneje vzel s seboj na umetniško potovanje skozi Nemčijo in Francosko. »Pri tem bom pa videl tudi nekoliko sveta,« je pristavil nekam boječe.

»Res, lepo reč boš videl, če boš videl nekoliko sveta,« se je jezil stari Potočnik. Roman pa, ki je za umetniško stremljenje imel več zmisla kakor oče, je potegnil iz predala par papirnih zvitkov in jih razgrnil po mizi pred proštom. Bil je to načrt za nov veliki oltar v kolegiatski cerkvi, ki ga je napravil Kandid.

Prošt je pazljivo pregledal risbe in jih laskavo pohvalil. Mladega umetnika je od samega veselja oblila rdečica in izginil je iz delavnice. Potočnik pa je zadovoljno pomežikal zroč na visokega gosta in rekel:

»Kajneda, milostljivi, risba ni napačna, četudi se mu v glavi nekoliko meša.«

Ko je prošt z zadovoljnim obrazom zviljal načrt, je mrmral Potočnik same-mu sebi: »Rad bi le vedel, česa se Kandid še hoče učiti. To vam je pravi tič!«

Prošt je pa dejal, da nikdar ne škoduje, če mlada kri vidi nekoliko sveta. Drugega ni nič rekel, toda vsa stvar se mu je vendar zdela nekam čudna in nejasna . . .

Teden pozneje je Kandid postavljaj v zakristiji kolegiatske cerkve novo izpovednico. Prošt je prišel v zakristijo in ne zmenivši se za mladega delavca pregledoval v omarah to in ono. — Kandid je dokončal svoje delo in ko se je hotel še pri proštu posloviti, se je ta ozrl nanj rekoč:

»Čakaj, da ti nekaj povem.«

Kandid je obstal in mirno zrl prelato v oči. Tedaj ga je prošt vprašal brez ovinkov:

»Kandid, zakaj greš na tuje?«

Kandid je molčal.

»Pa menda vsaj nisi nezadovoljen z mojstrom? Potočniku pač ne smeš zameriti. Podoben je orehu: sladko jedro v trdi lupini. Takega drugje ne dobiš izlepa.«

»Milostljivi, to tudi sam predobro vem iz skušnje,« je odgovoril mladenič s tihim glasom. »Z menoj je vedno ravnal kakor z lastnim sinom; toda njegov sin pa le nisem; saj veste, milostljivi, da moram misliti tudi na svojo sestro. Z božjo pomočjo bi rad siroti preskrbel lastno domačijo.«

Prošt je zmajal z glavo:

»Ne govori mi tega, da moraš zaradi Lizike na Nemško ali v Pariz. Z njo sploh ne boš smel predaleč. Lizika je rastlinica, ki more živeti le na domači zemlji.«

»Tudi jaz se bom težko privadil tujine,« je žalostno odgovoril Kandid.

»Dobro, zakaj pa potem ne ostaneš tu? Ali ne pomisliš, kako sitnost napraviš s tem očetu Potočniku?«

»Dobro vem. Toda boljša je zamera v začetku kakor na koncu.«

»O tem le molči!« je velel prošt. »Tu mora tičati nekaj drugega vmes. Če imaš kaj zaupanja do svojega dušnega pastirja, le kar naravnost povej, kaj imaš na srcu!«

»Mojster želi, da bi vzel Veroniko za ženo,« je odgovoril Kandid tiho.

»Ali ti je rekel to?«

»Rekel — hvala Bogu — mi tega še ni, a vsak dan mu berem to iz njegovega obnašanja.«

»Ali misliš, da bi te dekle maralo?«

»Tega ne vem, a skoro bi mislil, da . . . Tako ubogljivo dekle je to, da očetove želje kar iz oči bere. — Saj vam je znano, milostljivi, kako nagel je mojster. In če bi me kar naenkrat vprašal: »Kandid, ali jo hočeš?«, bi mu moral odgovoriti: Obdržite svojo hčer; to pa bi bilo zelo neprijetno.«

»Veronika se ti menda zdi pre-stara,« je ugibal prošt.

»Par let je seveda starejša kakor jaz, pa to mi je nazadnje vseeno.«

»Potem? — Boljše ne dobiš; tvoji sestri bi se pa tudi ne godilo slabo pri njej. Nanjo se lahko zaneseš.«

Kandida je zalila rdečica. Komaj slišno je zašepetal: »Seveda, če bi ne mislil na drugo . . .«

»Na drugo?! — se je duhovnik začudil. »Pa menda ne, da bi imel kako znanje?«

»Ste lahko brez skrbi, milostljivi,« je rekel Kandid plaho, »saj me vedno zgrda odpravi.«

Prošt se je nasmejal: »Potem jo pa pusti!«

»Ne morem! Vkljub vsemu oštevanju me ima Micika vendar rada; o tem sem prepričan.«

»Micika? Menda ne misliš Silvestrove hčere?«

Kandid je prikimal.

Prošt je sklenil roke križem in rekel:

»Dekle, ki ima tako bolezen!«

»Ravno vsled tega potrebuje človeka, ki bi ji bil v pomoč,« je odvrnil mladenič prostodušno.

»Kandid, ti si dobra duša,« je rekel prošt napol ginjen, napol v smehu. »Prijetnega življenja bi ne imel v tujini družbi. Verjemi mi, poiskati si moraš zdravo nevesto.«

»Zdrava bi ne imela takega usmiljenja z Liziko. Micika pa je občevala z njo vedno kakor sestra.«

Duhovnik je postal resen:

»Vse prav; toda tebi mora biti več kakor sestra, mar ne? Dobro premisli,

Kandid! Nikdar bi ne bil varen, nikdar brez skrbi. Namesto veselja bi užival v svoji družini le nadlogo in žalost. Če bi Bog udaril Miciko s tako boleznijo po poroki, bi bilo lepo in krščansko, da bi ji pomagal potrpežljivo nositi križ. Če si ga pa sam naložiš in se pozneje Bogu pritožiš, da je pretežak, ti poreče nebeški Oče enostavno:

„Kandid, tega križa ti nisem naložil jaz! — Povem ti, da iz te stvari ne more priti nič dobrega. Nikar se sam ne pehaj v nesrečo. — Utegne se ti zgoditi, kar se je prigodilo že marsikomu: privadiš se krčme in v njej boš začel iskati razvedrila, ker ga doma ne boš mogel najti.«

Trezne in premišljene proštove besede so izvabile mladeniču solze v oči:

»Če je temu tako, milostljivi, potem je bolje, da ostanem neoženjen!«

»Le pameten bodi, Kandid, in za sedaj si vse take misli izbij iz glave in izroči vso stvar Bogu,« je svetoval duhovnik. — Po kratkem preudarku je pa še pristavil:

»V tem se pa strinjam s teboj: le poglej si nekoliko sveta; to ti bo tudi pomagalo, da se ti bo srce prej umirilo.«

VI.

Leto dni je že preteklo, odkar je Micika romala v Zagorje. Zavest hude prevare, ki se jo je lotila v hiši zagorskega cerkvenika, ni trajala dolgo. Kmalu je zopet začela romati, in zdaj

s še bolj trdnim zaupanjem v srcu. Zato ni trajalo dolgo in ljudje so jo splošno imenovali r o m a r i c o. Pozimi je navadno hodila v bližnje Marijino svetišče v Cerknici. Ko so se pa dnevi daljšali in je na potih skopnel sneg, je začela obiskovati slavnejša in bolj oddaljena Marijina svetišča.

Takih romaric je bilo v Pustriški dolini več, a bile so to večinoma le stare ženice, ki so telesne dobrote in miloščino povračevale z miloščino v molitvi. Da je pa mlado dekle, hči veljavnega kmeta, postala romarica, to je pa bilo za ljudi nekaj popolnoma novega. Mnogo so govorili o tem; tudi zlobnih jezikov se ni manjkalo. — Školastike te različne govorice niso nič bolele; Vid se je pa celo norčeval:

»Saj je nihče ne ukrade.«

Najmanj se je pa brigal za romanje svoje hčere stari Kolar. Po cele ure je presedel v sobi ali pred hišo z ugaslo pipo v ustih, s komolcem oprt na kolena . . . »Oče so otožni,« je dejala Školastika; Vid je pa rekel, da so »otročji«. Oba sta menda imela prav.

Vid se je začel obnašati oblastno. Oče je bil strog in skop; sin bi bil pa rad užival prostost; zato je dobil še enega hlapca, sam pa je začel pohajkovati. Micika je vedela, da tako ne more iti dalje: Silvestrovina je bila sicer lepa in obširna, a bila je g o r s k a kmetija. Trebalo je pridnih rok, da se je moglo pridelati za domačo potrebo. Oče Peter je bil od ranega jutra do poz-

nega večera pri delu. Tudi živinska kupčija, na katero se je dobro razumel, mu je prinesla marsikak novец v žep. Zato je bila kmetija v dobrem stanju, dokler je bil oče pri močeh. — Vid pa sam ni skoro nič delal; na semenj je pošiljal navadno hlapca samega; če je pa šel tudi sam v trg, se to ni zgodilo zaradi dobička, ampak zaradi zabave. Tudi Školastika, ki sicer ni bila posebno dalekovidna, je zapazila, da gre kmetija rakovo pot. Temu je bila pa po njenih mislih kriva le Micika, ki ni bila za nobeno delo.

Micika se je dobro zavedala, da je njeno žalostno stanje hiši v škodo, zlasti kadar je bilo veliko nujnega dela. V hribih je bila sicer navada, da so sosede pomagali drug drugemu, toda k Silvestrovim ni maral nihče več priti; Kramarjevi so povedali kar naravnost, da ne pridejo, ker se boje Micikine bolezni. Zato sta Vid in Školastika, ko je prišel čas žetve ali košnje, Miciki sama prigovarjala. naj gre na božjo pot. »Sicer ne dobimo delavcev v hišo,« je pristavila Školastika odkrito.

Pa naj je že ukrenila to ali ono, Vidu in Školastiki ni bilo nikdar prav. Če je bila doma, sta tarnala, da je in nič ne dela; če je pa šla na božjo pot, sta ji sponašala, da je njeno romanje tako drago.

Odkar je oče postal »otožen«, se je ves izpremenil. Preden je Micika odšla na božjo pot, ga je vselej prosila, naj jo blagoslovi. Ob taki priliki se je

starec zjokal in jo božal po glavi. Vedno jo je tudi silil, naj vzame od doma kaj za popotnico. Kakor je bil prej velik skopuh, se je včasih kar zjokal, če ni imel novca, ki bi ga dal ubogemu otroku na pot.

Ves denar je bil namreč v Vidovih rokah; iz teh pa drugim ni prišlo prav nič pod palec.

Micika je bila tudi s tem zadovoljna. Pobožno romarico namreč povsod gostoljubno sprejmejo. Seveda bi bila včasih rada prinesla z božje poti kak odpustek, kako podobico ali svetinjo, da bi z njo razveselila svoje znance, zlasti svojega bolnega strica. V njeno srce je bila namreč vsajena izredna radodarnost — čudna izjema v Silvestrovi rodbini. Pa ni imela kaj dati. Le majhne šopke cvetic, natrgane okoli svetišča, kamor je ravno romala, je prinesla s seboj ter jih izročila stricu rekoč: »Lep pozdrav od Matere božje!«

Micika je pogosto prav dolgo ostala pri stricu Mihi. Govorila nista mnogo, pač pa sta se često srečavala z očmi. Potočnikovo Veroniko je bilo kar groza, ko je videla dva nesrečneža drugega poleg drugega; bila sta si namreč močno podobna: isti meglen pogled v obojih očeh, na obojih licih ista bolestna rdečica, oba upognjena, trudna in otožna, kakor da ju tlači težko breme. Veroniki se je sčasoma tudi zdelo, da Micika nima več tistega otroškega zaupanja, ki ga je imela ob začetku svojega romanja.

Micika seveda tega ni hotela nikoli priznati; vendar pa svoji prijateljici ni tajila, da so njena božja pota težavna in nevarna. Pravila ji je, kako večkrat med potjo pade v omedlevico in obleži brez vse pomoči, dokler se je kdo ne usmili, ali pa, ko se zave, s težavo zopet nadaljuje svojo pot. Včasih je tudi nekoliko zašla, a navsezadnje je zopet prišla na pravo pot.

To je Veroniko zelo prestrašilo. Prosila jo je za žive in mrtve, naj vendar opusti svoje nevarno romanje. Micika je pa na vse dobrohotne opomine le zmajevala z glavo ter se skrivnostno nasmehnila.

Njeno srce je bilo močno in veliko zaupanje je hranila njena duša. Vedno je dobivala novih moči za vztrajnost. Zdelo se ji je celo nehvaležno, ako ne bi tudi za naprej zaupala angelu varihu, ki jo je doslej tako skrbno varoval na vseh njenih potih. Nikogar se ni bala; skrbela je le za to, da je ni zasačila noč na poti in pa samotnih stez se je ogibala. — — Romala je naprej kakor doslej.

Med tem je potekal mesec za mesecem, ne da bi imelo neprestano romanje in goreča molitev za Miciko kaj vidnega uspeha. Četudi je stanovitno nadaljevala svojo pobožnost, vendar ni govorila več tako pogosto in prepričevalno o svojem ozdravljenju. Če je Lizika jokala, je ni več tolažila, kakor včasih z besedami: »Saj ozdravim,« ampak: »Bog bo že skrbel za te.« Do-

bro je namreč vedela, da je sirota plakala le vsled lastne žalostne usode. — Kolikokrat se ji je zdelo, da bi prenašala svoje velike nadloge lažje, ako ne bi vsled nje trpeli tudi drugi, kakor Lizika, oče, zlasti pa nekdo, ki je bil njene-mu srcu najbližji in tudi najljubši. Mislila je, da bi bila njena bol takoj veliko manjša, kakor hitro bi Kandid pozabil na njo.

Nekaj časa sem sta se le redko videla in to samo takrat, ko jo je Veronika zapazila, da je šla mimo hiše, in jo prisilila, da je morala vstopiti. Pa tudi takrat ni marala sama govoriti s Kandidom. Vedno je bil navzoč ali Potočnik sam ali pa Veronika. Micika je starega mojstra imela rada; njegovi dovtipi so bili krepki, a nikdar žaljivi. Povedal je marsikako zgodbico. Najrajši pa je pravil o neki romarici, ki je Materi božji vzela Deteta Jezusa iz naročja ter ga ji je dala nazaj šele potem, ko je bila uslišana njena prošnja.

»Kajpada, tako je treba včasih ravnati z nebeščani,« je poučeval stari mojster Miciko.

Ona se mu je pa odkritosrčno smejala in ga tudi nekoliko podražila, češ, naj le ugasne lučko pred sv. Jožefom in ga zaklene nekaj časa v omaro, pa ga gotovo ozdravi od protina.

Na tak in enak način sta se šalila drug z drugim, a razžaljen ni bil nihče, ker sta bila oba usmiljenega srca.

Kadar je pa Micika odšla iz hiše, je mojster navadno rekel: »To je pridno

dekle!« in včasih še pristavil: »Tako dobre duše še ni bilo nikdar pri Silvestrovih.«

Hvali starega mojstra sta pritrčila tudi Veronika in Roman; le Kandid je molčal.

VII.

»Ali se ne odpraviš, Roman?« je priganjal oče Potočnik.

»Tako, oče, takoj bom z delom pri kraju. Pa saj do »Gradu« ni daleč; par skokov, pa bom gori.«

»Grad« nazivajo tržani nizek gorski greben, ki se vpenja med glavno in stransko dolino tja do vzhodnih obronkov tamošnjega pogorja. Nikomur ni znano, odkod je prišlo to ime; kajti če je stal tudi kdaj kak grad na tem grebenu, je moralo biti to pač v času, ki je že zdavnaj izginil iz ljudskega spomina. Brdo je bilo obrastlo z lepim gozdom, zlasti na severni strani. Ondi je mojster Potočnik pred kratkim kupil nekaj lepih dreves. In od tistega dne sta sekala in klala drva ondi dva drvarja. Potočniku pa ni dalo miru, ako ni bilo pri njima katerega izmed domačih, ki je nadzoroval delo.

Naenkrat je skočil stari pokonci:

»Raca na vodi! Bomo videli, ali boš šel ali ne!« Pri teh besedah je položil desnico stisnjeno v pest na stolov ročaj ter ostro pogledal sina, ki je ravno lepil polomljen stol. — Roman se je vzdignil in smehljaje prašal: »Oče, ali gori?«

»Kje gori?« je poizvedoval Kandid, ki je ravnokar vstopil.

»O, z očetom imava zopet majhen prepirček,« je odvrnil mladi Potočnik mirno in radostno, kakor je imel navado, stopil k očetu in se ljubko sklonil nadenj.

Ta je pa mrmral:

»Že celo uro mi maže to staro pokveko. Škoda časa in kleja. Jaz sam naj bi pa šel medtem gori k drvarjem!«

Da je bilo v teh besedah več šale kakor resnobe, je vedel Kandid ravno tako dobro kakor Roman. — A Kandid je opazil, da se Roman v resnici nekako obotavlja, in čudno se mu je zdelo to. Zato se je ponudil, da gre on mesto njegova v gozd.

»Kaj ti pa pride na misel?« je zupil Potočnik nad njim. »Kaj imaš pa sploh opraviti tukaj. Ta je pa lepa: kar tako pustiti delo in se potepati okoli. Pa menda vsaj ne boš trdil, da si delo pri Močniku že dogotovil.«

S smehom na ustnah se je Kandid opravičeval, da je prišel samo po neko orodje. Potočnik ga je pa prekinil:

»To ni nič! Tiho! Hajd, le urno nazaj! Prej pa še nekoliko južine. Hitro, Veronika, mu prinesi kaj za v usta. Saj vem, tam bi mi ga popolnoma izstradali. Dobro jo poznam, Močnikovo: prava skopulja!«

Veronika je prinesla mladeničema sira in kruha. Ko sta se pokrepčala, je vzel Roman sekuro in se napravil na

pot. Na pragu se je še enkrat obrnil: »Z Bogom, oče! Z Bogom, Veronika! Pa ne čakajte name z obedom! Veronika, bogvekdaj zopet pridem.«

»Roman, ali se ne počutiš dobro?« ga je vprašal Kandid, ko sta bila pred hišo; kajti bil je prepričan, da gre njegov prijatelj nerad v gozd.

»Ne; zdrav sem! Le nogo sem si zjutraj nekoliko zvinil. Pa to bo že prešlo. Ko stopim, me pač nekoliko zaboli.«

»Pa bi bil vendar povedal očetu!«

»Zakaj neki? Saj sam dobro veš, kako jih skrbi, če komu izmed nas ni kaj prav.«

Mladeniča sta se poslovila in razšla. — Kandid je zrl za prijateljem, ki je s sekiro na rami, sicer ne tako prožnih korakov kakor navadno, vendar naglo stopal tja čez košenino . . . Potem je pa tudi sam šel po svojem opravku.

Močnik, trški pek, je prizidal svoji hiši novo nadstropje. Treba je bilo ustaviti okna, »sitno delo«, kakor se je izrazil stari Potočnik. Za to nevarno delo je bilo treba človeka brez vsake vrtočlavice in trdnih nog — in tak je bil Kandid.

Pri delu je Kandid mislil na odhod, ki ni bil več daleč. Neki mojster v Gredenu mu je pred kratkim pisal, naj pride kar mogoče kmalu. Dobil je mnogo naročil, zato nujno potrebuje več delavcev. Gospod Kočar — to je bil namreč njegov priimek; naslov »go-

spod« se je Kandidu zdel nekam čuden — gospod Kočar naj torej skrbi, da pride že pred nastopom jeseni k njemu. Iz poslanih vrst se je prepričal, da je mladi mož nadarjen in upa, da bodeta drug z drugim zadovoljna. Mojster Potočnik je čital to pismo in se izrazil, da Kandida noče več zadrževati: najnujnejša naročila so namreč dovršena, drugo pa bo Roman za silo že sam opravil; medtem se pa že dobi kak pomočnik. To je dejal stari Potočnik kar tako, kakor bi govoril o vsakdanjih opravkih. Toda kmalu je začel godrnjati in se jeziti nad svojim nahodom, ki mu ga je povzročilo to vlažno vreme. Trdil je celo, da je »zver« veliko manj nadležna, kakor ta nepreklicani nahod, pri katerem ves človek zvodeni.

Kandid je pa dobro vedel, kaj ta nahod pomeni. Bilo mu je namreč ravno tako hudo pri srcu kakor starcu. Toda naj je stvar premišljeval kakorkoli, proč je moral. Sklenil je, da v osmih dneh odpotuje. To se bodo ljudje čudili! Izvzemši gospoda prošta in pa Potočnikove družine ni nihče vedel o njegovem naklepu. Marsikdo ga utegne smatrati za nehvaležnega — in Micika, kaj neki poreče ona? Bode-li uganila, da je ona sama, nagnjenje do nje, tista tajna sila, ki ga žene na tuje?

Preden je ura v stolpu cerkve sv. Mihaela odbila enajst, je bil Kandid s svojim delom že gotov. V vsej naglici

je doma nekoliko pojužinal, potem je pa hitel »na grad« pomagat Romanu.

Iz dalje je že čul enakomerne udarce sekir . . . Gori v gozdni strmini se je tresel vitek vrh visokega mecesna. Sekira je odmevala vedno hitreje; potem je pa naenkrat utihnila in ponosno drevo je padlo in obležalo.

Medtem ko je Kandid urno korakal navkreber, se je sekira zopet oglašila, rezko in trdo, znamenje, da so se drvarji lotili drugega drevesa. Še nekaj mahljejev in vrh visoke smreke se je stresel, potem mogočno zamahnil in gozdni velikan je glasno treščil na tla.

Zamolkel krik se je razlegel po gozdu — prišel je iz Kandidovih ust. Za Boga, drevo je bilo znotraj trhlo, pa se je podrlo prezgodaj! Kandid je omamljen za trenotek postal, potem pa še hitreje drvil navzgor. Naravnost skozi grmovje je tekel proti mestu, kjer je padlo drevo.

Prišel je do cilja — pa, oh, groza! poleg drevesa je ležal nekdo, ležal nepremično v krvi — o usmiljeni Bog — to je bil Roman!

Eden izmed drvarjev, še čisto mlad, se je tako prestrašil, da je kar zbežal; njegov tovariš je pa kakor ohromel stal nemo poleg Romana. Šele ko je Kandid hripavo zavpil: »Za božjo voljo, po duhovnika!« se je prestrašeni drvar zganil ter hitel v trg.

Nepopisno žalosten se je zgrudil Kandid na mrtvo truplo svojega prijatelja; srce se mu je trgalo, ko ga je

objel zadnjikrat, pa že mrtvega. Da, Roman je bil že mrtev. Deblo, ki se je podrlo tako nenadoma, mu je zdrobilo črepinjo. Nobena mišica se ni več gnila na obrazu, ki je bilo vse oblito s krvjo.

Medtem je drvar našel prošta, ki se je z brevirjem v roki ravno izprehajal po polju. Goreči duhovnik se je nemudoma podvzival na kraj nesreče. Ko se je prepričal, da je došel prepozno, je začel tolažiti Kandida, ki je obupno ihtoč klečal poleg mrliča.

»Moliva za dušo rajnega,« je rekel naposled, a beseda je obema zastala že koj v pričetku molitve.

Prošt se je prijel za čelo ter se za hip zamislil; nato je rekel mirno:

»Dragi Kandid, potolaži se in teči v bolnišnico po nosilnico. Jaz pa stopim tačas — —«

Ni mogel izgovoriti do konca, a Kandid je vseeno vedel, kam pojde...

Veronika je ravno šivala pri odprtem oknu, kar je zagledala prošta, ki je hitrih korakov stopal proti njihovi hiši. Takoj mu je šla nasproti in mu poljubila roko. Prosila ga je, naj za trenotek potrpi, takoj hoče zbuditi očeta.

»Ali spe?«

»Sicer ni njihova navada; a včeraj so delali pozno v noč,« je odgovorilo dekle.

»Pusti jih, naj spe,« je velel prošt. A Veronika se za slednje besede ni zmenila, ampak je hitela v hišo.

Prošt je stopil v sobo. Ozrl se je, kakor da je prvič v njej. Kako prijazen, miren dom! In prišel je, da izpremeni to srečno, tiho zadovoljnost v jok in žalost! O, kako naj spravi strašno novico iz ust . . . Najrajši bi pobegnil iz hiše — — —

Mimo okna v pritličju sta hitela dva moža, zaverovana v živahen medsebojen pogovor. Sta-li govorila o nesreči, ki se je zgodila »na gradu«? Vsak v trgu je že vedel, kaj se je pripetilo, le sestra, le oče še ne. In če se on, hišni prijatelj, ne osrči, pa pove kdo drugi, in žalostna novica iz tujih ust bi bila še groznejša.

Pogumno je torej stopil proti Potočnikovi spalnici; hotel ga je zbuditi sam. A zdajci so se odprla vrata in oprt na svojo hčer je vstopil starec z zadovoljnim smehom na ustnih.

»Poljubim roko, milostljivi! Prav imate, da ste prepodili starega lenuha z ležišča. Veronika bi me bila morala že zdavnaj zbuditi, naročil sem ji. Pa ima vedno svojo trmo.«

»Ne hudujte se, oče.« ga je mirila hči. »Spanje je dobra reč.«

»Veronika ima prav,« je pritrdil prošt, samo da je nekaj rekel.

Potem je — kakor navadno — sedel na starodaven, lepo izrezljan naslonjač in posegel s tresočo roko v veliko tobačnico, ki mu jo je ponudil dobrovoljni starček.

Veronika je šla vun, saj je imela vedno dovolj opravila.

Izprva jo je mislil prošt pridržati. A v trenutku se mu je zdelo, da se bo lažje iznebil svoje strašne novice v njeni odsotnosti. Komaj pa je bila Veronika zunaj, ga je obšla groza in strah, tako da bi jo bil najrajši poklical zopet nazaj.

V sobi je bilo tiho. Le čížek v majhni gajbici, ki je lahko gostoleč skakljal semtertja, je motil skrivnostno tišino. Stari mizar je pač spoznal, da je njegov duhovni prijatelj danes povsem drugačen kot drugikrat; toda hudega ni slutil nič. Čez nekaj časa je začel nadaljevati prejšnji pogovor.

»Kajpada, res je, spanje je dar božji in še prav velik. Zlasti takale pokveka, kakor sem jaz, to še posebno čuti. Glejte, milostljivi, kadar spim celo noč dve uri, pa lahko rečem: Gospod Bog, danes si mi bil pa posebno dober.«

»Vi ste vsaj vedno zadovoljni, Jaka,« je rekel prošt s slabotnim glasom.

»Seveda, kaj pa hočem. Gospod Bog tako stori, kakor hoče,« se je pošalil Potočnik. »Moje žive dni me je večkrat pošteno udaril in rad priznam, da je imel prav. V debel in grčav hlod je treba debele zagozde! Če me že vkljub protinu večkrat navdaja napuh, kaj bi bilo šele, če bi te nadloge ne imel.«

»Bog vas ima rad, zato vam pošilja nadloge,« je rekel prošt.

Potočnik je lokavo pomežiknil:

»Je že prav, včasih kako nadlogo, to bi ne bilo nič hudega; a vedna nad-

loga — to je malo sitnejše.« In globoko vzdihnivši je pristavil: »Ne mislim na svoj protin, milostljivi, ampak če bi mi bil Bog le ženo pustil ali jo pa vsaj takoj k sebi vzel. To je hudo, pa bodi v božjem imenu!«

»V božjem imenu,« je tiho ponovil duhovnik.

»Samo nekaj me tolaži,« je začel Potočnik zopet v veselejšem glasu; »veste, milostljivi, svoj živ dan sem imel opraviti z lesom, a križa si nisem naredil nobenega. Večkrat sem si mislil: Gospod Bog, to je tvoja stvar. Res, če se ozreš v druge družine in ne vidiš ne miru in ne ljubezni — pa si mislim: moj protin mi je ljubši! In dandanes, ko mladi svet noče veliko več slišati o ubogljivosti in molitvi — sicer ni lepo, ako se hvalim — a mislim si večkrat: niso vsa dekleta taka, kakor je moje; tudi fant, milostljivi — Bogu bodi hvala — ni slab!«

Prošt je vstal. Tresel se je v koljenih; krčevito se je oprijel ročajev ob naslonjaču. Zdel se je samemu sebi kakor krvnik, ki ima nastaviti obsojencu sekuro na vrat.

»Res,« je dejal nato tiho in s tresočim glasom, »Boga zahvalite za tako pridnega, krščanskega in nepokvarjenega sina, ki ste ga imeli — — —«

Potočnik je prošta začudeno pogledal. Beseda »imeli« je vzbudila njegovo pozornost.

»Oče Jaka, Bog vas bode poplašal, da ste ga vzgojili tako lepo krščansko!

Poznam vas in vem, da ste svojega otroka že od mladega darovali Bogu iz vsega srca. In glejte, sedaj je Bog zahteval od vas, kar ste mu darovali...»

Dalje duhovnik ni mogel govoriti. Začel je ihteti.

Potočnik je sedel nepremično na svojem stolu. Le suhe roke, ki jih je krčevito uprl na kolena, so se močno tresle.

Naposled je vprašal s hripavim glasom:

»Ali je mrtev?« — — —

V tem trenutku je planil Kandid v sobo. Lasje so mu bili zmešani, oči motne in kakor steklene. Na rokah in obleki je imel krvave sledove. Zdaj je stopila v sobo Veronika, tiho in preplašeno. Kandid se je vrgel pred mojstra na kolena in objel sključenega starca.

Potočnik ni več vprašal; sklonil se je pokonci. »Drevo ga je ubilo,« je rekel negotovo, kakor da je videl v prikazni, kaj se je zgodilo.

Potem se je pa nagnil h klečečemu Kandidu:

»In ti si hotel iti namesto njega!«

»O, ko bi bil le šel! O, ko bi bilo le menc zadelo!« je stokal Kandid.

»Nikar ne govori tako!« ga je zavrnil mojster. »Zadelo je tega, kogar je Bog hotel imeti.« Čez nekaj časa je pristavil: »Kje pa je?«

Kandid je povedal, da so ga že prenesli v bolnišnico. Prošt je pa svetoval, naj Potočnik toliko časa potrpi, da polože mrliča v rakev.

»Ali ga je hudo razmesarilo? Pa kaj vprašam, — seveda ga je! — — V imenu božjem, v imenu božjem. Pogledati ga vendar moram iti takoj!«

Kandid je hotel mojstra spremiti v bolnišnico; a ta mu je to kratko malo odrekel. Le proš si ni dal dopovedati, ampak je spremil starca, ki je oprt na svojo hčer omahovaje stopil iz hiše na prosto.

Kandid je sam ostal v sobi. Zdelo se mu je, kakor da je okamenel in se ne more več ganiti. Polagoma se je pogreznil v neko brezčutno stanje, ki navadno sledi hudi razburjenosti in velikim bolestim. Nemo in srepo je zrl pred-se.

Tako je minila ura za uro. Zmračilo se je že. Kandid je pa še vedno sedel za veliko mizo, pri kateri sta z Romanom tolikokrat sedela, kramljala, se šalila in se tudi pogovarjala o svoji bodočnosti. Sedaj je pa sedel tu sam, z roko si je podpiral glavo, sedel je tiho, nezmožen vsake misli. Slednjič je zaslišal v veži korake. Mojster Potočnik je vstopil — sam. Pustil je celo Veroniko, da bi bil popolnoma sam s svojo boljo.

Kandid je tiho vstal in hotel iti iz sobe. Tedaj ga je mojster zapazil in vprašal, zakaj odhaja.

»Mislil sem, da vam je ljubše — —« je žalostno odgovoril mladenič.

»Ne, le ostani tu!«

Kandid ga je prijel za ramo ter spremil do naslonjača, kamor je starec

sedel. -- Kandid je prijel za zadnjo Potočnikovo besedo ter lahko pristavil:

»Oče Jaka, jaz ostanem pri vas; v resnici, pri vas ostanem.«

»Ni treba tega zaradi mene,« je odvrnil nekako hladno stavec. »Ne misli name; gledati moraš nase.«

Kandid ga je prijel za tresočo roko, ki je ležala na stolovem ročaju, in rekel s turobnim nasmehom:

»Dragi mojster, da, pri vas ostanem, dokler me ne vržete iz hiše!«

»Potem boš pa moral dolgo čakati.«

Glas, s katerim je Potočnik govoril te besede, je bil nenavadno mil in prijazen.

Kandid je pa dobro čutil, da je od tega trenutka na Jakoba Potočnika navezan kakor sin na očeta.

VIII.

Pri Silvestrovih so spekli pred par dnevi svež kruh; bil je torej že dovolj trd, da ga je bilo mogoče razrezati v majhne kocke. Gospodinje v Pustriški dolini imajo namreč navado, da se preskrbe s tako narezanim kruhom za cel mesec ali še dalj in ga rabijo za cnoke.

Micika je rezala v sobi kruh cel dan. Ker je ves čas stala, so se ji že tresla kolena in prsti so ji že skoro odreveneli. Zato ji je bilo prav ljubo, ker je proti večeru stopila v sobo Kramarjeva Lizika.

»Micika, imam ti nekaj povedati,« je šepnila Lizika skrivnostno, ko se je

prej dobro prepričala, da je njena prijateljica res sama. In začela ji je pripovedovati, da ji je Potočnikova Veronika svetovala, naj se za vedno preseli k njej dol v trg. Odkar je namreč Roman umrl, se očetovo zdravje vidno slabša. Dekle ne mara v hišo, ker se težko privadi tujemu obrazu; a dobra prijateljica, kakor je na primer Kramarjeva Lizika, bi ji pa bila za pomočnico jako ljuba.

Micika bi bila najrajša glasno zakukala vsled te novice, zakaj tudi ona se je veselila Lizikine sreče.

Lizika je pa imela še tisoč pomislekov. Tako potrebna je namreč doma; v sobi in v kuhinji: povsod dosti dela; in ravno sedaj mora podnevi in ponoči varovati najmlajše dete, ki je bolehalo. Svakinja je gotovo ne pusti iz hiše, vsaj zdaj še ne. Zato se njej za zdaj zdi bolje, da Veronika za nekaj časa najme deklo. Pozneje se bo pa že videlo, kako bo ona ukrenila.

»Ne govori mi takih neumnosti!« se je razsrdila Micika. »Nebesa bi lahko imela na zemlji, pa nočeš! Kaj ti pa je na tem, če Katra nekoliko zarentači! Pusti jo, naj zmerja; saj ima časa dovolj. Mar misliš ostati doma zato, ker se nadejaš, da dobiš kak krajcar po očetu ali materi? Tako nespametna menda vsaj nisi. Ali misliš, da ne vidim, kako nosi Katra vsako nedeljo materine koralje za vratom; in ti si ne upaš ziniti besedice, da je mati koralje zapustila tebi! Kaj pa moreš pričako-

vati dobrega od svakinje? Zastonj ji boš služila vse svoje življenje, toliko moraš vendar tudi sama razumeti. Če bi bila jaz na tvojem mestu, bi še danes naredila konec tej komediji.«

»Danes,« se je prestrašila uboga, boječa Lizika. »Ne, danes ne bom zinišla ničesar o tem. Sicer pa je Veronika že govorila z bratom v tej zadevi in tudi s svakinjo; bolje je torej, da počakam, da Katra sama vzame stvar v misel.«

Sedaj se je pa Micika razjezila in jo dobro oštela. Liziki je začel siliti jok v oči in le malo je manjkalo, da ni začela pretakati solz. Medtem se je pa oglasil odzunaj znan, zoprni glas, ki je Liziko zelo prestrašil.

»Kaj pa, potrpežljivosti je treba!« se je oglasila mlada Kramarica in Školastika je ponovila: »Seveda, seveda, potrpežljivosti je treba.«

»Lizika, ostani tu!« je hotela Micika pomiriti svojo prestrašeno prijateljico, a ta je kakor hudodelec, ki ga je redar zasačil ravno pred zločinom, od groze prevzeta že skočila v stransko sobo, ravno preden sta stopili Kramarica in Školastika v sobo.

»Ah, dober dan, Micika!« je pozdravila Kramarica. »Si vendar enkrat doma? Pravi čudež, kaj? Seveda, romanja se boš slednjič vendar naveličala, ker nič ne pomaga!«

»Sem pač večkrat doma in opravljam svoja dela,« je odvrnila Micika, ne da bi se ozrla na sosedo.

»Kajpada!« je viknila Školastika. In kazaje na krušne kocke, ki so prihajale izpod noža, je pristavila: »Vidiš, Katra, to je edino delo, za katero je še sposobna.« Pri teh besedah je globoko vzdihnila.

Micika je bila navajena takega govorjenja. Naj je prišla za katerokoli delo — brez dela doma itak ni bila nikdar — vselej je zdihovala Školastika, da je ravno to edino delo, za katero je nadležna sestra še uporabna.

»Da, da, pravi križ,« je pritrdila Kramarica. »Treba pomisliti, Školastika, da Micike človek res ne more zavidati. Ta bolezen, saj veš, ni malenkost.«

»Ako mi je Bog poslal to bolezen, je to njegova stvar; to nikomur ni nič mar,« je odvrnila Micika nevoljno. In komaj zatajivši jok je nadaljevala svoje delo.

Potem sta sedli v kot in Kramarica je nadaljevala bolj natihoma:

»V resnici se mi smiliš, Školastika. Vedno imeti v hiši bolnega človeka in še tako razburljivega, to ni majhen križ! — Pa tudi jaz bi lahko govorila o njem. Ne morem ti dopovedati, kako nadlego imam s to Liziko. Nobenega dela ji ne smeš dati, sicer ti takoj tarna, da se ji vrti v glavi, in skoro bi morala zanjo posebej kuhati, ker vedno toži, da jo boli želodec. Povem ti kar naravnost kakor je: večkrat jo še pogledati ne morem, tako se mi gnusi, in moja Rezika je ravno taka kakor jaz. Večkrat sem že rekla Juriju, naj jo da

v bolnišnico; a boji se stroškov in jezikov. Kaj naj torej človek počne? Potrpljenja je pač treba!

Bolezen, ki jo ima Lizika, vsaj ni nalezljiva; če bi bilo še to, potem pa res ne vem, kaj bi počela.« Pri zadnjih besedah je pogledala pomenljivo na Miciko in pristavila: »Pa tudi tako, kakor je, je hudo; le veruj mi!«

Kramarica je v tarnanju nad svojim hišnim križem postajala vedno glasnejša. Micika se je pa polagoma pomirila in njeno obličje se je celo nekoliko zjasnilo. Mirno je položila nož na mizo in šla iz sobe.

V stranski sobi, ki je bila od glavne ločena samo z leseno, zgoraj mrežasto steno, se je čulo tiho ihtenje.

»Kaj pa je to?« se je začudila Kramarica.

»Micika se je šla čmerit, seveda,« je menila Školastika in skomignila z rameni. »Danes je zopet slabe volje. Ves dan bi jo bilo treba samo tolažiti.«

V stranski sobi je bilo nato čuti lahne korake, potem škripanje vrat. Potem je pa nastala tišina.

V sobi je pa klepetanje in opravljanje stoprav prišlo v pravi tir. Celu uro sta tožili sosedi druga drugi svoje križe in težave ter prišli do prepričanja, da je ni večje nadloge, kakor je bolnik, ki ne more umreti, ne ozdraveti; obe sta zagotavljali, da imata dovolj prilike, da si zaslužita nebesa.

Naposled se je Kramarica poslovila in odpravila domov.

Mislila je, da dobi doma pripravljeno večerjo ali pa vsaj Liziko pri ognjišču; toda kako se je začudila, ko je našla ognjišče brez ognja in kuhinjo prazno.

»Kje pa je mala pokveka?« je zarežala nad možem, ki ji je ravno prišel nasproti. A ta ni vedel nič gotovega.

Mrmraje je prižgala na ognjišču borovo iverje glasno grozeč, da pokveki — tako je v svoji ljubeznjivosti nazivala Liziko — že pokaže, kaj se pravi pozno prihajati domov.

V kotlu je že vrelo in zunaj se je že popolnoma zmračilo, ko se je prikazala na pragu — ne Lizika, ampak zala Silvestrova Micika.

»Dober tek, soseda!« je rekla Micika glasno. »Čestitam vam!«

Hitro in začudeno se je Katra obrnila proti nepričakovanemu gostu.

»Ne glejte me tako čudno,« se je zopet oglasila Micika in se smejala. Že dolgo se ni smejala tako prisrčno. »Menda vendar ni odveč, če vam čestitam, da ste uboga sirota — slednjič rešeni težkega hišnega križa in da se vam z Reziko vred več ni treba gnusiti. Sedaj se vam je Lizika vendarle umaknila, kajne, soseda?«

»Kaj praviš?« se je zadržala Kramarica nad Miciko.

»Šla je,« je ponovila Micika, »dol k Potočniku je šla in pa k Veroniki, ki jo imajo vsi radi. Izprva si seveda ni prav upala; šele ko je slišala, da vam je tako strašno napoti . . .«

»Kdo ji je to rekel?« jo je prekinila Katra.

»Kdo drugi kot vi sami. Saj je sirota morala slišati v stransko sobo, ko sta vi in Školastika v sobi tako kričali, da bi se še mrlič zbudil in obrnil. Jaz sama sem jo prijela za roko in jo spremila v trg k Veroniki. In ta mi je rekla: »Bog ti povrni, Micika!« Kaj pa vi, soseda? Ali se mi vi ne bodete zahvalili?«

Malo je manjkalo, da Kramarica ni pograbila polena in ga zapodila v Silvestrovo Miciko. V razburjenosti je namreč vedno na ta način dala duška svoji jezi. Toda topot se je premagala. — A Kramaričina volja in tudi večerja sta bili oni večer zelo slabi.

Drugo jutro je prišel Kandid po skromno Lizikino premoženje. Prej pa je še naprosil Silvestrovo Miciko, da ga je spremila, zakaj sam si ni upal stopiti pred hudo svakinjo.

Stopivši v Kramarjevo hišo je Micika odločno zahtevala ključ v Lizikino sobo. Katra jo je sicer hudo pogledala, a ji vendar izročila ključ brez ugovora. In kmalu je bilo vse Lizikino premoženje v bratovem nahrbtniku.

»Pa sva res gladko in naglo opravila,« je opomnil Kandid, ko sta imela hišo že za hrbtom.

»Kaj si se tako bal?« se je pošalila Micika. »Vi moški imate pa res uprav zajčje srce!«

Kandid se je nasmehnil z onim prijaznim, otroškim nasmehom, ki je bil Miciki vedno tako všeč. Pri slovesu mu je segla v roko in on se ji je zahvalil za pomoč.

»Pozdravi mi Liziko!« je še naročila Micika smehljaje. »Boga naj zahvali za novi dom!«

Kandid je povetil oči: »Seveda je to drugačni dom kakor sem si ga mislil jaz,« je odgovoril tiho.

Nato se je urno obrnil ter zbežal po hribu navzdol.

Micika je šla počasi svojo pot naprej. Tihe besede pa, ki jih je ravno kar izgovoril mladenič, so ji še odmevale v ušesih ter ji polnile dušo z veseljem in z bridkostjo obenem.

Kmalu potem, odkar je Lizika odšla iz domače hiše, je nastopila v dolini huda zima. — Micika jo je prebila v tihi samoti. K sosedovim ni zahajala, saj tam ni imela ničesar več iskati; kadar je pa šla v dolino, se je le redkokdaj oglasila pri Potočnikovih. Le na strica Miha ni nikdar pozabila, pa tudi tu je bila najrajši sama z njim. Pogovarjala se je z njim kakor z otrokom in bila je vesela, če ji je včasih odgovoril s kako besedo ali pa se tudi le zoprno nasmehnil. Če pa je Veronika stopila v sobo, je bila skoro nevoljna. Nekaj mračnega je stopilo mednjo in med prijateljico, a sama ni vedela kaj. Je-li Veronika to opazila?

Morda, zakaj Micika ni imela navade prikrivati svojih čuvstev.

Ko pa je zopet nastopila prijetna pomlad, je prihajala Lizika pogosto v hrib, da se kaj pomeni z Miciko. Velika skrb Veronike, dobra hrana in pa hišni mir, ki jo je sedaj obdajal: vse to je prej tako slabotno dekle čudovito pokrepčalo, vsaj telesno; duševno je pa ostala še vedno oni preprosti otrok, le da je bila sedaj vrhutega še razvajena. — Seveda ji je bilo dobro pri Potočniku. Doma je morala biti pri vsakem delu, sedaj je pa lahko počela kar se ji je zljubilo in poleg tega so jo imeli vsi tako radi.

Micika je poslušala prijateljico in se držala na smeh. A v njeni duši je razsajal nemir in nepokoj. Dobro je uvidela, kaka vez je bilo to dete med Kandidom in Veroniko. Takrat pa, ko je v prvih hipih svojega globokega sočutja Liziki pomagala na begu, ji to niti na misel ni prišlo.

Seveda je bila Micika pripravljena na vse, kar je imelo priti. Prizadevala si je, da je bila kolikor mogoče mirna in v duhu ponavljala vsak dan, da se Kandid in Potočnikova Veronika vzameta prej ali slej, da mora ona to potrpežljivo prenesti in Kandidu želeti vso srečo.

Toda nekega dne, ko je Školastika, ki je zvedela od krčmarja »Pri roži« vsako novost v trgu, izbleknila kar tjavendan:

»Zdaj bo pa Kramarjev Kandid s svojo Veroniko vendar enkrat prišel na prižnico,« — je začutila Micika, da ji je srce v prsih začelo močnejše biti in da jo je naenkrat obšla huda slabost. Tiho se je umaknila v svojo sobico. Čez eno uro so jo našli popolnoma nezavestno.

IX.

Bilo je lepega poletnega večera. Kandid je pri večerji zavzemal mesto hišnega gospodarja, potem pa je z družino molil rožni venec. Če je šel namreč stari Potočnik zarana spat, je moral on nadomestovati hišnega očeta.

Pomočniki so potem še sedeli v sobi ter igrali karte. Kandid, ki mu do igre sicer ni bilo mnogo, je vsled tovarišije navadno igral z njimi. Danes se pa ni zmenil za tovarišijo; po dnevnem trudu je namreč danes hotel biti čisto sam. Zato se je neopaženo izmuznil pred hišo na trato. Tu je mirno sedel na samem, gledal v svetlo luno in poslušal skrivnostno šumenje potoka, ki je drvil mimo njega.

Danes je stari mojster vzel v misel, česar se je Kandid tako bal. — Prosil je namreč mojstra za jutrišnji dan dopusta, ker je moral iti v Toblah za krstnega botra. Ob tej priliki je hotel obiskati tudi svojo teto, ki je stanovala v Nižjem selu.

Potočnik se je teh sorodnikov spominjal. Vprašal ga je zato, ni li to

tista teta, ki mu je tako živo prigovarjala, naj prevzame v Toblahu delavnico. Mladenič je pritrdil. — Čez nekaj časa je pa mojster nadaljeval: »Kajne, v Toblahu si zamudil priliko? Toda, če bi se ti še katera ponudila, je pa ne smeš zamuditi zaradi mene. — Na kaj pa sedaj pravzaprav misliš?«

»Na nič.« Kandida je oblila pri teh besedah rdečica.

»Da, tudi meni se tako zdi. Zato moram pa še jaz misliti namesto tebe. Ko mi je sin — Bog mu daj dobro — tako nagloma umrl, sem bil res zelo vesel tvoje pomoči. In tudi sedaj ne rečem, da bi te lahko pogrešal; toda novi pomočniki so tudi pridni in za silo bi že šlo. Mojster lahko postaneš, kadar hočeš in jaz ne smem pripustiti, da bi se zaradi mene uničil. Če pa hočeš tudi zanaprej ostati pri starem Jaku, bi se pa morala stvar tudi tako urediti, da ne boš imel nikake škode. — Kandid, rad bi govoril s teboj, kakor se govori o vsakdanjem poslu. Torej, če porečeš »da«, mi bo ljubo, ako pa ne, ti tudi ne bom zameril. Za nas vse skupaj bi bilo seveda najenostavnejše, ako bi ti hotel vzeti Veroniko. Mislim, da bi z njo ne dobil ravno preslabe ženke in pri ženitvi moraš pač misliti na tako, ki bo z Liziko dobra. Veš, takih žensk, kakor je Kramarica, je veliko na svetu. Če ti pa ženitev ne ugaja, pa povej kar naravnost. To je resna stvar, ki jo je treba dobro preudariti in premisliti.«

Na ta predlog je bil Kandid sicer že zdavnaj pripravljen. Od onega dne, ko je sklenil nadomestiti Potočniku umrlega Romana, se je celo privadil misli, da bi utegnilo med njim in Veroniko priti kdaj do ženitve. Sto in stokrat je pretehtal razloge za in proti, a vkljub temu sedaj ni vedel drugega odgovora kakor:

»Ne vem, ali je Veronika istega mnenja kakor vi.«

»O tem ne dvomim; na koga drugega naj pa misli,« je pripomnil Potočnik. Vendar mu je obljubil, da hoče poizvedeti, kakšnega mnenja je hči. Kandid naj pa medtem stvar premisli.

Tu na trati, v tej nočni samoti, je hotel Kandid torej premišljevati o ponudbi svojega mojstra. — Tedaj pa je priskakljala Lizika in sedla na klop poleg brata.

»Veš Kandid,« je rekla Lizika, »danes sem delala cel dan.« Nato je nekoliko umolknila kakor otrok, ki pričakuje pohvale.

Kandid jo je očitvidno razumel, kajti dejal je:

»Si že pridna, Lizika!« Toda izgovoril je te besede tako malomarno in razmišljeno, da Lizika z njimi nikakor ni bila zadovoljna.

»Kajpak, vi moški nimate pojma, kaj se pravi krpati obleko — in še za tako veliko družino — in bila sem skoro ves čas sama pri delu! Saj veš, Veronika pravi, da mi gre tako lepo

izpod rok, pa me pusti in gre po svojih opravkih.«

Vse to je govorila Lizika z nekim čudno otožnim glasom, ki je bil lasten le samo njej.

Brat se je držal na smeh. Do sestre ni gojil slepe ljubezni; vedel je dobro, kako neznatna je pomoč, ki so jo imeli Potočnikovi od Lizike. Saj je bila ena izmed tistih nerazsodnih narav, katere je mogoče le z ostrostjo pripraviti do resnega dela; če se jim pa dobro godi, pa žive popolnoma brezskrbno kar tako vendan. Plemenita srca skrbe sicer s potrpežljivostjo in ljubeznijo za take sirote; a to so seveda le plemenita srca.

Zakaj je pač Veronika tako ljubeznivo skrbela za Liziko? Iz ljubezni do Boga, seveda! Toda ali res le iz ljubezni do Boga? — »Kajne, Kandid, potem pa ostaneš vedno pri nas,« je rekla takrat, ko mu je razodela, da hoče vzeti Liziko k sebi. Kako bi torej mogel še dvomiti, da ga Veronika ljubi?

»Pa veš, Kandid,« je nadaljevala Lizika in vzbudila brata iz premišljevanja, »vkljub obilnemu delu sem vendar rada tu v trgu. V cerkev imam tako blizu in tu v hiši se mi tudi zdi prijetno, ker me ima Veronika tako rada.«

Za trenotek je obmolknila, potem je pa zopet nadaljevala:

»Micika je bila tudi dobra z menoj; vendar je bila včasih bolj trpka, celo obregnila se je semtertja ob mene, da

sem morala jokati. Veronika mi je mnogo ljubša.«

Kandid je molčal. Prvi hip je bil nekoliko nevoljen na Liziko; zakaj kar brez vsake zveze je primerjala Veroniko z Miciko. Saj je bila vendar Micika ž njo tako dobra; in če ji je včasih ušla kaka ostrejša beseda, se to tej zlati duši vendar ni moglo šteti v zlo. Seveda je bila nekoliko razdražljiva, a temu je bila kriva njena huda bolezen. Lizika pa je bila otrok; sama je morala čutiti, da potrebuje mirnega in potrpežljivega vodstva. Zato je imela do Veronikine zrele nravi tako močno nag-njenje.

Iz odprtega okna Potočnikove spalnice je bilo čuti polnodoneči glas hčere in vmes manj prijetni glas mojstra Potočnika: molila sta rožni venec.

Drugačni zvoki pa so prihajali iz velike sobe, kjer so ob okrogli mizi sedeli igravci. Oboknice so bile sicer zaprte, a kljub temu so se mladi in veseli glasovi hrupno razlegali vun v tiho, poletno noč.

»Srčni kralj — ultimo!«

»Pagat — ultimo!« — — —

Kandid se je otožno nasmehnil. »Seveda,« je rekel malomarno, »pagat ultimo je še hujši kakor kralj ultimo, kajne, Lizika?«

Lizika pa je odkimala in zamrmrala nekaj o teh dečakih, ki imajo tako veselje nad kartami. — Potem je nastala popolna tihota.

In potem si ta večer brat in sestra nista več imela povedati mnogo.

Drugo jutro je Kandid zgodaj vstal in se praznično oblečen napolnil proti Toblahu. Dospevši v Toblah je našel tam že krščenca v obilnem spremstvu tet in botric. Novorojenček je bil sin gostilničarja »Pri jelenu«, ki je imel svojo gostilno nekako v sredi med Toblahom in Nižjim Selom. Njegova žena je bila s Kramarjevimi v sorodu. Ona je tudi izbrala Kandida za botra svojemu otroku, zakaj njen mož je bil ošaben človek, ki se ni nikoli dosti menil za svoje kmetiške sorodnike, zlasti ne za ubogega mizarskega pomočnika.

Ko je Kandid opravil svoj posel v Toblahu, je šel naprej proti Cerknici, mali romarski cerkvi, ki je bila malo oddaljena od glavne ceste, a v isti smeri kakor gostilna »Pri jelenu«. Namenil se je k Žalostni Materi božji; zakaj na vsem božjem svetu ni imel človeka, ki bi ga mogel prašati za svet.

Lepa gotska romarska cerkev, kakke pol ure zapadno od Toblaha, je danes prenovljena in bogato okrašena. Takrat pa, ko lepih stavb iz starih časov še niso znali prav ceniti, je bila zelo zapuščena. Oltar s čudodelno podobo so krasile lesene sohe angelov, katere je nekdo prevlekel z belim lakom, da bi se ljudem zdele izklesane iz mramorja. Podnožje pa je bilo kar preobloženo s šopki iz umetnih, raznobarnih, a ne posebno lepих cvetlic.

Podoba Žalostne Matere božje, rezbarski izdelek starih časov, ni bila sicer nikaka umetnina, a uživala je čast čudodelne podobe. Predstavljala je ono Kraljico, ki je prestala na zemlji vse gorje in bridkosti in ki je z Golgote zrla z materinskim sočutjem na bedo ubogih zemljanov.

Pred to podobo je torej pokleknil Kandid in premišljeval svojo prihodnost. Kaj naj stori? Svojega starega mojstra ne more pustiti; temu se z vso silo upira njegovo srce. A živeti vedno v bližini Veronike liki brat — tega tudi ne more. Že zdavnaj so nastale med ljudmi govorice o njegovem čudnem razmerju do Potočnikovih. Čeprav se on za tako govorjenje ni mnogo brigal, vendar bi za vse na svetu ne hotel pustiti, da pride Veronika ob dober glas. Če se torej ne odloči zanj, mora iz njene hiše proč in si postaviti lasten dom, kjer dobi Lizika miren kotiček, kakor ga ji je namenil. Toda Lizika ne bo nikdar za gospodinjstvo — kaj mu je torej storiti? Ali naj uboga svoje srce? — Razum mu je to odločno odsvetoval.

Tri leta je že nosila Silvestrova Micika grozno dedščino svoje rodne hiše. Njeno žalostno stanje se je medtem le shujšalo in se je utegnilo shujšati še bolj. Postala je jako občutljiva, nagle jeze in skoro slaboumna. In četudi je Kandid čutil v sebi dovolj moči, da bi mogel vse to potrpežljivo prenašati, je vendar sedaj dobro vedel, da bi bilo za

obe, za Liziko kakor za Miciko težavno živeti skupaj. Bilo je pa tudi res, da na Silvestrovo Miciko, čeravno jo je od mladih nog imel rad, ni bil navezan. Seveda je dobro poznal njeno srce; vedel je, da se ga brani le, ker ga v resnici in nesebično ljubi. Tudi to je vedel, da bi ji bilo hudo, ako bi si katero drugo izbral za ženo. Toda če bi že imelo priti do tega, potem ji vsaj tuja roka ne sme zadati tega udarca: povedati ji mora sam. Neodkritosrčnosti med njima ne sme biti!

Take misli so rojile Kandidu po glavi. Nato je vzel v roke molek in začel moliti rožni venec. Ko je vstal in stopil iz cerkve, je bil pomirjen in poln trdne nade.

Toda mir je kmalu izginil, ko je zagledal na pokopališču med križi Silvestrovo Miciko. Nehote se je prestrašil.

Morebiti je ona to opazila, zakaj samo hladno ga je pozdravila in hotela iti mimo njega. A Kandid se je takoj ohrabil, stopil je za njo in ji povedal, zakaj je danes prišel v Toblah in da gre sedaj še nazaj k sorodnikom v krčmo »Pri jelenu«. Potem jo je pa še vprašal, ali zahaja pogosto sem v Cerknico.

»Če je mogoče, vsak teden. Daljša romanja sem morala opustiti, ker sem slaba,« je odgovorila otožno Micika.

»Sirota!« je sočutno vzdihnil Kandid. »Toda ne obupaj! Mati božja ti že pomore!«

Micika je molčala. S komolcem se je oprla na pokopališki zid in zakrila obličje z rokami. Nemirno je Kandidu bilo srce. Ali naj se drzne povzročiti tej pomilovanja vredni siroti še večjo boleost?!

Micika je povzdignila glavo in zopet pričela govoriti:

»Kandid, sedaj nič več ne molim za ozdravljenje; prosim edinole za to, da umrjem prej kakor oče.«

»Ne, Micika, tega svojemu očetu ne smeš storiti.«

Tedaj so se Miciki zaiskrile oči: »Kandid!« ga je ogovorila, »govori odkritosrčno! Saj vendar dobro veš, da bi bila moja smrt rešitev zanj — in zate tudi.«

Kandidu je šinila kri v glavo: »Ne govori mi tako! to me boli!«

»Nočem te žaliti; a resnico ti moram povedati, ker je moja navada taka.«

Po kratkem molku jo je Kandid zopet vprašal, dasi je vedel že vnaprej, kaj mu bo odgovorila: »Ali ti ni nič boljše, prav nič?«

Micika je odkimala: »Zdi se mi, da imam kamen v glavi namesto možganov; v ustih me peče; kosti so kakor polomljene, noge pa tako slabe; o, v resnici ne morem več dalje kakor semkaj v Cerknico.«

»To je tudi prav, da ne hodiš na daljna pota. Na tem večnem potovanju bi se ti bilo lahko pripetilo kaj hudega.«

»Kaj hudega se mi lahko pripeti tudi doma. Mar misliš, da se brat in sestra kaj brigata zame? Vesela bi bila, če bi me kdaj našla mrtvo.«

Obličje se ji je zmračilo. Kandid ni našel pravega odgovora; zato je rekel zmedeno čez nekaj časa:

»Moram iti, Micika, da me ne bodo čakali s pojedino.«

»Le pojdi! Dober tek!« mu je zaklicala v slovo Micika in se obrnila v stran.

Kakor bridek posmeh se je glasila ta tako vsakdanja beseda.

Ko je Kandid kmalu nato sedel za mizo v krčmi »Pri jelenu«, mu ni šla nobena jed v slast.

Bil je nevoljen, da je našel tudi Šinkovca med gosti. Sicer bi si bil lahko mislil, da ga dobi tu, kajti gostilničar »Pri jelenu« je svojega prijatelja, ki se je pečal z isto obrtjo, visoko čislal; a odkazal mu je celo častno mesto na duhovnikovi desnici in tako je zapostavil botra.

Šinkovec poleg duhovnika — čudna družba! Ta človek namreč ni imel navade govoriti, kakor se spodobi v pošteni družbi. In tudi danes je govoril tako, da je bilo duhovnika poleg njega kar sram. In to ga je še posebno veselilo.

»Pa menda vendar ne, da bi si mladi gospod kaj slabega mislil; ne, ne, le mirni bodite, kajti to stvar sem mislil tako — — —« se je celo norčeval iz duhovnika.

Tako je trajalo Šinkovčevo zlobno govorjenje nekaj časa.

Gospodarju je postajalo sčasoma neprijetno, ali imenitnega gosta se ni upal opozoriti na dostojnost. Toda Kandid se je osokolil in od jeze ves rdeč je skočil pokonci.

»Gospod Šinkovec,« je zavpil samozaveštno, »tako govorjenje ni za krščanske ljudi in ob duhovnikovi navzočnosti še celo ne. In če takoj ne obmolknite, vstanem in grem, da bo imel gospod na poti spremljevalca. Potem pa obhajajte krstitke brez duhovnika in brez botra — — — meni nič mar!«

Med gosti je zašumelo, kar je pomenilo pohvalo odločnemu mladeniču. Celo nekateri izmed tistih, ki so se prej smejali Šinkovčevim neslanostim, so bili veseli, da je Kandid dal Šinkovcu pošteno po zobeh. Prava veselost pa se potem ni več povrnila med družbo. Šinkovec je sedaj molčal nalašč kakor zid, gospodar pa je bil ozlovoljen. Kandid pa tudi ni bil zato, da bi bil spravil pogovor zopet v pravi tir. On ni znal kratkočasiti. Le kadar je šlo za umetno mizarstvo, je bil zgovoren tudi on; o zadnji strelski veselici, o tepežu pretekle nedelje, o prepirih v sosednjih hišah pa si ga zastonj vpraševal.

Med obedom je torej sedaj vladal neprijeten molk. Cmokom je sledila pečenka, na vrsto je prišla divjačina in razne sladke močnate jedi — sijajna pojedina, a nihče je ni bil vesel. In ko

so vstali izza mize, so se vsi veselo od-
dahnili. Šinkovec se je hotel takoj od-
peljati domov, a gospodar ga je pre-
govoril, naj se še nekoliko pomudi,
kajti razkazati mu ima razne stvari,
ki jih je nanovo naredil. Morebiti se je
hotel na samem opravičiti vsled bo-
trove robotosti.

Kandid je pa takoj odpotoval proti
Nižjemu Selu, pristrčno vesel, da je
prišel ošabnima gostilničarjema izpred
oči. Njegova stara teta je bila neiz-
merno vesela, da jo je prišel obiskat,
in stavila mu je sto in sto vprašanj, ti-
čočih se njegove bodočnosti. Vedela je,
da je mojster Potočnik izgubil svojega
edinca in da ima le še eno hčer; in da
je to pridno in pošteno dekle, ji je bilo
tudi znano.

In njen sklep je bil čisto enosta-
ven:

»Če je mojster pameten, ti da
svojo hčer; in če si pameten ti, jo
vzameš.«

X.

Šinkovec se je v gostilni »Pri jele-
nu« precej zakasnil. Treba je bilo nam-
reč pokusiti celo vrsto dobrih vin. Bil
je prav židane volje, ko je v mraku
vpregal svojega vranca. Počil je veselo
z bičem in: »Hi, muha!« — pa je zdrčal
voziček, kakor da ga je nesel veter, po
cesti proti domu.

Bil je krasen poleten večer. Skalni
gorski velikani so nemo štrleli v zvezd-
nato nebo, ki je bilo na zapadni strani

čarobno zavito v zadnje prelestne ostanke večerne zarje. Izza gora je počasi priplaval sanjavi mesec, izlivajoč v dolino svojo bajno svetlobo. Vse okoli je bilo tiho in mirno — kakor mrtvo. Samo mogočni gorski potok ob cesti je motil spečo naravo z glasnim šumenjem.

Cesta je zavila od potoka vstran naravnost čez Toblaško ravnino. Danes je tam že vse polno hiš, a takrat je bila ravnina samotna, brez človeških bivališč. Na pobočju bližnjega hriba se je raztezal teman gozd.

Tukaj je stopal po cesti Kandid precej hitrih korakov in globoko zamišljen. Kar je začul za seboj voz. Uganil je, da se vrača Šinkovec domov in ker je poznal njegovo naravo, zato se mu je umaknil s ceste pod bližnje drevo in počakal, da je voz oddrdral mimo njega. In res, Šinkovec ga ni opazil.

Kandid se je ozrl okoli sebe — in glej! ob bližnji smreki je slonela ženska postava. Bila je brez pokrivala. Mesečina je jasno obsevala njeno obličje. Kandid jo je takoj spoznal — bila je Micika.

V hipu mu je bilo vse jasno. Še napol zmedena se je prebudila iz oмотice, obstala, kjer jo je nesrečna bolezen ravno napadla, ali pa morda šla par korakov naprej, dokler ni oslabela in se naslonila na drevo tu ob cesti.

Kandida je izpreletela ledena zona; prestrašil se je, ko jo je videl tako brez moči in še ponoči na tako samotnem

kraju: kaj bi si ji bilo lahko vse pripe-tilo.

Čez nekaj časa je stopil bližje k nji in rekel z ihtečim glasom:

»Micika!«

A ona se ni zmenila za njegov glas in ko jo je prijel za roko, je rekla pro-seče:

»Pusti me, pusti!«

Šele tedaj je spoznal njeno popol-no onemoglost. Boječe jo je objel z des-nico. Ona se ni branila; sledila mu je brez obotavljanja. »Pojdi, Micika,« ji je rekel, kakor da ga ta razume.

In tako je stopala poleg njega po-časnih in težkih korakov kakor človek, ki nima pred seboj nobenega cilja. Tu-patam ji je prišla na jezik kaka brezpo-membna beseda.

Enkrat je glasno zastokala: »Gorje, gorje!« in potem je nagnila glavo nje-mu na rame kakor človek, ki je upehan do smrti.

Postala sta in Kandid jo je vprašal:

»Micika, ali me poznaš?«

Nobenega odgovora ni dobil na vprašanje.

Nagnil se je k njej. Njeni lasje, ki jih je lahno zgenila nočna sapica, so ga-pobožali po licu. Ozrl se je na sanjavo blede siroto, ki se ga je v nezavesti oklepala s tako otroško priprostostjo. Zdelo se mu je, da ne gleda nanj luna in zvezde z neba, ampak Kraljica ange-lov s svojim snežnobelim spremstvom. In tako jo je držal v roki kakor nekaj

dragocenega, svetega, česar se je le nerad dotaknil.

Ko je tako korakal z njo v mesečini, se mu je oglasilo na dnu srca novo čuvstvo, a to čuvstvo je bilo različno od one mladostne ljubezni, onega nagnjenja, ki je skoro brez zavednosti vzkliklo iz pogostega občevanja, iz neke sladke navade; to čuvstvo je bilo močno in goreče, nekaka strast ljubezni in sočutja obenem. A to novo čuvstvo mu nikakor ni zatemnilo pameti, ampak jo celo liki solnčni žarek razsvetlilo. Spoznal je, da mu je neka višja moč izročila to zapuščeno siroto v varstvo.

Ko je Kandid z Miciko došel v trg, je bila že trda noč. Mesec se je skrila za gore in mirna človeška bivališča so bila zavita v črno temo. Le pri Potočniku je bilo razsvetljeno še eno okno. Bila je to Veronikina sobica. Kandid je pobral kamenček in ga vrgel v šipo. Takoj se je odprlo okno. »Ali si ti, Kandid?« se je nekdo tiho oglasil od znotraj.

Kmalu nato se je prikázala Veronika na hišnem pragu. »Čast Bogu! Bila sem v skrbeh.«

»Oprosti, Veronika!« jo je pomiril Kandid, »saj vidiš, kdo je kriv, da sem se zakasnil.«

Kmalu je ležala Micika na Veronikini postelji; Kandid pa je šel v svojo sobo.

Kandid je počival le par ur; a očesa ni mogel zatisniti ves čas niti za trenotek. Vstal je navsezgodaj in ko se je

danilo, je že hitel po bregu k Silvestrovim, da jih pomiri vsled tega, ker Micike ni bilo domov.

Stopivšemu pred hišni prag je prišla ravno Školastika še zaspanih oči nasproti.

»Ne bodite v skrbeh zaradi Micike! Ostala je čez noč pri nas,« je rekel Kandid ves zasopel.

»A, tako! Je že prav,« je zaspano in malomarno odgovorila Školastika.

Namah se je mladeniču zdelo neumno, da je tako drvil navkreber. Nekako v zadregi je vprašal, ali stari moribiti ni bil v skrbeh zaradi Micike.

»O, njega sem že za dne spravila v posteljo; potem že miruje . . . Vid, Kandid je tu!« je nato opozorila brata, ki je s svojim rdečim in debelim obrazom ravnokar pogledal skozi okno v pritličju.

Kandid je stopil bliže in mu začel pripovedovati, kako je našel včeraj njegovo sestro čisto zmešano na sredi ceste in jo peljal s seboj do trga, kjer je sedaj v skrbnem varstvu.

»Danes zvečer jo že lahko pridete iskat,« je končal Kandid svoje poročilo.

Te besede so spravile Vida v dobro voljo. »Ha, tega ona ne potrebuje; saj se tako ne izgubi!« — Školastika je pa pristavila resno: »Ne plaši se vsled tega, Kandid. To se ni zgodilo prvič, da se je zbudila v tuji hiši.«

»Nikoli več ji ne smete pustiti, da bi hodila sama okrog,« je opominjal Kandid s tresočim glasom. »Pomislite

vendar, kaj bi se ji utegnilo pripetiti, ako tako obleži na cesti!»

Toda Kandidova skrb je povzročila pri Vidu iznova le veselost. Njegov odgovor je bil tako robot, da bi mu bil Kandid najrajše eno pošteno priložil. Toda premagal se je in mu molče pokazal hrbet.

Ko je prišel domov, je zvedel, da se je Micika zbudila in je pri zavesti. Toda zdelo se mu je boljše, da jo pusti v miru. Zato je šel na svoje delo, ne da bi jo videl.

Mojster Potočnik je prišel v delavnico nekoliko pozneje kakor navadno. Je-li že govoril s svojo hčerjo? Kandidu je srce od razburjenosti utripalo nemirno. In vkljub temu je želel biti sam v delavnici, da bi se s starim naposled pomenil jasno in odkrito. — Naenkrat je bil premagan ves strah. Čudil se je sam sebi, da ni že prej imel toliko poguma, da bi povedal mojstru golo resnico in mu enostavno priznal, da bije njegovo srce za drugo.

Mojster je sedel celo dopoldne pri mizi in risal. Zinil ni niti besedice. Kandid je težko pričakoval čas obeda. Ko je slednjič zazvonilo poldne in so pomočniki in učenci odložili delo, je Kandid nalašč zaostal v delavnici. Tudi Potočnik je ostal, a se ni ganil od svojega risanja.

Tedaj se je pa mladenič osrčil in stopil k njemu. Potočnik pa se je hitro obrnil, ko je začul njegove korake, in rekel:

»Ali ne greš h kosilu, Kandid? — Čas je!«

Kandid je poznal, da bi oče Potočnik o stvari, ki mu je pred kratkim bila še tako pri srcu, najrajši molčal. Mladenič je zato predobro čutil svojo zadrego. Med obedom si skoro ni upal povzdigniti oči, ker se je bal, da se ne bi srečal v pogledu z Veroniko.

Po kosilu je hotel takoj zopet v delavnico, toda Veronika ga je zadržala in ga prosila:

»Dvoje besedi, Kandid!«

Rdečica jo je oblila, ko je hladnokrvno pospravljala z mize. Pomočniki so med tem odšli in tako sta ostala sama. Zganivši namizni prt je rekla Veronika mirno:

»Kandid, veš kaj, Micika naj romanje opusti.«

Na Kandida so njene odločne besede napravile velik vtis; zato jo je v odgovor naprosil:

»Veronika, poskusi jo ti pregovoriti.«

Zala mizarjeva hči je vzdignila glavo in rekla:

»Ne, Kandid, tega jaz ne storim. To je tvoja stvar!«

Mladenič jo je začudeno pogledal. Ona se je pa nasmehnila:

»Vidva, Micika in ti, spadata tako skupaj. Ako sploh kaka beseda pri njej kaj izda, izda gotovo tvoja.«

Kandid je vzdihnil. Zdelo se mu je, kakor da je pridobil rodno sestro.

Ona pa je tolmačila njegov vzdih drugače. Stopila je bliže in položila mladeniču svojo roko na rame kakor človek, ki hoče tolažiti; potem mu je rekla:

»Ne bodi žalosten; če je božja volja, se še lahko vzameta. Bog jo lahko ozdravi, kadar hoče. Saj je storil že večje čudeže, kakor bi bil ta.«

»Toda, če ji sedaj 'prepovemo romanti . . .« je opomnil Kandid nekam boječe.

»Dragi moj Kandid, verjemi mi, da je pri vsem sedanjem romanju ravnala preveč po svoji lastni volji. Naj sedaj poizkusi s pokorščino. Povej ji to!«

In preden je mogel Kandid kaj na te besede odgovoriti, je odprla vrata svoje sobice in poklicala Miciko po imenu.

Šele na ponovljeni klic je stopila ta težkih nog v sobo. Ko je ugledala Kandida, se je njeno že itak dovolj otožno obličje še bolj zmračilo.

»Micika, Kandid ti ima nekaj povedati,« je rekla Veronika in se izmuznila iz sobe.

Miciki se je brala na licu nevolja; že se je hotela zopet vrniti v svojo izbo, a Kandid ji je tiho namignil, naj ostane.

Stopila je k oknu, sedla na klop in začela štrleti v cvetlice v lončkih. Kandid je zamišljeno stopal nekaj časa po sobi semintja, potem se je pa naenkrat ustavil pred njo.

»Kako dolgo je že, kar sva zadnjič govorila?«

Micika je nekaj časa pomišljala, potem pa rahlo rekla:

»Je pač že dolgo.«

Nato sta zopet oba molčala. — Šele čez precej časa je zopet Kandid vprašal:

»Kdaj si šla zadnjič romat?«

»Zakaj pa prašaš?«

»Odgovori mi,« je velel mladenič.

Micika se je prijela z obema rokama za vroče čelo. Namah je nagnila glavo nazaj in rekla:

»Pač . . . Kandid, zdi se mi . . . Povej mi, ali se nisva videla včeraj?«

»Torej ti je vendar prišlo na misel?«

»Kaj ne, na pokopališču? V Cerknici?«

»Da, prišel sem ravno iz cerkve, ti si pa šla noter.«

Ona je prikimala.

»Koliko časa si neki ostala v cerkvi?«

»Se ne spominjam več.«

»Malo preudari, nemara se domisliš.«

Ona je molčala nekaj časa, potem je pa odkimala.

»Ali si bila še v cerkvi, ko je zvonilo ,zdravo Marijo'?«

»Da,« je odvrnila Micika po kratkem pomisleku, »šele nekaj časa potem sem se napotila domov.«

»In dospela? Kdaj si prišla domov?« je poizvedoval Kandid s poudarkom.

Ona se je otožno nasmehnila:

»Saj vidiš, da še nisem dospela domov!«

»Ali pa tudi veš, kje so te našli? Na sredi ceste; pomisli, Micika! In v trdi noči!«

Ona ga je začudeno pogledala s svojimi temnimi očmi:

»Kdo me je našel?«

Kandid se je nekaj časa pomišljal; Micika je pa z obema rokama nemo mahala po zraku; potem je pa zakrila z njima svoje obličje.

Tedaj pa je rekel Kandid:

»Bodi mirna! Bog je stvar tako uredil, da sem jaz ravno o pravem času prišel mimo in sem te našel.«

Ona je povесila roki in hvaležno nagnila glavo.

»Sedaj ti pa hočem, Micika, nekaj povedati,« je nadaljeval Kandid resno, pa ljubeznivo; »kar je bilo včeraj, se lahko zgodi tudi jutri. Zaradi tega mi od danes naprej ne smeš iti nikdar več na božjo pot, nikoli več!«

Ona je planila pokonci in oči so se ji zabliskale:

»Ali se norčuješ? Zakaj bi pač ne smela iti nikdar več na božjo pot?«

»Zakaj? — Ker ti jaz prepovedujem.«

»Ti?« se je začudila Micika, ga kljubovalno in izzivajoče pogledala, potem se je pa obrnila vstran.

»Micika, že vem, kaj mi hočeš reči,« je pripomnil Kandid. »Rekla bi rada: to tebi ni nič mar, a se ne upaš, ker bi bila laž. Koga pa imaš na svetu, ki ti želi bolje nego jaz. In glej, če bi Mati božja uslišala našo molitev, in bi postala moja ženka, potem bi me vendar morala nekoliko ubogati, vsaj v glavnih rečeh. In ker si že taka upornica, je vendar bolje, da začneš ubogati že zdaj, da se laže privadiš.«

Mladenič ji je položil roko na rame, ona pa se ni zganila. Potem je pa nadaljeval z resnejšim glasom:

»Tako ne sme več dalje, Micika. Da bi leto in dan sama letala po deželi mlado dekle, pa še tako bolno in zapuščeno — povem ti odkritosrčno: to se pravi izkušati Boga. Včeraj ti je seveda pomagal Bog in sv. angel varih« . . .

»Moj angel varih mi ni pomagal samo včeraj,« mu je ona hitro prekinila besedo.

To rekši se je ozrla nanj. Kljubovalnost je izginila z njenega obličja. Lica so ji žarela, temne oči so se ji svetile od notranje vneme, ko je Kandidu, ki jo je potrpežljivo poslušal, pripovedovala, koliko nevarnosti je že morala prestati na svojem romanju.

»In ne morem si misliti drugače,« je kot sklep vzkliknila s sklenjenima rokama in z zamaknjenimi očmi, »kakor da mi je ob vsaki nevarnosti stal prav posebno na strani angel varih in da je vsakikrat prepodil od mene vse sovražne moči.«

Kandid se je nasmehnil.

Micika se je ozrla nanj globoko ginjena. Ni zinila več besedice; prijela je samo mladeničevo desnico in jo obdržala v svoji. Potem je nagnila glavo in Kandid je začutil njene gorke solze na svoji raskavi roki.

Od tega dne pa ni romarice na veliki cesti nihče več videl. Samo pred starim razpelom v trgu je še tožila svojo nadlogo in pa Žalostni Materi božji v cerkvi božjega groba.

XI.

Preteklo je zopet skoro leto dni. Zima je med tem prišla in prešla. Pomlad, ta najžalostnejši letni čas v zgornji Pustriški dolini, pa je izpremenila nepregledne snežne planjave v morje luž in blata, ki se je razlil čez vsa pota in klance. V tem času je bila še najbolj prijetna pot navkreber, kajti mokrota je s strmih steza kmalu odtekla in tupatam se je na prisojnm mestu prikazala tudi že kaka pohlevna cvetlica.

Tako je tudi Lizika neko nedeljo popoldne šla z Miciko v hrib. Dospевši domov je pogledala Micika skozi okno in videla, da sta oba, oče pri peči, Školastika pa pri veliki mizi, pošteno zadremala. Zato sta se ustavili v kuhinji ter sedeč ob ognjišču kramljali, dokler ni prišel za Liziko čas odhoda.

Micika jo je mislila nekoliko spremiti. Todaj komaj sta mladenki stopili pred prag, sta že zagledali Vida, ki je

čudno rdečega lica in negotovih korakov stopal po stezi proti domu . . . Micika je dobro vedela, da je njen brat, kadar se ga malo naleze, nevaren človek, in skrbelo jo je za starega očeta, zlasti, ker še nobenega hlapca ni bilo domov. Zagrabila je Liziko za roko, zbežala ž njo v sobo in zapahnila vrata.

Ob njenem naglem vstopu sta se oba prebudila iz spanja ter planila pokonci.

»Je že zopet natrkan,« je rekla Micika nevoljna; imena ji ni bilo treba izgovoriti, kajti Vid se je zadnja leta razvil v pravega pijanca.

»Ni take sile, ne; samo očeta si zbudila s svojim vpitjem,« je pokarala Školastika svojo sestro; stari pri peči je pa topo gledal okoli sebe.

Zdajci se je oglasila močna pest na vratih.

»E, kaj bi to, saj ne stori nič hudega,« je zagovarjala Školastika svojega brata. »Če ga je potegnil kak kozarec preveč, gre navadno v svojo izbo in zaspi.«

»Odprite!« je vpil pijanec pred vrati in preklinjal.

»Proč od tod! pa pojdi spat!« je kričala Micika skozi luknjico v ključavnici; pijanec pred vrati je pa klel in ropotal venomer naprej.

»Pusti ga no, Micika, in ne delaj takega hrupa,« se je jezila Školastika. In v trenutku, ko je stopila Micika nekoliko od vrat, je odrinila zapah in odprla.

Ves divji je planil pijanec z naprej nagnjeno glavo v sobo.

Kriče je zbežala Lizika za peč in celo Školastika se je nehote skrila za vrati. Micika pa je stopila pogumno pred zapuščenega očeta. V istem hipu pa jo je ukresal s pestjo po obrazu, da se je zgrudila očetu pred noge.

Toda takoj se je zopet dvignila, četudi ji je tekla kri iz nosa in ust. Svoje krvavo lice je zakrila z robcem in zbežala na prosto.

Stekla je k vodnjaku, da se umije. Kmalu se je prepričala, da ni ranjena nevarno. Zato se je le škropila nekaj časa z vodo po brazu.

Toda naenkrat je prihitela za njo Lizika.

»Hitro, hitro, Micika! Očetu je slabo,« je vpila vsa zasopla.

Micika je hitela nazaj v sobo. — Oče je slonel ob peči, bledih lic, upadlega obraza in ohlapno visečih čeljusti. Le s težavo ga je Školastika podpirala.

Micika je bila glede na žalostni položaj kmalu na jasnem, pa obdržala je hladno kri!

»Ostani, Lizika, tukaj in pomagaj Školastiki,« je zapovedala Micika. Nad bratom pa je zahrumela: »Pojdi vun!«

Ko pa je ta, jedva malce streznjen, le še topo zrl predse, ga je ona prijela za rame in ga potisnila v njegovo spalnico.

Ne meneč se za kri, ki ji je še vedno curljala iz nosa, je pohitela do bližnje

hiše, kjer se jo je nekdo usmilil in stekel v trg po duhovnika.

Ko se je Micika povrnila, je imela Školastika očeta še vedno na rokah. Bila je vsa iz sebe. Šele Micika ga je položila v posteljo. Da ga nekoliko poživivi, mu je ovila glavo s platnom, namočenim v kisu, roke pa mu je drgnila z žganjem. Nade pač ni imela nobene več; a hotela je storiti dolžnost, ki jo ima človek v takih trenutkih, žalostno zadnjo dolžnost otroške ljubezni.

Kako se je vse to zgodilo, ji ni bilo treba posebej razlagati. Oče je videl, kako se je Micika pod bratovo roko zgrudila na tla in začela krvaveti — to je bil zanj smrtni udarec.

»O, za božjo voljo, zakaj vendar nisi Vida pustila v sobo!« je tarnala Školastika na drugi strani postelje, brezpomembno tipajoč po rdeči blazini, kakor da se ji je zmešala pamet.

Micika pa je molčala. Saj je bila že zdavnaj navajena nositi krivdo za vsako nesrečo.

Ko se je začelo mračiti, je prišel duhovnik z Najsvetejšim. Toda vse njegovo prizadevanje, da bi obrnil bolnikovo pozornost na svojo prisotnost, je bilo zaman; podeliti mu je mogel samo sveto poslednje olje. Med svetim opravilom je Školastika ves čas vpila na vso moč; Lizika je pa ihtela na tihem. Le Micika je bila mirna in ni pretakala solz. Komaj je bil sveti obred končan, so se bolniku dvignila prsa,

glasen stok je prišel iz njegovih ust, še par vzdihov — in že je izdihnil.

Kmalu potem je vendar prišel domov en hlapec. Micika ga je takoj poslala v trg, da se pomeni s cerkvenikom zaradi pogreba. Obenem je pa moral tudi Liziko spremiti domov, kajti tako pozno ni smela iti sama. Micika je mislila na vse to, kakor če bi se ne bilo nič pripetilo.

Šele ko je ostala sama ob mrtvem očetu, se je zgrudila ob mrtvaški postelji na tla in začela glasno ihteti.

Školastika je hitela v Vidovo sobico, da bi mu povedala, kaj se je zgodilo. Ta je pa še vedno spal kakor ubit. Zato se je vrnila v sobo, kjer je našla sestro ob mrtvem očetu zatopljeno v tiho žalost.

»No, v božjem imenu, privoščimo mu sedaj vendar večni mir in pokoj,« je zamrmrala nad Miciko. »Zakaj mi nisi verjela? Da napraviš tak hrup in tako prestrašiš očeta!«

Micika ni čula, kaj je govorila sestra; sedaj je vedela le to, da je brez domovja.

Dva dni potem so položili Petra Kolarja, gospodarja Silvestrovine, v grob. Sosedje in znanci, ki so ga spremili k zadnjemu počitku, so poškopili nov grob in se v gručah vračali na svoje domove. Niso ga bogve kako hvalili, čeravno je bil poštenjak od nog do glave in je vestno izpolnjeval svoje krščanske dolžnosti. Toda nihče se ni spomnjal, da bi ga bil rajni kdaj prijazno

ogovoril ali mu storil celo kako uslugo. Hvalili so le njegovo štedljivost in nekaj porednežev je celo trdilo, da se je Kolar vselej, ko je cerkvenik prišel s puščico mimo njega, skrtil za steber. Sicer so pa govorili manj o osebi rajnega, kakor o njegovi nagli smrti, ki se je ljudem zdela skoro skrivnostna. Kajti da je umrl stari Kolar vsled strahu, »ker je Micika naredila tak hrup,« kakor je Školastika to vest pridno raznašala, se je zdelo večini vendar jako neverjetno.

Takoj po pogrebu se je Micika ločila od pogrebcev. V tem trenutku svoje največje zapuščenosti je imela samo enega človeka, h kateremu jo je vleklo srce z vso silo: bil je to nesrečni stric Miha v bolnišnici.

Služabnica mu je prejšnji dan povedala, da mu je umrl brat. Toda on se za to žalostno novico navidez ni nič zmenil. Ko pa je stopila v njegovo sobo Micika, blede, žalostna, črno oblečena, je povzdignil bolnik težko svojo glavo in jo vprašal: »Micika, ali je res?«

»Res je,« je odvrnila ona in sedla na stol poleg njegove postelje.

»Zdravi ljudje mró, čvrsti ljudje mró,« je mrmral bolni Miha; predstavljal si je namreč brata še vedno v najlepši moški dobi prav takega, kakor ga je videl zadnjikrat pred mnogo leti.

Micika se je trudila na vso moč, da bi mu dopovedala, da je bil oče že dolgo bolehen, toda Miha se je le redkodaj brigal za to, kar mu je kdo pravil.

»Že vem,« je nadaljeval glasno, »Petru sem bil vedno poceni. Kdo drugi bi bil vendar včasih prišel in vprašal: Miha kako kaj? Ampak smo Silvestrovi že vsi taki! Mi nimamo srca; vsi skupaj ga nimamo!«

»O, striček, to je pa preveč!« je prekinila Micika s slabotnim glasom.

Miha svojih besedi ni preklical, ugovarjal pa tudi ni. Ni mogel namreč ostati dolgo časa pri eni in isti misli. Povesil je glavo na prsa in zastokal: »Smrt, smrt!« In v tem vzdihu je bilo izraženo neizmerno hrepenenje.

Toda naenkrat je zopet dvignil povešeno glavo in proseče rekel:

»Micika, spomni se me, ko zopet poromaš na božjo pot!«

Ona ga je začudeno pogledala. Ves čas, kar ga je obiskovala, ji še nikdar ni izrekel nobene še tako majhne prošnje.

Molčala je. Ni se upala povedati, da mu prošnje ne more uslišati, ker je romanje pustila za vedno. — Izprva je bilo to zanjo velika žrtev, a sedaj je bila že sama s tem zadovoljna. Tako slaba in betežna je bila! Že sama pot v trg se ji je zdela nekaj težkega in velikega.

»Čuj!« položil ji je Miha roko na rame, kakor da ji hoče povedati nekaj važnega.

Ona se je nagnila k njemu kakor k otroku, ki hoče povedati kako skrivnost.

»Čuj!« je ponovil stric in pritajeno nadaljeval; »ti že imaš srce! Morebiti dosežeš ti kaj pri Materi božji. Ko je prijelo mene, me je mislila mati peljati na Sv. Višarje. Toda preden sva mogla iti, je mati umrla, potem pa nisem imel nikogar več, ki bi bil šel z menoj. Daj, Micika, pa pojdi ti namesto mene na Sv. Višarje! Ti že izprosiš, ti . . . o gotovo!«

Dekle je stisnilo ustnice in ni moglo odgovoriti nobene besedice. Čutila je, da postaja bleda in da ji kri vre k srcu.

Zakaj jo je obšel strah? Ali je mar imela Mihova beseda tako moč? Ali ga ni smatrala vedno kakor otroka in ga pomilovala z onim sočutjem, s katerim pomilujemo navadno majhne sirote? Zakaj se je sedaj tako nepričakovano in pa tako naenkrat v globočini srca oglasil klic: *U bogaj in pojdi!*

Sv. Višarje!

Le redko je slišala praviti o tej božji poti. Vedela je le, da leži ta romarski kraj daleč doli na Koroškem in da potrebujejo čvrsti možje več dni do njega. Več ji ni bilo znano. Nikdar ni poizvedovala o njem, nikoli ji ni prišlo na misel, da bi romala tako daleč, celo takrat ne, ko je bila še čila in krepka in njeno upanje še neomajano. Domišljija ji je slikala to daljno gorsko svetišče v čudnih barvah. Že sama misel, da bi morala potovati danna-dan po tuji deželi, se ji zdela grozna. In ali je ona sploh sposobna za tako

dolgo božjo pot? Ali pač ne umrje, preden pride do cilja? Saj vendar ni bila več tista krepka romarica kakor nekdanj.

In vendar jo je kljub vsem tem pomislekom priganjal venomer neki notranji glas: Pojdi, pojdi!

Hitro je vstala in ni zinila besedice. Pred odhodom je celo pozabila pošropiti bolnika z blagoslovljeno vodo, kakor je imela navado. — Kmalu nato je bila že v Potočnikovi delavnici.

Bilo je že pozno, a še precej svetlo. Stari mojster je takoj ugledal žalostno obiskovalko.

»O, Micika,« jo je ogovoril prijazno, »prav je, da si prišla. Ravnokar je dejala Veronika: Micika bi se vendar lahko nekoliko pri nas odpočila, preden se napoti domov.«

Micika se je ozrla okrog sebe, kakor da nekoga išče, potem pa je rekla nekam v zadregi:

»Prišla sem se vam zahvalit, da ste naredili očetu tako lep križ; skoro prelep se mi zdi za kmetiškega človeka.«

»Nič hvale! Pravzaprav se pa moraš zahvaliti Kandidu, ne pa meni!«

»Kje pa je?« je vprašala Micika tiho.

»Zunaj na dvorišču! Malo potrpi; takoj bo tu.«

A Micika je hitela sama ven. Kandid je stal pred skladom desk, katere je menda ravno prešteval. Ko je začul njene stopinje, se je obrnil proti njej.

»Ali si ti, uboga sirota?« je vzkliknil in ji takoj segel v roke, misleč, da je prišla iskat leka svoji boilesti. Začel jo je tolažiti, a ona ga je prekinila:

»O, Kandid, ne morem ti povedati, kako mi je pri srcu!«

»Verjamem. Zgubiti starše, je hudo. Sam sem to že skusil. Zate je pa še mnogo hujše.«

»O,« je vzkliknila Micika, »bolna sem in zaničevana, brez očeta in domačije. To pa še ni vse . . . najhujše je prekletstvo . . . O Kandid, prekletstvo je najhujše gorje!«

»Ti ga nisi zaslužila,« je odvrnil mladenič nežno; »v nebesa pa vkljub temu lahko prideš.«

Ona je nekaj časa molčala, potem pa je naenkrat pričela z mirnejšim glasom: »Skoro celo leto že nisem bila na božji poti, veš . . .«

»Seveda vem; od tega časa se mi je odvalil kamen od srca.«

»Danes pa sem prišla vprašat,« je nadaljevala s povešenimi očmi, »ali bi smela še enkrat iti, samo enkrat še, zadnjikrat.«

Kandid jo je začudeno pogledal: »Kako to misliš?«

»Mislim, če ti ne privoliš, pa ne grem.«

»Ali tako tolmačiš moje besede?«

Njena ponižna pokorščina ga je ganila. Par hipov se je zamislil, potem pa se je ozrl nanjo: bila je blede in je trepetala. Ali bi ne bilo slednjič vendar krivično zoperstavljati se njeni

otroški trdni nadi? Je-li bila sploh kdaj bolj potrebna človeške pomoči in tolažbe?

»Pojdi v božjem imenu, Micika,« je rekel s tresočim glasom, »le pojdi, saj mora biti tako božja volja!«

V tem hipu ga je nekdo poklical. Zato se je opravičil: »Mojster me potrebuje«; obrnil se je še nazaj in zaklical: »Tako se vrnem«.

Bil je mož-beseda; a Micika ga ni počakala. Iskal jo je v hiši pri Veroniki, a zastonj.

Je že odšla . . .

XII.

Ko je Micika prišla domov in stopila v vežo, jo je opazila Školastika, ki je ravno prav zadovoljno sedela v kuhinji s kolovratom pred seboj. Zunaj je namreč pihala precej hladna sapa, zato je bilo kaj prijetno sedeti ob toplem ognjišču.

»Le sèm pojdi, Micika, tu je prijetno,« je povabila Školastika ravnokar vstopivšo sestro. Poznalo se ji je, da je vesela, ker ji ni bilo več treba skrbeti za očeta.

Toda kmalu je začela mrmrati nad sestro, češ da je prišla tako pozno. »Večerja je že zdavnaj minila in brat je že v postelji. Nate sem morala posebej misliti in ti pustiti nekaj večerje!« je tarnala in kazala na skledo, v kateri je bilo nekaj ne baš okusnih ostankov.

Micika je sestrine besede komaj slišala. Hitela je v svojo sobico, kjer se je zgrudila na kolena in si lomila roke. Priznala si je odkritosrčno, da je pričakovala od Kandida drugačnega, popolnoma drugačnega odgovora. Nadejala se je trdnega, odločnega, pa v tem slučaju vendarle tolažilnega »ne«, on pa ji je rekel »pojdi«, on, ki je poprej njeno romanje tako ostro grajal. Sedaj ji je privolil, razveljavil svojo odločno prepoved v trenutku, ko je najmanj pričakovala.

In sedaj — mora iti. Bilo ji je, kakor da gre v smrt, a iti mora; in to je tudi hotela. Zopet se je oglasila na dnu njenega srca njena stara odločnost. Zavest telesne onemoglosti se je umaknila moči jeklene volje. In vendar jo pravzaprav ni gnala njena lastna volja, ampak volja nekoga drugega, kateremu se je morala pokoriti.

Molče in bolj resno kakor sicer je hodila Micika naslednji dan po hiši. Njenega namena ni smel zvedeti nobeden domačih. Počakati je hotela le tako dolgo, da bodo opravljene zadušnice po umrlem očetu, potem pa je nameravala takoj skrivaj oditi na pot. Nihče Silvestrovih si ne bo ožulil nog zaradi nje, to je dobro vedela; očeta, edine osebe, ki bi jo spravil njen skrivni odhod v veliko žalost, pa tako ni bilo več.

Tudi prve dni skupnega žalovanja Vid in Školastika nista prizanesla

svoji bolni sestri z raznimi ljubeznivostmi.

»Če bi bila jaz tako mlada kakor si ti,« ji je rekla večkrat Školastika, »bi si poiskala službe in ne bi čepela vedno na domači klopi«.

Te besede je pridno ponavljala ob vsaki priliki, dokler se ni Micika nad njimi nekoč bridko zjokala. Tedaj se je pa Školastika čudom začudila in spoznala, kako prav je imela Kramarica, ko ji je rekla, da ji je velik križ prebivati s »tako nasajenim človekom« pod isto streho.

Te dni je bolezen Miciko večkrat napadla. Čutila je, da ni bila še nikoli tako slabotna in betežna kakor ravno sedaj. Kljub temu ni omahovala v svojem sklepu, niti za trenotek ne. Soboto, zadnji dan tega žalostnega tedna, je odločila za odhod. Zadnji večer je molila v domači kapelici dalje kakor sicer, po večerji pa se je poslovila od brata in sestre, češ, da pojde jutri k zgodnji maši v trg in da jo potem ne bo tako kmalu domov.

Potem je šla v svojo sobico. Zane-marjeno pisalno orodje, kolikor ga je pač zamogla Silvestrova hiša, je že prej spravila tja. Pri brleči sveči je napisala dvoje pisem, eno Liziki, drugo Školastiki. Sestri je pisala, da dobro ve, kako je bila njej in bratu nadležna; tega bo sedaj konec, ker Mati božja jo odreši na ta ali oni način. Školastika naj ji nikar ne zameri, če vza-

me nekaj hrane s seboj, saj je to itak zadnja stvar, ki si jo lasti z doma.

Liziko, svojo prijateljico, je pa prosila, naj ona, Kandid in tudi sicer nihče drugi ne poizveduje, kam potuje. Šla bo namreč daleč ter jo dolgo, dolgo ne bo nazaj. Upa pa, da se z božjo pomočjo zdrava povrne. Če pa čez leto dni nič več ne bodo slišali o njej, naj jo smatrajo mrtvim in dajo za maše za njen dušni pokoj.

Ko je Micika pismi končala, je bilo v hiši že vse tiho. Tiho se je splazila v kuhinjo in vzela nekaj kruha, sira in kos prekajenega mesa. Potem se je zopet ravnotako tiho vrnila v spalnico, odprla skrinjo, vzela iz nje nekaj najpotrebnejšega za na pot, par čevljev, nekoliko perila in velik molitvenik. Vse to je z živežem vred povezala v veliko culo.

Iskaje po skrinji je zatipala nekaj mehkega, svilenega. Začudeno je potegnila neznano stvar izpod obleke: bil je mošnjiček, ki ga je spletla za Kandida. Glej, to majhno darilce svoje ljubezni, je imela zopet v svoji roki in stekleni biseri, v enakih presledkih vpleteni med svetlozelenimi pentljami, so se motno bliščali v borni svetlobi lojeve sveče.

Micika je pritisnila mošnjiček na ustne in se tiho razjokala. Saj so se ga dotaknile njegove roke in teh par beličev, ki so bili v njem, si je prislužil on s trdim, poštenim delom! Ah, če bi on vedel, v kaki revščini nastopa svojo

zadnjo in največjo božjo pot, kako rad bi pač tej revni svotici priložil par gol-dinarjev. Toda to ne sme biti: le teh deset novcev vzame, pa jih hoče prihraniti. To je njen zaklad za največjo silo. Dobri nebeški Oče ga bo že pomnožil.

Ko je vstajalo drugi dan zaspano in mrko majnikovo jutro izza visokih, še s snegom obrobjenih gorâ, je nastopila Micika — v levi culo, v desni molek, pod pazduho dežnik in v žepu suh mošnjiček — svoje daljno potovanje. Po prvi sv. maši je nekoliko pomolila na grobu svojega očeta, potem pa je vzela pod noge pot proti vzhodu.

Bil je vlažen, mrzel dan. Počasi in leno je lezla mlada Drava po močvirnatih travnikih. Visoki gorski grebeni so bili zaviti v gosto meglo. Negotovih korakov in onemogla, kakor da je že prehodila več dni dolgo pot, je kresala uboga romarica po veliki, precej zapuščeni cesti. Iz njene skrajne oslabelosti pa je klila mlada cvetka, ponižna kakor vijolica, cvetka z imenom u p a n j e. Saj je bilo to prvičkrat, da je šla na božjo pot ne le samo zase, ampak da izprosi rešitve tudi nekemu drugemu. Potem pa naj je že ta rešitev smrt ali ozdravljenje — njej bo oboje vseč, kakor bo pač božja volja.

Le počasi se je pomikala naprej. Ponovno se je morala ustaviti in počivati. Hodila je že dokaj dolgo, a če

se je obrnila nazaj, jo je še vedno pozdravljala široki zvonik kolegiatske cerkve.

Za seboj je začula ropot voza. Stopila je ob cesto. Bližal se je velik, visoko naložen voz, v katerega je bilo vpreženih dva para konj. Poleg teh je korakal star voznik, možak širokih pleč in sive brade, in si zložno prižigal pipo. Postal je in prijazno namežiknil blede Miciki, ki je mirno stala ob cesti.

»Ali ne bi sedli malo na voz?« jo je nagovoril.

S kratkim »Bog povrni« se je Micika zahvalila dobremu možu za prijaznost.

»Kaj greste na božjo pot?« jo je vprašal nadalje, zapazil je namreč molenek v njeni desnici.

Ona je pritrdila; na njegovo zopetno vprašanje mu je povedala, kam namerava iti.

»O, to je dolga božja pot,« je menil voznik. »Če ste pametni, se lahko peljete kos pota z menoj.«

»Roma se vendar peš,« mu je odgovorila ona.

»Imate prav,« je odvrnil sivo-bradec, »ampak kako tovarišico bi vsaj morali imeti pri sebi; pa brez zamere.«

»Kje naj jo dobim, da bi hotela iti z menoj?« je odgovorila ona žalostno.

»Seveda; — potem pa z Bogom, dekcle! Želim ti veliko pobožnost!« In zapokal je bič . . .

Micika je sledila vozu, kar so ji dopuščale noge. V bližini dobrohotnega

voznika se ji je zdelo varno. Toda čeravno so težki konji stopali počasi, vendar ves napor ni nič izdal. Čez nekaj minut ji je zmanjkalo sape in morala je sestiti. Žalostno je zrla za vozom, ki se je pa njenim očem kmalu skrnil za ovinkom.

Opoldne je prišla v Silijan. Ta lepa vas leži na levem bregu Dravinem, dve dobri uri hoda od Innichena. Micika je pa potrebovala trikrat toliko časa in je bila že tako spehana, da danes ni mogla več naprej.

Vas ji ni bila tuja. Poznali so jo v gostilni »Pri zvezdi«, poznal jo je cerkvenik, ki jo je tolikokrat videl v cerkvi, bila je dobra znanka starim, ki jih je vselej tako ponižno pozdravljala, pa tudi mladini, kateri je povedala včasih kako mično pravljico. Najbolj pa so jo poznali v župnišču, kjer je vedno dobila kaj za v usta.

Tudi danes so jo tu prijazno sprejeli. »Vedno sem te pogrešala, Micika,« je zatrjevala kuharica. In Micika ji je pravila, da že celo leto ni šla nikamor na božjo pot; sedaj pa da se je namenila na Svete Višarje, a ne le zase, ampak tudi za bolnega strica.

Kuharica ni bila nikdar na Svetih Višarjah; poznala je samo neko romarico, ki je romala tja pred mnogo, mnogo leti. Na goro pa baje ni prišla in tudi vrnila se ni nikdar več. Šele čez dolgo časa se je zvedelo, da so jo našli nekje na cesti. Menda jo je zadela kap. Pot je pač dolga in težavna. Micika naj

zato vendar dobro preudari, ali bi ji kaka bližja božja pot ne bila ravno tako dobra.

A Micika ni preudarjala ničesar več. Drugi dan je nadaljevala svojo pot.

XIII.

Čez dva dni težavne hoje je stopila Micika na Koroško. Tesno je bilo samotni romarici pri srcu, ko je stopala vedno globlje v tujo, popolnoma neznano deželo. In vendar je bila reka, šumeča ob cesti, njena domačinka, le da se je polagoma razširila v mogočno vodno cesto, po kateri so se zibali čolni in plavi. In tudi zeleni z grmičevjem porastli hribi na obeh straneh — kako zelo so bili podobni domačim! Toda samo hribi in vode še ne narede domovine.

In v resnici, ljudstvo, živeče v teh krajih, je dokaj različno od tirolskega; a blagodušno je, ima mehkejše srce in govori mehkejši jezik kakor Tirolci. Naj je romarica potrkala na katerakoli vrata, povsod so jo prijazno sprejeli. Na molčečo nezaupnost ni naletela nikjer. In ravno okoliščina, da roma na Sv. Višarje, to celo najnevednejšemu Korošču tako drago Marijino svetišče, je bila ključ, ki ji je odprl sleherno srce.

»Kaj, na Sv. Višarje romate?« so jo z začudenjem vprašali vsi vprek. »O, tam gori je lepo, tam gori se lahko moli.«

In priporočevali so se ji v molitev. Pri odhodu je dobivala kruha, sira in mesa in povsod so ji naročevali, naj se na povratku gotovo zopet oglasi. Kako dobro je pač dela taka odkritosrčna prijaznost zapuščenemu dekletu! Nikjer je ni nihče zasmehoval ali dvomil nad njeno poštenostjo, kar se ji je doma le prepogosto pripetilo. Tem dobrim ljudem se je zdelo popolnoma naravno, da je dekle v svoji veliki stiski iskalo pomoči pri Materi božji. In Miciko je srčno veselilo, da so ji ljudje vedno dejali: »Je že prav, da romaš tja gor« in da na Koroškem tistih neprijaznih tirolskih »če« in »ampak« ni bilo več slišati.

Tako se je tuje dežele prej in bolj privadila, kakor je sama mislila. K temu je pripomoglo tudi to, ker se bolezen, ki jo je zadnje mesece tako pogosto, od očetove smrti sem pa skoro vsak dan napadala, na tem romanju ni več oglasila. Od onega oblačnega in mrzlega jutra, ko je z bolečino v glavi in onemoglostjo v kolenih zapustila svoj rojstni dom, je pretrpela pač mnogo mraza in utrujenosti, a lotila se je ni niti najmanjša omedlevica.

Večkrat jo je obšla čudovita zadovoljnost. Pogumno in dobre volje, četudi z velikim naporom, je korakala po veliki cesti. Izpod otožnega, sivega neba je pa lilo dannadan kakor iz škafa. Izprva je Micika stopala prav potrpežljivo pod varstvom svojega rdečega dežnika; bil je tako velik, da bi imele

pod njim lahko tri osebe prostora. A kmalu je pod težo ogromnega dežnika tako opešala, da ga je rajši zaprla in se izročila dežju na milost in nemilost. Do kože premočena je poiskala zvečer kako prenočišče; drugo jutro je pa zopet navsezgodaj oblekla svojo vlažno obleko ter tresočih se udov nadaljevala svojo težavno pot.

Nekega večera, ko je bila posebno hudo spehana in so jo noge le še komaj držale pokonci, ji je za nekim ovinkom naenkrat kakor na čarovnikovo besedo vzrastel iz doline prijazen holmič s svetlobelo cerkvico na vrhu. Liki krotke ovčice so stale raztreseno po holmu ravnotako lične, svetlobele kmetiške hiše. In skoro iz slehernega dimnika se je že vzdigal dim, znaneč, da skrbna gospodinja pripravlja družini večerjo.

Micika je stopila takoj v eno izmed prvih hiš. V kuhinji je stala ob ognjišču priletna ženska.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus,« jo je pozdravila trudna romarica, v veseli, trdni nadi, da jo bodo tudi tu prijazno sprejeli kakor doslej povsod na Koroškem. »Prosim vas v imenu božjem za prenočišče!«

Žena ob ognjišču se je takoj obrnila, ogledala vstopivšo neznanko od nog do glave in oko ji je slednjič vprašujoče obstalo na velikem jeruzalemskem molku, ki ga je Micika držala v roki.

»Kajpada, mati, romarica sem,« je odgovorila Micika na molčeče vprašanje ter veselo povzdignila roko.

Seveda je pričakovala, da jo gospodinja popraša, kam roma ali sploh kaj enakega in ji slednjič poreče, kakor je doslej povsod slišala: Le ostanite pri nas! — Toda žena je kratko in suhoparno odgovorila: »Nimam prostora!« in obrnila hrbet.

Romarico je hudo zbolelo v srce. Sicer ni slišala ravno hude besede a odgovor je bil vendar tako mrzel, tako oduren, skoroda zaničljiv! Zdavnaj se je že privadila trkati na tuja vrata in prositi prenočišča s ponižnimi besedami: »V božjem imenu...« In povsod so jo tako prijazno sprejeli in račun je bil vedno poravnan s kratkim, pa pri srčnim: »Bog povrni, Bog plačaj!« Na Tirolskem se je to razumelo samo po sebi in tu na Koroškem tudi. Nikdar ji ni prišlo na misel, da se taka gostoljubnost od navadne miloščine prav nič ne razlikuje — šele sedaj je to začutila v srcu, sedaj, ko je morala čez hišni prag kakor navadna beračica. Kri ji je šinila v glavo, okoli srca pa jo je zabezelo in težka misel ji je legla na čelo. Nikdar več ne spravi besed: »Prosim v imenu božjem...« tako prostodušno, tako veselo in neprisiljeno iz ust kakor dosedaj.

Molče in omahovaje je zapustila negostoljubno streho. V dveh bližnjih se ni oglasila. Na pragu prve je stala stara ženica, pred drugo pa se je igra-

lo par otrok: toda nikjer se ni upala ponoviti svoje prošnje. Zdelo se ji je, da je vsak človek, ki ga je srečala, vpil nad njo: Nimam prostora. Povsod, koder je šla mimo vežnih vrat, se ji je zdelo, da je slišala mrzle besede: Nimam prostora! Ali bo sploh še kdaj slišala drugačen odgovor kakor ti trpki besedi.

Ozrla se je proti cerkvi, ki je tako prijazno gledala z višine, ter krenila proti njej.

Ko je prišla bliže, je opazila ob strani še drugo poslopje, ravno tako čedno in svetlobelo kakor cerkev. Svetilo se je iz gostega drevja, ki je bilo v lepih vrstah nasajeno po griču. Čedna enonadstropna hiša je brez dvoma župnišče. Pred hišo je bil skrbno obdelan vrtič. Po stezicah, ki so bile posute s snežnobelim peskom, se je sprehajal z na hrbtu prekrižanimi rokama prileten gospod, oblečen v dolgo, črno suknjo.

Ko je trudna romarica zagledala tega gospoda, se ji je srce nekoliko olajšalo. Četudi so jo vsi drugi pognali čez prag, duhovnik tega gotovo ne bode storil. Vendar ni hotela nameriti svojega koraka v njegovo hišo, marveč s trudnim, pa vendar zopet jasnim licem je stopila proti cerkvi.

Bilo je to jako čedno, a nič manj priprosto poslopje. Svetlopobeljeno pročelje je bilo brez vsakega okraska pa tudi brez vsakega okna. Velika vrata so imela le eno, rjavo pobarvano krilo s svetlo, priprosto kljuko.

Micika je pritisnila na kljuko, a zaman: vrata se niso hotela odpreti. Poskusila je drugič, tretjič in še večkrat. Vsled napora ji je šinila kri v lice, a vse zaman. Z bridko prevaro v srcu se je romarica obrnila od cerkve. Tedaj je zagledala duhovnika, ki ji je šel nasproti. Opazil je namreč njeno prizadevanje, da bi prišla v cerkev, in zato ji je šel z dobrohotnim nasmehom na pomoč.

»Drago dete, kaj pa bi rado v cerkvi?« jo je vprašal prijazno.

Ona ga je debelo pogledala. Nihče je še ni tako nagovoril in ji stavil tako čudnega vprašanja.

»Naša cerkev je le ob nedeljah odprta,« jo je poučil častitljivi stari gospod. »Če vam je pa mnogo na tem, da si ogledate njeno notranjščino, naj pa bo.«

To rekši je potegnil iz žepa ključ in poskusil, če je pravi.

»O, kajpada, prav lepo vas prosim, prečastiti; dovolite mi vstopiti za trenotek,« je vzkliknila Micika. »Sem že tako navajena. Kamor pridem, stopim najprej v cerkev in se pred Bogom nekoliko razjokam.«

Blagohotno obličje in sivi lasje starega gospoda so v Micikini duši vzbudili tako zaupanje, da mu je začela praviti o svoji bolezni in kam je namenjena iskat zdravja in pomoči.

Duhovnik je medtem vtaknil ključ v vrata. Toda preden je odklenil, se je obrnil in rekel s čudnim nasmehom:

»Če je temu tako, potem te pa, drago dete, čaka majhno presenečenje: ta hiša božja ni katoliška.«

Micika se je stresla. Zdelo se ji je, da ni prav razumela njegovih besedi.

»To je luteranska župnija,« je ponovil stari gospod.

Dekle je sklenilo roki in vzkliknilo:

»Moj Bog, kam pa sem zašla?«

Nekoliko nevoljen in vendar tudi nekoliko vesel njene odkritosrčne osuplosti, je zmajeval pastor z glavo ter rekel:

»No, med razbojnike in ubijalce vendar nisi zašla. Saj smo luterani tudi kristjani.«

Dekle se je na te besede nemo in boječe okrenilo. Sedaj se ji ni več čudno zdelo, zakaj jo je ravnokar vprašal, kaj bi rada v cerkvi. Saj res ni imela ničesar iskati v tej cerkvi, kjer ni gorela večna luč, v tej vasi, kjer se nihče ni zmenil za oltar Matere milosti. Naglo, kolikor so jo pač nesle noge, je hitela navzdol in potem po blatni cesti naprej, dokler se ni popolnoma onemogla in brez sape zgrudila ob poti na tla.

Šele sedaj se je ozrla nazaj. Lične, bele vasi ni bilo več videti, le cerkvena z župniščem je še lesketala z griča, ki je gledal izmed drugih s temnim grmičevjem porastlih hribov. Kakor začarane so zrle Micikine oči na te dve svetlobeli točki. Vse se ji je zdelo kakor sanje.

V šoli je sicer slišala o drugovercih in v cerkvi je molila zanje. Toda od mladih nog med popolnoma katoliškimi ljudmi, kamor ni zašel noben drugoverec, je o takih ljudeh imela le prav meglene pojme, kakor na primer o prebivalcih daljnih, tujih delov sveta. Še na misel ji ni prišlo, da utegnejo biti na Koroškem posamezne protestantske občine in ker je zašla v tako, se ji je namah zdelo, da je v pregnanstvu, pognana v brezčutno tujino. Nepremično je imela oči uprte na idilično sliko tam v daljavi, na cerkvico med visokimi, mračno zelenimi hribi, ko so ji naposled udrle solze po bledih licih in ji kapale na zagorele, sklenjene roke.

Bridko je jokala! Toda ne nad svojo hudo boleznijo, ampak nad svojo zapuščenostjo v tuji deželi, kjer je bila brez strehe in lačna. Še nikdar ni tako hudo občutila, da so na svetu še druge nadloge, veliko večje, kakor je njena. In tako je sedela in jokala nad vasjo, ki je navidez tako mirno počivala v okrilju zelenih gričev.

Ko se je razjokala, se je vzdignila in prav goreče poljubila veliki križec na svojem molku. Imela je le še eno željo: proč odtod, proč, da pride zopet med ljudi, ki verujejo in molijo kakor ona . . .

Naslednjo noč je Micika prebila v napol razpadli drvarnici ob cesti. In ko je ob prvem svitu zopet nadaljevala

svojo pot, je bila še premočena in lačna.

Šla je zopet mimo več kmetiških hiš, a nikjer si ni upala potrkati. Namesto prejšnjega zaupanja do ljudi se je naselilo sedaj v njeno srce čuvstvo skrajne negotovosti. Vsakega človeka, ki ga je srečala, je smatrala sovražnikom svoje vere in čudila se je, da je ni nihče zasmehoval zaradi velikega molka, ki ga je imela v roki.

Njena telesna onemoglost se je večala z vsakim korakom. Večkrat se ji je zdelo, da se zdajzdaj zgrudi na cesto. Napol mrtva od gladu in slabosti je prišla proti večeru do velike vasi. Dež, doslej njen zvesti spremljevalec, je ponehal. Lahko bi bila tudi naslednjo noč prebila v kakem skrivnem koticu na prostem. Toda glad, glad! Od včeraj zjutraj, ko se je poslovila od prijaznega prenočišča, je zavžila le nekaj kruha in sira, ki ga ji je milosrčna gospodinja dala na pot. Sedaj pa je bila njena zaloga prazna in moči so ji tudi pošle.

Počasi je stopala v vas. Kjer se vaška pot nekoliko razširi, stoji majhna cerkev — zapuščeno, nič kaj lepo poslopje. S strahom se je Micika ozrla proti zanemarjeni hiši božji. Čudna puščoba je zrla raz njene strehe, nepopisno zapuščenost je kazalo sivo, mokro in z mahom porastlo zidovje. Okraski nad okni in vrati so že zdavnaj odpadli. — Ali naj zopet poizkusi svojo srečo? Izprva se je nekoliko obo-

tavljala, potem pa je stopila bliže. Njena slutnja je bila opravičena: tudi ta cerkev je bila zaklenjena.

Urno je izpustila kljuko, se obrnila in odšla s težkim srcem iz vasi. Na parobku prijaznega gozdiča se je ustavila. Tu je mislila leči, da se odpočije. Toda kaj bi bilo, če ji zmanjka moči in bi jutri več ne mogla naprej? Ali naj umrje brez duhovnika? Groza jo je izpreletela ob tej misli. Nepopisno težko ji je postalo pri srcu. Na bližnjem kamnu je razvila culo ter pogledala, ali ni morebiti v njej še kak košček kruha. Pa ničesar ni našla. Med potjo je použila zadnjo drobtinico.

Na misel ji je prišel svilnati mošnjiček. Skoro je že pozabila nanj. Za tistih par novcev bi dobila skledico juhe, jutri pa bo dobri Bog že pomagal na drug način.

Namah jo je obšlo veselejše čustvo. Mošnjiček jo je spomnil na Kandida in ta spomin ji je vlil v srce novega veselja do življenja. O, ko bi on vedel, da v teh dneh velikih težav in skrajnega pomanjkanja ni občutila niti najmanjšega znamenja svoje strašne bolezni, kako bi ga to veselilo. Kako bo pač vesel, ako se povrne k njemu ozdravljena, oproščena hude bolezni! In vsi, ki jo poznajo, kako bi se potem čudili in slavili višarsko Mater božjo. Koliko upanje se je razlilo ob teh mislih v njeno dušo, kolika želja in hrepenenje po ozdravljenju, pa tudi kolika moč in vztrajnost za nadaljno pot in

koliko veselje do življenja! O da, čutila je, da je na pragu ozdravljenja! Prekletstvo se je začelo umikati.

Nanovo potolažena je krenila zopet proti vasi. Na prvi hiši, ki je bila nekoliko ločena od drugih, je bilo zapisano z velikimi črkami ime sela: »Slovenski kot«. Bila je to nenavadno lepa in prijazna kmetijska hiša, zidana prostorno in z enim nadstropjem; na oknih so se smehljale lepe cvetlice in krasile bele stene.

Micika je stopila v prostrano in mračno vežo. Kodrast pes, ki je ležal v kotu, se je vzdignil in se ji približal. Ves čas pa je mahljal z repom, kakor bi se hotel opravičiti radi opreznosti, ki mu jo nalaga vežna služba hišnega varuha. Ta prijazni pozdrav je ubogo romarico razveselil. Dobrikajoč se mu je pogladila veliko glavo, češ da je že lep in priden.

Med tem so se pa že odprla vrata in na pragu se je pokazala vitka postava mlade gospodinje z detetom v naročju. Hitro je stopila k psu in ga prijel za ovratnik kakor v bojazni, da ne bi žival pozni popotnici storila kaj žalega.

Micika je s plahim glasom vprašala, ali bi se tu ne dobilo za denar in dobro besedo nekoliko juhe.

»Za dobro besedo: juhe kolikor želite,« je prijazno odvrnila gospodinja, »za denar pa ne damo ničesar.«

»Potem naj vam pa Bog plača namesto mene,« je odgovorila Micika, »in pa višarska Mati božja.«

»Kaj? Ali greste morebiti na Svete Višarje,« je živahno vzkliknila mlada žena. Potem pa jo je vprašala, odkod prihaja in ali ima že prenočišče. Ko je Micika zadnje vprašanje zanikala, je bila gospodinja polna sočutja.

»Kaj, še brez prenočišča, revica? Potem pa le kar tukaj ostanite, če vam je drago. Pojdite kar z menoj v kuhinjo in ko bo mali Anžek sit, pridete pa vi na vrsto.

Miciki je postalo lahko pri srcu. Hotela je slediti prijaznemu vabilu -- toda naenkrat se ji je stemnilo pred očmi in ni čutila ničesar več.

XIV.

Ko se je Micika prebudila, ni bila pri polni zavesti. Njeni občutki so bili topi, očasne trepalnice kakor iz svinca. Ni ji izpregledati ni mogla. Ni se mogla domisliti, kje se nahaja. Čutila je le to, da ni sama, morebiti ker je v bližini slišala lahen ropot.

V takem stanu je Micika prebila nekaj časa sama. Tedaj pa je prišla v sobo gospodinja in ko je opazila, da se je romarica že prebudila, se ji je prijazno približala ter jo nagovorila.

Micika se je začela opravičevati, da je njena bolezen povzročila toliko sitnosti in skrbi, toda gospodinja jo je tolažila rekoč:

»To ni vredno, da bi v misel jemali; Ja je le vam, uboga revica, nekoliko odleglo.«

Tako prisrčno in prikupljivo je bilo vedenje mlade žene, da se je Micika namah zopet pomirila. Čutila se je kakor v hiši kake sorodnice ali prijateljice in bilo ji je pri srcu, kakor da ima nekako pravico ostati tukaj. Nekaj časa je premišljevala svoj položaj, potem pa je zopet zaspala.

Ko se je prebudila, se je čutila ne navadno okrepčano. Vzdignila se je in ozrla okoli sebe. Soba, v kateri je ležala, je bila prijazna. Pred odprtim oknom so se zibale zelene mladike in skozi sočnato listje je lilo majnikovo solnce svoje zlate žarke v sobo. Micika je segla naglo po obleki, ki je bila lepo zložena na vznožju postelje.

Tedaj pa se ji je naenkrat povrnil popolen spomin. Njenega srca se je polotila taka žalost, kakršne dosedaj še ni poznala; zdelo se ji je, da je uničena vsaka tolažba in da je splavala po vodi sleherni nada. Torej vse stradanje, zmrzovanje, mučno potovanje in molitev: vse zaman. Verovala je in upala močno kakor prej nikoli — pa zopet sama prevara! Srce ji je bilo mrzlo kakor led! Vse je ostalo kakor je bilo! Z boleznijo in s prekletstvom, s katerim se je podala na pot, se zopet povrne domov.

Seveda, le precej domov! Saj je itak vse zastonj! Naenkrat se jo je polastilo močno hrepenenje po domu, hrepenenje, ki je bilo že skoraj podobno blaznosti; saj jo je vleklo v ono mrzlo gorsko domačijo, iz katere je ravno-

kar zbežala in kjer ni bilo niti očeta niti kake druge utehe več. Srce jo je vleklo tja z vsemi silami: niti za korak ni hotela več stopiti naprej.

Oblekla se je in šla po stopnjicah v pritličje. Gospodinja je začula njen korak. Vstala je in z nožem v eni ter napol olupljenim krompirjem v drugi roki je stopila na kuhinjski prag ter jo prijazno povabila k zajtrku.

Micika je nemo sedla za mizo.

Gospodinja je postavila pred njo skledo juhe, iz katere se je močno kadilo. Potem je vzela zopet krompir v roke. Začela je pogovor in se skrbno ogibala vsake besede, ki bi le količkaj spominjala na žalostno stanje njenega gosta. Zato je govorila o krompirju kot o najbližnjem predmetu. Dejala je, da v tem času pač ni več dober, najbolje se da še pripraviti, če ga zdrobi in skuha. Vprašala je Miciko, ali je ona istega mnenja.

Ko pa je ta namesto odgovora nemo in zmešano zrla predse, je spoznala gospodinja, da je vendar bolje napeljati govor kam drugam. Zato je začela pripovedovati o Sv. Višarjih in kako zelo časti višarsko Mater božjo, kar so jo naučili rajna, prerano umrla mati.

Romarici, ki jo je trla nema, nepopisno huda bol, se je naenkrat udrl potok vročih solz po bledem licu.

»O, gotovo mislite, da sem ob pamet,« je ihtela. »Vedno sem želela priti na Sv. Višarje. Toliko dni sem že ho-

dila iz Pustriške doline, sedaj mi je pa kar naenkrat vse drugače pri srcu. Obrnem se nazaj proti domu, na vsak način hočem takoj iti domov!«

Osuplo je pogledala gospodinja ubogo dekle. Mislila si je bržkone, da v Micikini glavi ni vse v redu. Toda vkljub nenavadnemu čudenju, s katerim je vprašajoče zrla na tujo romarico, je gledala iz njenega očesa vendar tako odkritosrčno sočutje, da ji je Micika skoro proti svoji volji odprla svoje srce. Razodela ji je vse svoje žalostno razpoloženje, bolezen, sklep, trdno zaupanje in močno razočaranje, ki jo je presenetilo preteklo noč.

Gospodinjino lice je obšel lahek nasmehljaj. Nož je položila na mizo ter privzdignila sklonjeno glavo jokajoče romarice rekoč:

»No, nikar mi tako ne jadikujte in obupujte! Saj še niste bili na Sv. Višarjah. To bi bilo pač preveč, da bi vas Mati božja prej uslišala, preden pridedete v njeno svetišče.«

Debelo in nekam vprašajoče je pogledala Micika prijazno gospodinjo, kakor da hoče vnovič, še večkrat slišati te otroške besede, ta priprosti dokaz, kako premajhno je njeno zaupanje in da nezgoda, ki jo je zadela včeraj, ni ničesar drugega, kakor zadnja velika izkušnja njenega zaupanja.

In gospodinje ni bilo treba dolgo prositi; ponovno je namreč zatrjevala: »Časa, le nekoliko časa pustite Materi božji na Sv. Višarjah!«

Romarici se je vsled tega srce zopet popolnoma olajšalo; najrajša bi bila tako; vstala in nadaljevala pot na Sv. Višarje.

A gospodinja ji ni tega pustila. Prej se je morala pri njej odpočiti in okrepčati. Micika jo je ubogala in da bi ji napravila veselje, je začela prav pridno zajemati iz sklede, ki je stala pred njo.

Ko se je nekoliko okrepčala, jo je gospodinja povabila:

»Sedaj pa ostanite, nekaj dni pri nas in se odpočijte, potem boste pa zopet lažje nadaljevali svojo težavno pot.«

Micika je bila tako slaba, da je res z veseljem sprejela to prijazno vabilo. Čez dan je pomagala mladi ženi v hiši in na vrtu ter se ukvarjala z malim Anžekom, ki se je ni prav nič bal. Medtem sta se pogovarjali o tem in onem in Micika je s smehom pripovedovala, kako je včeraj mislila, da je prišla v luteransko vas, ker so bila cerkvena vrata zaklenjena.

Gospodinja se je nasmehnila: »Katoličani smo pač, a cerkev je res zaprta. Veste, tu v vasi nimamo duhovnika; le ob nedeljah prihaja iz Šmohorja.«

Micika je strmeč sklenila roki. Dejala je, da si ne more misliti tako velike vasi brez duhovnika. In začela je pomilovati zapuščeno vas ter z vso zgovornostjo opisovati srečne razmere

svoje domovine in lepe pobožnosti v župni in frančiškanski cerkvi.

Hitro je potekal Miciki dan za dnem v gostoljubni hiši. In četrti dan je zopet vzela pot pod noge, seveda dobro preskrbljena s popotnico. Gospodinja jo je seveda spremila nekaj časa.

Micika je vzljubila blagodušno Korošico z vso dušo, zato se je težko ločila od nje. Srce ji je bilo polno čuta hvaležnosti in ljubezni.

»Z Bogom! Hvala vam tisočera!« ji je ponovno klicala v slovo. In mlada žena ji je še oddaleč odgovarjala:

»Le oglasite se zopet na povratku; pa spomnite se me pri Materi božji!«

Micika je obljubila. — In potem je nadaljevala svoje romanje z novim upom v srcu.

XV.

Dva dni potem je dospela Micika do zadnjega počivališča na svojem dolgem romanju, v prijazno vas Žabnice. Od tu ima navaden pešec še tri ure hoda do svetovišarske cerkve; za Miciko pa je imela biti pot celega dneva, težavna pač, a zadnja.

V vasi je prenočila in drugo jutro navsezgodaj nastopila strmo gorsko pot. Polglasni molitvi zgodnje romarice je odgovarjal ob potu šumeči gorski potok s svojim mogočnim zvokim glasom. Pot jo je peljala vedno višje v prijetnem hladu bukovega gozda. Polagoma je dospela na goličavo, kjer je bilo zloženih mnogo lepih drva. Nekaj hlo-

dov pa je ležalo razmetanih po tleh. Tu je sedla na bližnji hlod, da se nekoliko odpočije; tla so bila namreč precej vlažna.

Ko je tako počivala, jo je dohitel neznan popotnik, ki jo je ubiral navkreber pač iz istega namena kakor ona, zakaj mrmral je pobožno tiho molitev. Obstal je ravno pred Miciko, ki je pa očitvidno ni opazil, ampak pozornostno je ogledoval na tleh razmetana polena. Tedaj pa je naenkrat potegnil iz žepa tanko vrv, jo zadrnil okoli enega največjih polen ter naložil težko breme na svoj hrbet. Potem je zopet v pobožni molitvi nadaljeval svojo pot.

Micika je takoj razumela, da je to nekaka pokora, ki si jo goreči svetovišarski romarji prostovoljno nalože. Tudi ona je hotela poskusiti isto. Pograbila je najmanjše poleno in ga zadela na svoje rame. Pa še to je bilo zanjo občutljivo težko.

Sedaj ji je bil korak še počasnejši. Kolena so se ji tresla, glava pa ji je bila težka in trudna. Neprestano jo je nadlegovala obupna misel: zame je vse zaman. Toda vselej je v duhu slišala besede dobre gospodinje v Slovenskem kotu: Micika se ne sme vrniti prej, da dobi svetovišarska Kraljica čas, da pokaže na njej svojo dobrotljivo moč . . .

Hosta je postala polagoma redkejša in drevesa nižja. Dolgi, sivi mah je visel s polomljenih vej in grčavim drevesom se je dobro poznalo, kako hude boje morajo biti z divjimi planinskimi

vetrovi. Naposled je gozd popolnoma prenehal. Le tupatam je samotaril še kak pohabljen bor. Odsojna mesta je pokrival še stari sneg; kjer ga je pa pregnalo gorko majnikovo solnce, so bila tla vsa razrita od visokih zametov, ki jih je nakopičila huda gorska zima. Na teh mestih je že zelenelo. Sredi te liki iz neštevilnih zelenih blazin sestavljene planinske trate je izviral močan studenec, ki se je malo nižje izlival v majhno kotlino. Romarica se je ustavila, da si ohladi žgočo žejo. Tako hvaležna je bila za to hladno studenčnico, kakor da jo je pokrepčila mila višarska Gospa z najslajšo pijačo.

Dolgo je počivala tukaj in mnog romar je šel v tem času mimo. Raznolike postave so hitele mimo nje, postavniki ljudje, veselega in zadovoljnega obraza, pa tudi taki, katerih zunanost je svedočila, da ne živijo baš v razkošju. Vsi so molili. — Micika je dolgo tako sedela in opazovala mimoidoče. Slednjič se je vzdignila tudi ona in nadaljevala svojo pot.

Vedno tanjša je postajala od snežnice premočena zemeljska plast; vmes je bilo videti sivkasto, razdrapano in od vlažnosti polzko kamenje. Tupatam med skalovjem je bilo kako osamelo gorsko drevo ali kak grmiček, ob tleh gosto raztezajoč svoje bodeče veje. V takem grmiču je našel priprost ovčar pred več sto leti podobo Matere božje. Zaman so leseno podobo prenesli trikrat v bližnjo vas, da bi bila bliže lju-

dem in bi jo lažje častili, zakaj trikrat se je zopet na čudovit način povrnila nazaj v planinsko samoto.

In naenkrat, ko se je trudna romarica za hip ustavila, da se nekoliko od-dahne, je zagledala gori na s snegom pokritem gorskem vrhu belo cerkev s širokim zvonikom in spodaj nekaj hiš; da, že je zagledala — cilj svojega potovanja.

Na južni strani slavnega svetišča se vzdiguje velikansko skalovje, ki ga loči le globoka dolina od svetovišarskega hriba, divje in nemo štrleč v prijazno majnikovo nebo. Ravnokar se je skrilo solnce za bliščečimi sneženimi vrhovi in ledeni večerni vetrovi so sprejeli prihajajočo romarico. — Takoj pri prvi hiši je poizvedela, kaj naj počne z lesenim bremenom. Povedali so ji tudi, da drva, ki jih romarji naneso, nikakor ne zadoščajo za vsakdanjo potrebo. Seveda si navadno le čvrsti možje nalože tako težavno pokoro.

Ko je oddala na označenem mestu svoje težko breme, je stopila v cerkev.

Do smrti utrujena in silno zasopla se je zgrudila na kameniti tlak.

Bila je torej na tako zaželjenem mestu! Dva tedna je potovala, počasi, korakoma! Bo li rešena svoje nadloge — — — vsaj s smrtjo? »O mati božja, pusti me umreti!« je ihtela natihoma.

Iz dalje je začula sladke glasove. Nehote je sklonila glavo in poslušala. Še nikdar ni slišala kaj tako lepega. Vedno bolj so se bližali glasovi, kakor

šumeči, bučeči valovi. Šele čez dalj časa ji je bilo jasno, da je to petje, toda vkljub največji pozornosti se ji ni posrečilo, da bi vjela samo eno besedo. Čimbolj se je bližala pojoča množica, tem nerazumljivejši se ji je zdel njen jezik, umevala je samo veličastno harmonijo glasov, ki je bila zanjo kakor nekako skrivno razodenje.

Pevci so vstopili skozi vrata, ki so bila na stežaj odprta. Bili so to možje mršavih brad in žene s čudnimi pokrivali. Pri vstopu so končali svojo pesem. Nato so popadali molče na kolena. Mnogi so razprostrli roke, drugi so se pa pripogibali do tal.

Miciko je močno ganila ta odkritosrčna pobožnost. Rada bi bila posnemala goreče romarje, a ker kaj takega doslej še nikjer ni videla, se ni upala. Le neko čudovito čuvstvo pobožnosti jo je obšlo in zdelo se ji je, da se njena pojemajoča nada zopet oživlja. Vkljub skrajni onemoglosti se ni mogla dovolj namoliti in nagledati zaželjene čudodelne podobe, koje z biseri okrašeni plašček se je lesketal v rdečih žarkih večerne zarje.

Slednjič je pa vendar morala zapustiti cerkev in si preskrbeti prenočišče. Res je bila na gori tudi gostilna, a ta ni bila zanjo. K sreči Micika ni bila edina reva na višarski gori. Nekdo ji je pokazal takoimenovano »hišo za romarje«, obširno poslopje s tremi oddelki. Prednji je služil za kuhinjo, druga dva pa moškim in ženskam za preno-

čišče. Ta hiša je nudila revnim romarjem brezplačno zavetje pred dežjem, nevihto in snegom. Za ležišče je pa moral vsak sam skrbeti. Romarji so ležali drug poleg drugega deloma na volnenih plahtah, deloma na senu in slami, najrevnejši pa na resju, ki so ga nartgali v gozdu. Nihče ni bil tako ubog kakor Silvestrova Micika, kajti izvzemši culo, ki ji je služila za podzglavje, ni imela ničesar drugega.

Med ženskami, ki so tu iskale prenočišča, so bile nekatere podobne onim, ki jih je prej videla v cerkvi. Rada bi bila začela pogovor s svojo bližnjo sosedo, ki se je ravnokar zložno vlegla na svojo volneno plahto. Poizkusila je s par laškimi besedami, ki si jih je zapomnila na svojih prejšnjih romanjih po južnem Tirolskem, pa ta čudna romarica jih ni razumela, Micika je bila pa s svojim jezikovnim znanjem tudi pri kraju. Obrnila se je in hotela zaspati.

Toda tla pod njo so bila mrzla in njeno utrujeno telo se ni hotelo ogreti. Mislila je že, da to noč ne bo mogla zatisniti oči, kar je začutila, da jo njena sosedka krepko vleče za rokav. Ponudila ji je namreč polovico svoje plahte.

Micika se je zavila vanjo in zaspala.

Drugo jutro je bila že navsezgodaj pokonci; poravnala si je zmečkano obleko in zmršene lase, stopila vun na prosto v mrzlo majnikovo jutro.

Najprej je želela priti do kakega studenca, a daleč naokoli ni bilo ne duha, ne sluha o kakem vrelcu.

Ko je iskala studenca, je prišla polagoma na golo višino, pravzaprav vrh Svetih Višarij, ki se dviga nad romarsko cerkvijo le za nekaj metrov. Tu je obstala začarana od čudovito veličastnega razgleda. Tu so sivi skalni gorski velikani, divje raztrgani kakor mogočni Dolomiti v njeni domovini; zdeli so se ji v čistem jutranjem zraku le za streljaj daleč; tam velikanski snežniki, ravno v svitu prvih solnčnih žarkov. Nad globokimi dolinami je razprostiral še nočni mir svoja krila. Lahni sivi oblaki so se posamič vlekli ob skalnih stenah. Tam daleč na vzhodu je opazila gladino sinjega jezera. Toda ves obzor je snival še v polmraku. Kar nenkrat se je pa zabliskalo tam na vzhodu in prvi solnčni žarek je šinil v oči molče strmeče romarice, tako da se je nehote mrzlično zganila.

Zdajci se je domislila, da tudi tu ni našla, kar je iskala. A nadaljno iskanje je morala opustiti, zakaj v cerkvi se je oglasil zvon. Pokrižala se je in hitela navzdol.

Ko so minile vse maše, se je osrčila in stopila v gostilno ter poprosila za kozarec vode. Tu je šele zvedela na svoje nemalo začudenje, da na Višarjah ni vodnjaka in da hodijo po vodo vsak dan k studencu, ki je nizko doli ob potu v Žabnico. Ob največjih shodih je treba dveh tovornih živinčet, da je

božja pot preskrbljena z vodo; razen tega je pa še mnogo revežev, ki sami hodijo po vodo.

Micika je premišljevala nekaj časa. Ali ne spada tudi ona med revne ljudi? Imela je sicer dovolj popotnice, za kar se je imela zahvaliti dobri gospodinji v Slovenskem kotu, toda če bi hotela kupovati pitno vodo, potem bi se ji mošnjiček kmalu izpraznil in ne mogla bi niti najmanjše svetinjice prinesiti domov v spomin na božjo pot.

Prosila je torej strežnico, ki ji je vse to pojasnjevala, naj ji za nekaj časa posodi svoj vrč. Strežnica te prošnje ni rada uslišala češ, da ima pri tem gostilničar škodo. A Miciki je slednjič željo vendar uslišala in zdaj je hitela ta z velikim vrčem, ki mu je bil držaj odbit, navzdol k studencu.

To je bil isti studenec, pri katerem se je včeraj okrepčala; in ko je dospela na znano mesto, si ugasila žgočo žejo in si prav dobro izmila oči, ji je bilo skoro radostno pri srcu.

Naenkrat so zadoneli z gore dol isti čudoviti glasovi, ki jih je čula prejšnji dan. Vstala je in se ozrla. In res, prihajali so z gore neznani romarji, s križem na čelu, z ravno tako pobožnim in zbranim duhom, kakor so včeraj stopili v cerkev.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus,« je zaklicala Micika, ko so šli mimo nje. Nekateri so se ozrli nanjo ter ji nekaj odgovorili v svojem jeziku. Srce je razumelo srce . . .

Ko je procesija izginila izpred njenih oči, je napolnila vrč in se vrnila.

Težavna hoja! Z obema rokama je držala vrč in skrbno pazila, da ji ni pri škrbini ušla kaka kapljica tako težavno pridobljene vode. Ko pa je zopet zagledala cerkveni stolp, je bila srečna kakor zmagovalka. Bila je preskrbljena z vodo za več dni; trebalo je samo dragi zaklad dobro skriti. Že prej je iztaknila med dvema skalama ozko kotanjo, kjer je pred burjó in slabim vremenom iskalo zavetja par brinjevih grmov. Tu je torej skrila svoj vrč ozirajoč se okoli sebe, če jo morda ne opazuje kako nepoklicano oko.

Kar je potem posebno mikalo njeno pozornost, so bile lesene prodajalnice na obeh straneh ozke poti pod cerkvijo. Še nikdar ni videla tako bogatih zakladov vsakovrstnih spominkov, pa tudi nikdar ni imela v rokah znatne gotovine. Tudi sedaj je znašalo njeno premoženje v gotovini le deset krajcarjev, a jih je vsaj lahko porabila, kakor se ji je zljubilo, ker za jed in pijačo ni bila v skrbeh.

Hodila je nekaj časa med prodajalnicami semintja, poželjive oči uprte na pisane molke in lične podobice. Slednjič se je približala prodajalnici, ki se ji je zdela najskromnejša. V njej je sedela ženska, zavita v težek volnen robec, iz katerega je gledalo le dvoje bodečih sivih oči in koničast nos.

Kupčija se je pričela. Vse je mikalo revno Miciko, vse bi bila rada kupila,

a vselej je zaželjeni predmet takoj žalostno dejala iz rok, ko je zvedela za njegovo ceno.

Tako previdnega in izbirčnega kupca žena s koničastim nosom še nikdar ni imela v svoji prodajalnici. Po dolgem pogajanju in zrelem predudarku je zdrčalo navsezadnje nekaj svetinjic s podobo svetovišarske Materne božje in majhen molek namesto drobiža v Micikin mošnjiček. Prodajalki se pa niti sanjalo ni, da je denarnica njenega izbirčnega kupca že prazna; zato ni nehala zgovorno hvaliti in ponujati svojega blaga.

»V imenu svete Device — prosim lepo za krajcar;« se je naenkrat nekdo oglasil v mehkem, tujem jeziku — in stara ženica, oprta na debelo palico, se je približala Miciki.

»Oh, pustite jo, to Slovenko!« je jezno zarenčala prodajalka. Potem pa je mahnila z roko proti starki.

Ta se je molče odstranila. Videlo se ji je, da je bila vajena takega ravnanja.

»Kdo je ta ženska?« je začudeno vprašala Micika.

»Slovenka! To je taka ženska, ki ne zna govoriti nemški,« je pojasnjevala prodajalka.

»Ali so bili to tudi Slovenci, ki so tako lepo peli,« je vprašala Micika takoj nadalje. A to vprašanje je prodajalka prezrla . . .

»Ljudje vedno prosjačijo, da jih ni sram!«

Micika je zardela: »So pač zelo revni.«

»Kaj revni! Nemarni in predrzni so! Če nimajo denarja, naj pa ostanejo doma!«

Dekle je še bolj zardelo. Urno je zapustila prodajalnico in pohitela za beračico, ki je medtem prišla ravno do gostilne. Tu je niso zapodili iz hiše; ko je prišla vun, je držala v roki kos kruha, seveda ne najboljšega.

S prijaznim nasmehom se ji je Micika približala.

»Ne zamerite, dobra ženica, da vam nisem ničesar dala. Povem vam golo resnico: sama nimam niti krajcarja!«

Nato ji je pripovedovala, kako je ravnokar izdala borno vsotico, ki jo je prinesla z doma.

Slovenka pač vsega tega pripovedovanja ni mnogo razumela. Le toliko ji je bilo jasno, da je čudno in postavno kmetiško dekle ne zaničuje, ampak ji je prijazno naklonjeno.

Velo in nagrbančeno čelo se je starki za hip razjasnilo, a takoj je pokazala žalostno na kos trdega kruha, ki ga je ravnokar prejela, in zašepetala:

»Žejna sem, žejna!«

Miciki so se zasvetile oči: »Ali bi radi pili, mamica; želite vode?«

Razumeli sta se.

»Vode, vode!« je zastokala starka in zamahnila z desnico po zraku, nare-

dila z njo malosrčno kretnjo in potožila:

»Daleč od tu, zelo daleč!«

»Če ni nič drugega, temu se že lahko odpomore, draga ženica!« je vzkliknila Micika živahno. — »Le počakajte nekoliko pred cerkvijo; takoj pridem.«

Ko se je Micika kmalu nato vrnila z vrčem v roki, je bila starka tudi že pred cerkvijo.

Hrepeneče je stegnila svoji suhi roki po polnem vrču.

»Ravnokar sem jo prinesla od studenca,« je veselo pojasnjevala Micika.

Starka je zinila nekaj o mladih ljudeh, ki imajo lahke noge; potem je naglo prišla za posodo in pila kakor človek, ki umira od žeje. Micika ji je pomagala držati vrč in se čutila pri tem nenavadno, nepopisljivo srečno.

Ko se je starka slednjič zadovoljno oddehnila, je povzdignila Micika svoje oči in zagledala v bližini starega moža, ki je poželjivo upiral svoj pogled v njen vrč.

»Oče, ali ste tudi žejni?« ga je poklicala.

»On ne razume nemškega,« jo je poučila stara mamica; mož pa jo je očitvidno razumel, kajti takoj se je približal in ganljivo sklonil roke kakor otrok, ki česa prosi. In med tem ko je on gasil svojo žejo, so se približali še drugi: mož z leseno nogo, napol slep mladenič, skrajno žalosten, potem bleda žena z otrokom v naročju, in vsem je dala piti, dokler ni bilo kapljice vo-

de več v vrču. S smehom na ustih in z veseljem v srcu je stregla tem žejnim revežem, ne misleč na naslednji dan. Potem jim je še prijazno pokimala in stopila v cerkev.

Prazni vrč je postavila v kot in sama stopila pred altar čudadelne podobe. Kaki čudni občutki so prevevali njeno srce: najrajše bi bila glasno zakukala! Prvič je bilo to v njenem življenju, da je občutila, kako sladko je deliti miloščino.

Da, prvič v njenem življenju! Njena rojstna hiša je bila namreč daleč od glavne ceste; le redko je zašel kak revež v one samotne višine. Samo enkrat, kar se je Micika spominjala, je potrkal neki berač na njena domača vrata; a oče ga je takoj pognal po hribu navzdol in govoril celo o nekem psu, ki ga hoče nastaviti, da bo vnaprej varen pred to sodrgo. Tisti berač je bil res grd in oduren in Micika, ki je bila takrat še majhna deklica, se ga je bala. Pa vkljub temu je žalostno gledala za njim in najrajše bi bila stekla za neznanim možem ter mu ponudila kos kruha.

Ravno sedaj se je vzbudil romarici ta spomin iz otroške dobe in pridružil se mu je še oni o čudni, napol pravljичni ženi s kamenitim srcem, ki je pognala tujo beračico neusmiljeno čez prag bogate Silvestrove hiše. Nalik bežečim oblakom so hitele te nevesele podobe mimo njene duše. Nato je potegnila iz žepa molek — a zaman: srce

ji je bilo prenapolnjeno sladke radosti, tako da bi se bila najrajše smejala in jokala obenem. Izpregovoriti ni mogla niti besedice.

Ko so se poslovili zadnji solnčni žarki od cerkve, ko je zapihala večerna sapa okoli višarskega hriba in ko so se pred rožljanjem cerkvenih ključev umikali zadnji romarji iz svetišča, je slednjič vstala tudi Micika, pogledala začudeno okoli sebe in ni mogla razumeti, kako je čas tako hitro potekel.

»In vendar nisem odmolila niti enega rožnega venca,« je mislila sama pri sebi.

XVI.

Drugi dan je bila Micika že navsezgodaj na nogah. Ker so se svete maše začele šele ob šestih, je imela dovolj časa, da je stopila prej k studencu. Kakor včeraj, se je tudi danes odžejala pri studencu; potem je použila za zajtrk košček kruha, napolnila vrč do vrha in krenila zopet navzgor.

Včerajšnje veselje je še ni minilo. Nemara zato, ker so ji bile noge lažje in glava jasnejša? V srcu je občutila tako radost, kakor da so se v njem zbrali vsi slavci in škrjanci, skratka vsi veseli znanilci vzbujajoče se prirode; in da ji ni bilo treba paziti na polni vrč, bi bila poskočila kakor majhno dete.

Vodo je razdelila kakor včeraj, le da se ji je pridružilo še par novih go-

stov. Ostali čas je prebila v cerkvi in če jo je včasih molitev utrudila, je stopila k zidu in ogledovala zaobljubljene podobe in slike. In obšla jo je kakor lepe sanje neka prijetna slutnja, da bo na tej steni nekoč visela tudi njena zaobljubljena podoba.

Naslednji dan se je število gostov zopet pomnožilo. Reveži so se že zanašali nanjo. Hoja k studencu jo je seveda nekoliko utrudila, a ta utrujenost se ji zdela prijetna in nikakor mučna. Le to jo je nekam osupnilo, da se je naenkrat oglasil njen želodec in želja po jedi. Njena zaloga je sedaj hitro pojemala in vendar bi rada ostala tu še dolgo, prav dolgo.

A kmalu je našla pomoč tej svoji zadregi. Dobila je namreč delo v gostilni. Pomagala je v kuhinji in pri pranju in zato je prejemale potrebno hrano. Ker ji nova dolžnost ni vzela preveč časa, je še lahko hodila po vodo za svoje žejne goste. Kajti hrepeneče so čakali stari in betežni romarji na svojo neznano dobrotnico, ko je navsezgodaj, ob prvem solnčnem žarku, ali pa v mraku prihitela s polnim vrčem od studenca. Mnogi so se sčasoma privadili prijazne vodarice in se ji še zahvalili niso; a zato se ona ni brigala. Saj je bila dovolj poplačana z veselo zavestjo, da opravlja Bogu dopadljivo delo, še bolj pa z nekim radostnim čustvom, ki je rastlo od dne do dne. Bila je to tolažilna zavest, da se moči obnavljajo in da se zdravje vrača!

In tako je vsak dan stregla sveto-
višarskim revnim romarjem.

Prišlo je poletje in privabilo tupa-
tam med divjim skalovjem kako
skromno cvetlico. Tam dolj okoli žubo-
rečega studenca pa je bil pravi raj,
pojn temnozeleno trave in pisanih
drobnih cvetlic. A to je trajalo le malo
časa. Naenkrat so zopet začeli pihati
mrzlejši vetrovi. Drobni in mrzli dež,
ki je prišel iz sivih oblakov, se je izpre-
minjal v posamezne snežinke in neke-
ga jutra, ko je prišla Micika zopet k
studencu, je bil že obrobljen od blišče-
čih ledenih kristalov.

Redkejšje je sedaj hodila po znani
in priljubljeni poti, kajti vsak dan je
bilo manj romarjev. Na rožnivenško
nedeljo, ko je višarski hrib pokrivala
že prva tanka snežna odeja, je bilo v
svetišču še enkrat veselo in slovesno.
Potem so pa gostilno zaklenili. Proda-
jalci, ki so dolgo zmrzovali v svojih
odprtih prodajalnicah, so pospravili
podobice, svetinje in moleke v zaboje.
Duhovniki so ugasnili večno luč pred
tabernakljem, zaklenili cerkev in od-
šli v dolino.

Ko namreč napoči huda zima, si
živa duša ne upa prebivati na Svetih
Višarjih. Le čudodelna podoba ostane
gori, izročena varstvu divjih orkanov
in snežnih viharjev, ki buče okoli cer-
kve. Noben romar se ji več ne bliža, pa
tudi noben zlobnež se ji ne upa kaj ža-
lega storiti.

Micika je torej morala vzeti slovo od svetišča, ki se ji je tako zelo priljubilo in se napotiti proti domu. Nekaj pa je vzela s seboj: in to ni bila samo nada, ni bil samo up, ampak trdno prepričanje, da je ozdravela. Povsod, kjer so jo prej prijazno sprejeli, se je na povratku oglasila, da ljudem naznani svojo srečo in proslavi čudovito pomoč Matere božje.

Ko je prišla do znanega protestantskega župnišča, je tudi tu stopila notri srčno in čvrstih korakov in pozdravila pastora kakor starega znanca ter mu kar naravnost povedala, kako je bila prej bolna in je sedaj zdrava. Upala je, da bo to, kar se je ž njo zgodilo, napravilo na starega gospoda globok, naravnost pretresujoč vtis; a on je le mirno zagotavljal, da se je prav nič ne spominja.

Nekoliko razočarana je nadaljevala Micika svojo pot, zato pa je bila drugod vse drugače sprejeta. Posebno v Pustriški dolini je vse občudovalo njeno veliko srečo; ona pa je žarečih lic pravila vedno vnovič, kako ji je svetovišarska Mati božja podelila milost zdravja.

Tudi v silijanskem župnišču se je oglasila in kuharica kakor tudi gospodje duhovniki se je niso naveličali izpraševati in poslušati.

Potem jo je kuharica spremila še kos pota proti njenemu domu in pogovor se je obrnil na druge reči.

Skrivnostno je pravila kuharica, da so pred nekaj dnevi na silijanskem pokopališču pokopali nekega moža iz Innichena. »Saj si ga gotovo poznala, gostilničarja ‚Pri roži‘.«

Micika se je začudila. Tega človeka se je vedno bala in zato je bilo sedaj težko reči, ali se je te novice ustrašila ali se je pri njej pravzaprav odahnila. Pa kmalu je prevladalo nje-
no plemenito srce in zato je naglo vprašala:

»Ali se je izpovedal?«

»Izpovedal? Ne; kajti smrt ga je nagloma zasačila, ravno ko se je zaročil s hčerko tukajšnjega gostilničarja »Pri zvezdi«. Naenkrat se je začel čudno zvijati. Duhovnik in zdravnik sta oba prišla prepozno,«

»Toda najbolj strašno šele sledi,« je pripomnila še hitro kuharica. »Ni še ležal dva dni v grobu, ko je prišla komisija in ga je ukazala izkopati. Dejali so, da je bil zastrupljen in slišala sem, da so zaprlj neko natakario. Bog bodi milostljiv njegovi duši. Res, človek ne sme soditi svojega bližnjega, toda tako strašen konec! Kar strah in groza me je!«

Globoko zamišljena se je poslovila Micika od svoje zgovorne prijateljice in nadaljevala svojo pot. Ko pa se je izza hriba pokazal stolp domače župne cerkve, ji je postalo zopet mirno in veselo pri srcu: prava čustva domov vračajoče se romarice so jo obšla! Kako dolgo je bila z doma? Ko je kopnel

sneg, je šla v tujino, sedaj pa je bila dolina že zopet zavita v novo odejo.

Ko je šla skozi trg, ji je tupatam udarilo na uho: »Glej, Silvestrova Micika! Romarica se je vrnila!« Ona pa se ni nikjer oglasila, ampak krenila je naravnost k Potočnikom.

Čudno naključje! Prvi, ki ga je srečala v veži, je bil — Kandid. Kakor okamenel je obstal. Nato je razprostrl roke in jih molče iztegnil prihajajoči nasproti.

Ona se mu je približala, mu segla v roko ter rekla, kakor da mora odgovoriti na stavljeno vprašanje:

»Prihajam s Sv. Višarij.«

»O, Micika, koliko sem prestal vsled tebe!«

»Saj si me ti poslal na božjo pot, dobri moj Kandid,« mu je odvrnila ona smehljaje. »Ali se ne spominjaš, kako sem tebe vprašala za svet, ali naj grem na pot ali ne, in ti si mi privolil in jaz sem šla in sedaj se vračam — zdrava.«

»Micika!« je vzkliknil Kandid; skoraj nekaj boleznega je bilo v njegovem glasu, kakor da ga je preobilno veselje zbolelo.

»Ali se čudiš?« mu je odvrnila ona preprosto. »Res, sama nisem zaslužila takega čudeža! Zgodil se je brez dvoma le tebi na ljubo, Kandid!«

»Meni na ljubo?« se je začudil mladenič in uprl svoje mile, modre oči v njene, kakor da jo je hotel vprašati — še nekaj.

A ona je takoj povabila roke, stopila za korak nazaj, kakor bi se mu hotela iztrgati iz rok. »Z Bogom! Jutri se zopet vidiva! Iti moram še v bolnišnico obiskat strica Miha.«

»Miha?« jo je debelo pogledal Kandid, a se je takoj domislil, koliko časa je ni bilo doma. »Micika,« je nato pristavil rahlo, »Miha najdeš zunaj na pokopališču.«

Dekletu je šinila kri v glavo, a se je kmalu zopet pomirila.

»Privošči mu vendar večni mir in pokoj,« je tolažil Kandid prebledelo Miciko.

»Moj Bog! Misliš, da mu ga ne privoščim?« Pri teh besedah je sklenila tresoči roki, potem pa nadaljevala resno in počasi:

»Saj sem zato šla na božjo pot v največjem pomanjkanju in bedi, prav zato, da Bog reši oba — njega in mene. Kandid, sedaj ti lahko zopet mirno pogledam v oči, kajti — prokletstvo je odpravljeno.«

Skoro nehote jo je Kandid zopet prijel za roko. Ona se pa ni branila, ampak je glasno ihtoč naslonila svojo glavo na njegove rame . . .

Ko je prestopila Micika zvečer domači prag, je pozdravila Školastika svojo sestro tako malomarno, kakor da je bila le par dni z doma. Sploh se Školastika sedaj ni marala meniti o nečem drugem kakor le o gostilničarju »Pri roži«. Niti nje, niti brata ni zanimalo,

kako se je godilo romarici na poti; in ko je Micika dala vsakemu skromen spominek na božjo pot, je Vid skomignil z rameni in rekel: »Od vsakega patra, ki pride po biro, dobiš kaj boljšega!«

Toda Micika je dobro vedela, da ji ne bo več treba dolgo bivati pod domačo streho. — Kandidu bi bilo najljubše, ako bi prišla takoj »na prižnico«, a previdni prošt je pa menil, da lahko počakata še do pomladi.

Micika je bila enakih misli kakor prošt. »Saj bo še preteklo nekaj časa, da bo imel Kandid lastno delavnico,« je dejala Veroniki.

Ta se je pa nasmehnila: »Micika, čuj, svojo delavnico Kandid že ima, in čim prej se vzameta, tem ljubše mi bo. Dobro te poznam; skrbela boš za mojega očeta, pa na mojo bolno mater, to ubogo siroto, tudi ne boš pozabila.«

Začudeno je pogledala Micika svoji prijateljici v oči. Ta pa je vneto nadaljevala: »O, Micika, ti ne veš, že od mladih nog sem mislila na samostan in najrajše bi se bila popolnoma skrila pred svetom ter nič slišala o njem; a Bog je hotel drugače. Ko je mater zadela taka nesreča in sem jo vsak dan obiskovala v bolnišnici in videla, kakšno bedo trpi in kako slabo postrežbo ima, me je Bog navdahnil z drugačno mislijo. Veš, Micika, tam ob reki Inu strežejo usmiljenke bolnikom, to je vse kaj drugega za ubožce. Zato pojdem v Inomost in postanem usmiljenka ter ne

bom mirovala prej, da pridejo tudi v našo bolnišnico usmiljenke.«

Veronika se je pri teh besedah ne- navadno razvnela in potem še nadalje- vala:

»Čakala sem leto za letom, da dobi oče drugo hčer. In sedaj jo ima, hvala Bogu! O, Micika, koliko sem molila zate, da ozdraviš.«

»O, Veronika!« je vzkliknila Micika osramočeno; »jaz pa sem bila tako ljubosumna nate.«

Veronika se je dobrodušno na- smehnila, češ, da pri takem mlade- niču, kakor je Kandid, je ljubosumnost odveč.

Nekaj dni potem, ko je prišla Mi- cika v trg, je Veronika stvar tako uravnala, da sta bila Silvestrova Mi- cika in mojster nekaj časa sama v sobi. Potočnik je takoj pričel:

»Kaj pa sedaj, Micika; ali boš imela malo potrpljenja s starim Jakcem?«

Dekle je od same vznemirjenosti kar obmolknilo; ni ji prišlo na misel, kaj naj odgovori.

Tedaj pa jo je vprašal Potočnik z glasom, ki je bil podoben smehu in joku obenem:

»Ali se ti čudno zdi, da gre moja Veronika v samostan? Meni se to ne zdi nič čudnega; dokaj časa se mi je že nekaj takega dozdevalo. Kaj hočemo? Božjim naklepom in božji volji ne smemo nasprotovati; drugače nam Bog ne more dati svojega miru.«

Pomladi sta stopila Micika in Kandid pred oltar. Veronika in Lizika sta bili za družici nevesti, ki je bila polna resničnega veselja. Naslednji dan sta novoporočenca prijela za romarsko palico ter se napotila peš na Svete Višarje zahvalit se presveti Devici.

Ko sta se mlada zakonska vrnila z božje poti, je mogla naposled tudi Veronika izvesti svoj naklep. Težka je bila za očeta ta ločitev, a kmalu je našel tolažbo in nadomestilo v nežni skrbi, s katero sta mu stregla Kandid in Micika. Samo po sebi je sicer umevno, da je stari Potočnik od ranega jutra do poznega večera rentačil čez novo gospodarstvo, a Micika je to renčanje tolmačila kot dokaz njegove očetovske ljubezni in popolne zadovoljnosti.

Ko je Bog novi zakon blagoslovil z otroki, je Potočnikovo zadovoljstvo prikipelo do vrhunca in častitljivega nazivanja »ded« se nikoli ni mogel dovolj naslišati.

Kandid, ali mojster Kočar, kakor so ga sedaj imenovali, pa je naposled tudi dosegel, po čemer je tako hrepenela njegova umetniška duša. Prošt se je namreč odločil, da postavi v cerkvi nov oltar. Vso skrb in umetnost je posvetil temu delu. Ko je bilo vse dogotovljeno in se mu je kar bleščalo od bogato pozlačenega okrasja in srce smejalo ob pogledu na rdečelične angelske glavice, je mladi mož prav iz dna srca zahvalil Boga, da se mu je delo tako posrečilo.

Mlada žena pa je bila trdno prepričana, da na vsem božjem svetu ne najdeš nič lepšega, kakor je novi oltar v kolegiatski cerkvi.

Seveda se je stari mojster Potočnik jezil čez moderni okus in trdil, da taki novi »izrezki« nikakor ne pristojajo starodavni cerkvi. Pravzaprav pa ni bil tega dela nič manj vesel kakor Micika in pri tem še slutil ni, da je ona njegovo rentaćenje smatrala za najboljšo hvalo.

Še preden je oltar stal v cerkvi, je pograbila Potočnika njegova dolgotrajna bolezen. A do zadnjega vzdihla je ohranil svojo dobro voljo in veselost. Ko ga je prošt opominjal, naj trdno zaupa v božje usmiljenje, je Potočnik pritisnil razpelo na svoje vele ustnice in rekel: »Ljubi Bog, saj se ne bojim Tvoje sodbe. Grešil sem pač res, a tudi obžaloval in delal pokoro; prestrog pa tudi ne smeš biti.«

»Bil je svetnik, seveda nekoliko čuden,« je menil prošt, ko je Potočnik izdihnil. Kandid in Micika pa sta ga objokovala kakor lastnega očeta.

Micika tudi v aprej ni opustila svojih romanj. Vsako poletje je romala peš na Svete Višarje, kjer je zadobila zdravje. Tudi je nikakor ni bilo sram, če je časih vzela s seboj mladega Kandida ali pa majhno Miciko, ki jo je varno položila v oprtni koš ter nalik furlanskim beračicam romala na Svete Višarje.

Pa tudi to je minilo. Otroci so do-
rastli, v Micikine črne kite pa so se pri-
kradli prvi sivi lasje. Za svoje romanje
je sedaj potrebovala že nekaj več časa,
a to brez vsake skrbi in škode, kajti
starejša hči je medtem doma pridno in
pametno gospodinjala.

In sedaj, ko je minilo že toliko let
od njenega prvega romanja k slav-
nemu koroškemu svetišču, vendar Mi-
cika ni nikoli šla skozi Slovenski kot,
ne da bi se oglasila pri oni dobri gospo-
dinji, ki jo je na njenem prvem roma-
nju tako gostoljubno sprejela. In za
gospodinja je bil seveda vselej dan iz-
rednega veselja, kadar se je pri njej
oglasila romarica iz Pustriške doline.
Ob tej priliki je vselej odkrila svoji
stari prijateljici svoje srce, zlasti vse
svoje težave, Miciki pa tudi ni nikoli
manjkalo tolažilnih in vzpodbujajočih
besedi.

In zopet je minilo nekaj let Micika
se je postarala. Pri svojem vsakoletnem
romanju je morala včasih že sesti na
voz ali pa celo na železnico, ki je v tem
času že drdrala iz Pustriške doline na
Koroško. Le zadnji kos božje poti, od
tam kjer se pričinja višarski hrib, je
prehodila peš, seveda vsakikrat s pole-
nom na rami. In ko se je vrnila domov,
je vselej prinesla veliko odpustkov:
otrokom svetinjice in pisane podobice,
mladini molke in molitvene knjižice,
gospodinjam blagoslovljene podobe,
starim ljudem pa rdeče voščene sveče
za zadnjo uro. Kdo bi se torej čudil, da

je bil dan, ko se je povrnila romarica s Svetih Višarij, za ves trg vedno dan velikega veselja.

Najbolj vesel pa je bil njene vrnitve mojster Kočar; imel je namreč svojo Miciko še vedno tako rad kakor takrat, ko je stal ž njo, mlado cvetočo nevesto, pred oltarjem.

Pred leti sta obhajala zlato poroko in dobrih petdeset let tihega, srečnega in delavnega zakonskega življenja sta imela že za seboj. Niti sence razprtije ni bilo med njima, nobene hude bolezni v hiši, noben otrok jima ni delal velikih skrbi in žalosti.

Toda eno neprijetnost je Micika v starih letih vendar morala doživeti; in ta ni bila ravno majhna. Dobili so novega prošta in ta je prinesel nesrečno misel, da Kandidov umotvor ne spada več v cerkev. Gotski oltar — Kandidovo delo — je moral iz cerkve, na njegovo mesto pa je prišel oltar iz marmorja in mogočna apsida v staroromanski cerkvi je bila okrašena z mozaikom, ki je tvoril večičastno ozadje staremu razpelu. Ves trg je občudoval ta umotvor in ljudje, ki se sicer na take reči niso posebno razumeli, niso mogli prehvaliti umetnega dela. Le romarica je jadikovala nad novim časom, se jezila nad milostljivim in naposled izjavila, da sedaj v župni cerkvi ni mogoče več pobožno moliti.

Tu pa je bil mojster Kandid prvič neprijazen z njo. »Ne govori takih neumnosti!« ji je rekel. »Kamen je kamen

in pristoji cerkvi bolj, kakor to leseno stojalo. Dal Bog, da bi mogla še precej let skupaj moliti pred novim oltarjem. In ko pridem nekoč v nebesa, porečem ljubemu Bogu: Kar je bilo v mojih močeh, sem storil zate; pa saj veš, da sem bil le navaden mizar!«

Od tega časa se je tudi Micika vdala v svojo usodo in zopet je hitela vsako jutro veselega srca v župno cerkev. Kar pa tiče njeno romanje, ji Kandid ni dovolil nobene daljše božje poti več. Zato pa je tem bolj pogosto obiskovala tako močno priljubljeno cerkvico in novo lavretansko kapelico v bližini trga.

In kadar je hitela krepko in lahkih nog z dežnikom pod pazduho in z molkom: v roki vun iz trga, so gledali mlajši ljudje začudeno za njo in slišati je bilo besede:

»Romarica je pa res posebne vrste žena! Taki ljudje se dandanes več ne rode!«

Katoliška Bukvarna v Ljubljani

posebno toplo priporoča naslednje izredno zanimive zgodovinske povesti:

Haggard, **Dekle z biseri.** Povest iz Neronove dobe. K 2·20, vez. K 3·20.

Disraeli, **Vstaja Škenđerbegova.** Zgodovinska povest izza grške vstaje. K —'60, vez. K —'80.

Ant. de Waal, **Valerija ali zmago-slavni izhod iz katakomb.** Povest izza časa rimskih cesarjev Maksencija in Konštantina Velikega. K 1·50, vez. K 2·10.

Spillmann, **Zadnji dnevi Jeruzalema.** Zgodovinski roman. 2 dela. K 3·80, vez. K 5·40.

Šenoa, **Zadnja kmečka vojska.** Zgodovinska povest iz l. 1573. K 1·60, vez. K 2·60.

Dr. Evg. Lampe, **Vojska na Daljnem Vzhodu.** K 4·80, vez. K 6—

Jirasek, **Pasjeglavci.** Zgodovinska povest izza kmečkega upora na Češkem. K 2·20, vez. K 3·20.

Beneš-Trěbizský, **Kraljica Dagmar.** Zgodovinski roman. K 3·20, vez. K 4·30.

Sienkiewicz, **Quo vadis?** Roman iz Neronove dobe. Vez. K 5·50.

Wallace, **Ben-Hur.** Roman iz časov Kristusovih. Vezano K 4·50.